

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Redogörelse
för
Högre Elementar-Läroverket i Westerås

under läsåret 1876—1877

jemte

Inbjudning

till

Års-Examen och Slutöfningarna

den 4 Juni 1877

af

Ludvig Mossberg,
Läroverkets Rektor.

Innehåll: *Om ä-ljudets teckning samt om härledningen såsom
hjälpmedel vid rättskrifningen, af D. A. Sundén.*

*Redogörelse för Elementar-Läroverken i Westerås,
Sala och Arboga samt Stadspedagogierna i Köping,
Nora och Linde.*

WESTERÅS,
A. F. Bergh, 1877.

IV

hundra tjugu undantag minskas med mer än hundra¹⁾. Å andra sidan har blifvit anfördt att, då det nu varande skriftspråket faktiskt egde två tecken för i-frågavarande ljud, nämligen bokstäfverna *ä* och *e*, och man ändå icke kunde undgå att i en stor mängd fall, i synnerhet hvad anginge ord af utländsk börd²⁾, bibehålla *e* såsom tecken för *ä*-ljudet, samt bokstafven *ä* dessutom vore "besvärligare för handen och mindre inbjudande för ögat", det med skäl kunde sättas i fråga, huru vida det ens i praktiskt eller pedagogiskt afseende medförde någon vinst att -- vare sig inom eller utom gränsen för etymologiens ledning -- utsträcka bruket af bokstafven *ä*, samt om den förmenta nyttan däraf verkligen uppvägede de olägenheter, som med ett, från det rådaude bruket i hög grad afvikande, nytt skriftsätt vore förenade. Emellertid torde man icke, hvad man än må tänka i förevarande ämne, kunna dölja för sig, att den åsigten redan gjort och alt mer gör sig gällande, att bruket af *e* såsom tecken för *ä*-ljudet måste inskränkas, och att den "ordlista", som af Svenska Akademien för ej länge sedan blifvit utgifven, ej kan anses gifva någon tillfredsställande ledning för teckningen af i-frågavarande ljud.

Att också författaren till den ofvan anförda satsen delar sistnämnda åsigt, det torde man hafva fullt skäl att antaga, ty då han säger att "ur pedagogisk synpunkt åtminstone inga synnerligen talande skäl torde vara för handen att åt bokstafven *ä* söka bereda mycket större utrymme än han i den nu varande allmänna skriftsedan eger", så har han synbarligen genom ordet *mycket* antydtt, att åtminstone *något* större utrymme bör beredas denna bokstaf. Men huru mycket? Sannolikt anser författaren, att ett utbyte af *e* mot *ä* bör ske i de fall, då ett sådant utbyte jämväl ur härledningens synpunkt är berättigadt och för öfrigt har någon utsigt att kunna genomföras. Ett stöd för detta antagande anse vi oss äfven hafva i en annan bland författarens ofvan nämnda satser, så lydande: "Att den s. k. fonetiska grundsatsen bör uppställas såsom den högsta för rättstafningen må anses till fullo å daga lagdt; men häraf följer icke, att alt afseende på härledningen får vid stafningen lemnas å sido."

Förutsatt nu, att vår uppfattning af författarens tanke om *ä*-ljudets teckning är riktig, så kunna vi ej annat än instämma med författaren, äfven hvad angår senare punkten i den först anförda satsen. Äfven vi anse nämligen, med fäst

---

¹⁾ A. Hazelius: Om svensk rättstafning 2. Stockholm 1871. Sid. 43.

²⁾ Att ej tala om de ändelser, i hvilka man visserligen anser ett mellanljud mellan *e* och *ä* höras (Rydqvist: Sv. Spr. Lag. IV 199), men der *ä*-ljudet är tydligt nog, såsom i *griper* (fsv. *gripir*), utom hvad beträffar sådana ord, som i fornspråket voro enstafviga, t. ex. *vatten* (fsv. *vain*).

Redogörelse
för
Högre Elementar-Läroverket i Westerås

under läsåret 1876—1877

jemte

Inbjudning

till

Års-Examen och Slutöfningarna

den 4 Juni 1877

af

Ludvig Mossberg,
Läroverkets Rektor.

Innehåll: *Om ä-ljudets teckning samt om härledningen såsom hjälpmedel vid rättskrifningen, af D. A. Sundén.*

Redogörelse för Elementar-Läroverken i Westerås, Sala och Arboga samt Stadspedagogierna i Köping, Nora och Linde.

WESTERÅS,
A. F. Bergh, 1877.

Om ä-ljudets teckning

samt

om härledningen såsom hjälpmedel vid rättskrifningen.

Af

D. A. Sundén.

"Bland de frågor, som inom rättstafningen visat sig vara mest egnade att föranleda stridiga meningar, är frågan om användningen af *e* och *ä*. Ur pedagogisk synpunkt åtminstone torde inga synnerligen talande skäl vara för handen att åt bokstafven *ä* söka bereda mycket större utrymme än han i den nu varande allmänna skrifvelsen eger." Så lyder en bland flere satser, som för behörighet att erhålla lektorsbefattning i svenska språket blifvit under sist förflutna år till offentlig granskning framställda¹⁾, och vi hafva af mer än ett skäl ansett det vara lämpligt att här anföra den samma. Utan tvifvel instämmer en hvar med satsens författare, hvad första punkten vidkommer, ty helt visst har den strid på rättskrifningens fält, som under några år egt rum, allt sedan Nordiska rättstafningsmötet i Stockholm år 1869, varit mest brinnande just i fråga om *ä*-ljudets teckning, under det andra, lika viktiga frågor inom rättskrifningens område tagit stridskrafterna mindre i anspråk. Hvad åter beträffar satsens senare punkt, är den deri af en skolans man uttalade åsigten så mycket märkligare som, under det att i flere andra fall en mera konsekvent tillämpning af vår rättskrifnings princip endast framstälts såsom ett framtidsmål, *ä*-ljudets teckning med *ä* däremot ansetts af mer än en varm förespråkare kunna och böra *genast* i betydlig mon utsträckas och jämväl utan allt afseende på härledningen tillämpas, just på grund af den stora *pedagogiska* nytta, som därmed vore förenad. Genom ett sådant utvidgadt bruk af bokstafven *ä* skulle nämligen Svenska Akademiens omkring två

---

¹⁾ *H. Wendell*: Satser, som för behörighet att erhålla lektorsbefattning till offentlig granskning framställas. Upsala 1876.

IV

hundra tjugu undantag minskas med mer än hundra¹⁾. Å andra sidan har blifvit anfördt att, då det nu varande skriftspråket faktiskt egde två tecken för i-frågavarande ljud, nämligen bokstäfverna *ä* och *e*, och man ändå icke kunde undgå att i en stor mängd fall, i synnerhet hvad anginge ord af utländsk börd²⁾, bibehålla *e* såsom tecken för *ä*-ljudet, samt bokstafven *ä* dessutom vore "besvärligare för handen och mindre inbjudande för ögat", det med skäl kunde sättas i fråga, huru vida det ens i praktiskt eller pedagogiskt afseende medförde någon vinst att -- vare sig inom eller utom gränsen för etymologiens ledning -- utsträcka bruket af bokstafven *ä*, samt om den förmenta nyttan däraf verkligen uppvägde de olägenheter, som med ett, från det rådaude bruket i hög grad afvikande, nytt skriftsätt vore förenade. Emellertid torde man icke, hvad man än må tänka i förevarande ämne, kunna dölja för sig, att den åsigten redan gjort och alt mer gör sig gällande, att bruket af *e* såsom tecken för *ä*-ljudet måste inskränkas, och att den "ordlista", som af Svenska Akademien för ej länge sedan blifvit utgifven, ej kan anses gifva någon tillfredsställande ledning för teckningen af i-frågavarande ljud.

Att också författaren till den ofvan anförda satsen delar sistnämnda åsigt, det torde man hafva fullt skäl att antaga, ty då han säger att "ur pedagogisk synpunkt åtminstone inga synnerligen talande skäl torde vara för handen att åt bokstafven *ä* söka bereda mycket större utrymme än han i den nu varande allmänna skriftsedan eger", så har han synbarligen genom ordet *mycket* antydt, att åtminstone *något* större utrymme bör beredas denna bokstaf. Men huru mycket? Sannolikt anser författaren, att ett utbyte af *e* mot *ä* bör ske i de fall, då ett sådant utbyte jämväl ur härledningens synpunkt är berättigadt och för öfrigt har någon utsigt att kunna genomföras. Ett stöd för detta antagande anse vi oss äfven hafva i en annan bland författarens ofvan nämnda satser, så lydande: "Att den s. k. fonetiska grundsatsen bör uppställas såsom den högsta för rättstafningen må anses till fullo å daga lagdt; men häraf följer icke, att alt afseende på härledningen får vid stafningen lemnas å sido."

Förutsatt nu, att vår uppfattning af författarens tanke om *ä*-ljudets teckning är riktig, så kunna vi ej annat än instämma med författaren, äfven hvad angår senare punkten i den först anförda satsen. Äfven vi anse nämligen, med fäst

---

¹⁾ A. Hazelius: Om svensk rättstafning 2. Stockholm 1871. Sid. 43.

²⁾ Att ej tala om de ändelser, i hvilka man visserligen anser ett mellanljud mellan *e* och *ä* höras (Rydqvist: Sv. Spr. Lag. IV 199), men der *ä*-ljudet är tydligt nog, såsom i *griper* (fsv. *gripir*), utom hvad beträffar sådana ord, som i fornspråket voro enstafviga, t. ex. *vatten* (fsv. *vain*).

afseende på för handen varande förhållanden — vi lemna nämligen ur sigte den framtids hägring, som visar oss en i allo konsekvent tillämpning i vårt skriftspråk af uttalsprincipen — att man bort inskränka ifrågavarande reformsträfvande till de fall, då äfven härledningen lade sin tyngd i vågskålen för en dylik förändring i vår allmänna skrifsed. Skälen dertill äro, att det i många fall med obestriddig rätt eftersträfvade utbytet af *e* mot *ä* vore lättare att genomföra, om man icke på samma gång sökte att utsträcka det utöfver den gräns etymologien utstakar, samt att, då man i alla händelser ej kan undgå att fortfarande låta *e* med *ä* dela det välde, hvaraf *ä* genom en konsekvent tillämpning af uttalsprincipen komme i oqvald besittning — förutsatt nämligen, att denna bokstaf vore det *egentliga* och mest *lämpliga* tecknet för ifrågavarande ljud — man borde vid genomförandet af ändringen låta sig ledas af annat än det subjektiva *godtycket*, som, säge hvad man vill, dock i sjelfva verket därvid blir det bestämmande, så snart man ej längre låter sig ledas af etymologiens "ariadnetråd". Några exempel må till bevis anföras. Så föreskrifver godtycket:

att *lemna* (säkert förut *lefna*, liksom dans. *levne*, isl. *leifa*; jfr det forna *leva* i *afleva*, *qvarlefva*¹⁾) skall skrivas *lämna*²⁾, men *remna* (fsv. och isl. *rifna*; jfr *rifva*) icke ändras till *rämna*, ehuru man visst icke kan anföra såsom skäl till den olika teckningen, att i *remna*, men icke i *lemna*, snarare höres *e*- än *ä*-ljud;

att *helsa* (verb, isl. *heilsa*) skall utbytas mot *hälsa*, men stamordet *hell* (isl. *heil*, *lycka*) förblifva oförändradt;

att *hemta* (isl. *heimta* af *heimr*, sv. *hem*) bör ändras till *hämta*²⁾, men icke *rensa* (af *ren*) till *ränsa*;

att *ega* (isl. *eiga*, p. p. *eiginn*, sv. *egen*, hvaraf *egendom* och flere med obestridd *e*-ljud) och *egna* skola tecknas *äga* och *ägna*²⁾, ehuru de ofta uttalas med rent *e*-ljud³⁾ och, så vidt vi förnummit, ingen ännu skrivit *tillegna* med *ä*⁴⁾;

att man i stället för *herska* (ty. *herrschen*) bör skriva *härska*⁵⁾ men deremot *herre* fortfarande med *e*;

1) Se Rydqvist: Sv. Spr. L. I. 48.

2) Se F. G. Nyström: Svensk rättstafningslära från ljudenlighetens synpunkt utarbetad. Stockholm 1875. Sid. 13.

3) Detta är t. ex. alltid fallet i Dalarne.

4) Ej en gång d:r L. Fr. Leffler, som väl söker utsträcka bruket af *ä* så långt som möjligt. Se t. ex. I:sta sidan i hans afhandling "Några ljudfysiologiska undersökningar rörande konsonantljuden", där det skrivits *tillegna*, ej *tillägna*.

5) Se "Veckoblad för folkundervisningen" N:o 13, där i en uppsats af Tbg *herska* tecknas med *ä* och uppgifves vara afledt af isl. *hár*, hög. Ordet är dock intet annat än det ty. *herrschen*, hvaremot i vårt fornspråk fans, enligt Rydqvist, formen *hærras* i bet. *herska* (H. Birg.

VI

att *prest* (jfr ty. *priester*, eng. *priest*, grek. *πρεσβύτερος*) bör skrivas *präst*, men *fest* (lat. *festum*) icke ändras till *fäst*;

O. S. V.

Att således utbytet af *e* mot *ä* måste blifva helt och hållet beroende af hvars och ens tycke och smak, så vida icke det sker under etymologiens ledning, det torde vara för en hvar uppenbart. Det var också med tanken härpå som den fräjdade danske språkforskaren Rask i förevarande fråga yttrade att, då man vore nödsakad att använda äfven tecknet *e* för *ä*-ljudet, det icke gifves något *bequemare* och *naturligare* än ursprunget att hålla sig till för att någorlunda bestämman sitt val af *ä* eller *e*¹⁾. Nu kan visserligen den invändning göras, att många ord redan länge varit tecknade med *ä*, ehuru etymologien talar för *e*, t. ex. ordet *vän* (fsv. *vin*, i Gustaf I:s bib. *ven*), och att således etymologiens ledning redan vore öfvergifven och därför ej vidare kunde med konsekvens fasthållas; men detta oaktadt och änskönt en återgång till tecknet *e* i dylika fall torde vara hvarken möjlig eller önskvärd, anse vi lika väl, på de grunder vi ofvan anført, att det ifrågavarande reformsträfvandet icke bort utsträcka sin verksamhet utöfver den gräns vi angifvit. Också har Nordiska rättstafningsmötet ansett detta reformsträfvande böra i *främsta* rummet hålla sig inom nämnda område, såsom synes af 1:sta punkten i dess s. k. öfvergångsförslag, där det heter: "Bruket af *e* såsom tecken för *ä*-ljudet inskränkes, i *synnerhet* där *e* har hvarken fonetisk eller *etymologisk* grund. *Snarast*²⁾ bör *e* utbytas mot *ä* vid återgifvandet af *ä*-ljudet i ljudförbindelsen *jä*."

Att emellertid den åsigt, som ej utöfver ofvan angifna gräns vill utsträcka utbytet af *e* mot *ä*, utan håller före, att t. ex. *Vesterås* fortfarande kan skrivas som förut, och ej *Västerås*, har sina skarpa motståndare och jämväl blifvit häftigt anfallen, ej alltid med de blankaste vapen, det har man nog haft tillfälle att erfara. Ja man har till och med förfäktat, att utgifvare af läroböcker i modersmålets rättskrifning bort *genast*, efter den utredning Nordiska rättstafningsmötet gifvit frågan, söka i skolorna införa den i fråga varande förändringen i hela den utsträckning, som kunde anses möjlig. Att vid omdaningsarbetet gå till väga *med varsamhet* har visserligen från samma håll framhållits såsom en nödvändighet, men om en läroboksförfattare sökt med etymologiens ledning varsamt taga steg framåt

---

Up.). Skäl torde således ej vara, trots ljudlikheten, att med *ä* teckna orden *herska*, *herskare*, på samma sätt som formerna *härska*, *härskare* af adj. *härsk*.

¹⁾ R. Rask: Forsøg till en videnskaplig dansk Rettskrifningslære med Hensyn till Stamsproget och Nabosproget. Sid. 116. Jfr A. Hazellius: Om svensk rättstafning 2. Stockholm 1871. Sid. 56.

²⁾ Kursiveringarna äro af oss gjorda.

i den riktning som är i fråga, då har dennes åtgöranden förklarats vara ovetenskapligt, olyckligt o. s. v. Så har t. ex. d:r L. Fr. Leffler på det häftigaste uppträdt mot de regler för teckningen af *ä*-ljudet, hvilka vi uppställt i en af oss utgifven rättskrifningslära, samt påstått att, sedan vi först tagit uttalet till högsta grundsats, vi "ögonblicket därefter helt och hållet kasta bort den samma och taga oss en ny högsta grundsats, härledningen"¹⁾. Skälet till detta hr. L:s påstående skulle vara det, att vi — i öfverensstämmelse med den af Rask uttalade åsigten — tillgicdogjort oss etymologiens ledning vid valet af ettdera tecknet, *ä* eller *e*, hvilka båda bokstäfver *faktiskt* äro i vårt skriftspråk tecken för mera nämnda ljud. Sitt påstående stöder hr. L. förnämligast på följande bevisning: "Den, som sätter uttalets återgifvande såsom *högsta* lag för rättstafningen, har då att uppställa såsom *högsta* regel, såsom *hufvudregel*: där *ljudet ä* höres, skall *tecknet ä* nyttjas, där *ljudet j* höres, skall *tecknet j* nyttjas o. s. v."²⁾. Mot detta yrkande kan visserligen i allmänhet ej någon invändning göras, då det endast innebär en tillämpning af uttalsgrundsatsen, hvilken faktiskt är normen för vår rättskrifning. Men då vårt skriftspråk icke är så idealiskt fullkomligt, att hvarje särskildt ljud blott har *ett enda* tecken, utan att fast mer af det vårdade talspråkets tjugusju ljud ej mindre än tio hafva *flere* beteckningssätt, från två ända till fem; så förutsättes naturligtvis i de fall, då mer än ett tecken finnes för samma ljud, att det gifves *ett* tecken med obestridd rätt att anses för det *egentliga*, det enda "*riktiga*" det för det ifrågavarande ljudet "*afpassade*". Följer så i ordningen att tillse, om det är så fullkomligt säkert, att bokstafven *ä* är *det enda* riktiga och afpassade (!) tecknet för det vokalljud, som höres, t. ex., i orden *ej, fem, men, regn, sven*. Att meningarna derom äro mycket delade, det har man nog haft tillfälle förnimma. Ja mången anser till och med, att det vore en fördel, om bokstafven *ä* blefve helt och hållet undanträngd af *e*, och att ett annat tecken, t. ex. *é* eller något annat, lämpligen kunde anskaffas för det vokalljud, som höres i ordet *se*. Ätminstone torde de fleste dela den åsigt, att ett altför vidsträckt bruk af *ä* "aldrig kan", såsom Rydqvist säger, "leda till annat än afsmak för denne bokstaf och", må hända, "dess slutliga utdrifvande ur alfabetet".

Emellertid medgifva vi att, då hr. L. skrifver: "där *ljudet ä* höres, skall *tecknet ä* nyttjas", det *för ögat ser ut*, som om *ä* vore hufvudtecknet och man frånge uttalsgrundsatsen genom att skriva: "*ä*-ljudet tecknas dels med *ä* dels med

¹⁾ L. Fr. Leffler: I rättstafningsfrågan. Några ord till försvar och ytterligare utredning. Stockholm 1875. Sid. 9.

²⁾ Jfr L. Fr. Leffler: Anf. st. Sid. 6.

VIII

e". Men låtom oss framställa saken så här: *Det vokalljud, som bildas, om munnen göres något bredare (än vid bildandet af a) och tungan höjes (bågformigt) mot mellersta delen af gommen*¹⁾ har i det nu varande skriftspråket två "konventionella" tecken, nämligen bokstäfverna *e* och *ä*, t. ex. *lett* (i *ljuslett* m. fl.) och *lätt* (ej tung). Monne man också, om regeln så uppställdes, kastade bort uttalsgrundsatsen och toge sig en ny högsta grundsats? Förmodligen påstår hr L. att så vore, på den grund att man icke uppställer blott den ena af de båda bokstäfverna, nämligen *ä*, såsom det enda "riktiga" och för ljudet "afpassade" tecknet och förklarar det andra, *e*, endast till följd af tvingande omständigheter kunna tills vidare fördragas. Men nu dela vi och många med oss alls *icke* hr L:s åsigt, att *ä* är det enda riktiga tecknet, utan anse att — under för handen varande förhållanden och till dess i en framtid, säkert långt aflägsen, någon större utsigt än nu yppar sig för de ljud, som hafva flere tecken, att i skrift blifva betecknade genom hvar sitt, städse samma tecken — bokstäfverna *ä* och *e* äro, hvar i sin stad, *lika berättigade* tecken för det sjelfljud, som höres i orden *bälg* och *helg*. Monne den, som har en sådan åsigt, kan med skäl sägas hafva öfvergifvit uttalsgrundsatsen, då han uppställer såsom hufvudregel: "Ä-ljudet tecknas dels med *ä* dels med *e*? Därpå svara vi ett bestämdt *nej*. Emellertid synes hr L., i fråga om fasthållandet eller bortkastandet af uttalsgrundsatsen i förevarande fall, hafva mottagit ett afgörande inflytande och fått styrkan i sin bevisning af den omständigheten, att när man vill *på vigaste sättet* göra för ögat förnimbart att ifrågavarande ljud åsyftas, man då är nödsakad skrifva "ä-ljudet", och icke "e-ljudet", af den orsak att bokstafven *e* också är tecken för ett annat ljud. Just denna omständighet synes för hr L. utgöra ett fullgiltigt skäl att förklara tecknet *ä* vara det *enda* riktiga och att uppställa såsom hufvudregel: "där *ljudet ä* höres, skall *tecknet ä* nyttjas". Om vi också nu medgifva, att hr L. från sin synpunkt och med sin åsigt, att *ä* är det enda riktiga tecknet, har rätt däri, att uttalsgrundsatsen öfvergifves, om såsom hufvudregel uppställles, att *ä*-ljudet tecknas dels med *ä* dels med *e*; så torde ock hr L. å sin sida medgifva, att vi från vår synpunkt och med vår åsigt, att båda bokstäfverna *ä* och *e* äro, hvar i sin stad, lika berättigade och "konventionella" tecken för ifrågavarande ljud, ingalunda hafva bortkastat uttalsgrundsatsen i och med uppställandet af sist nämnda regel. Men är ej uttalsgrundsatsen i detta fall öfvergifven, lär han väl ej håller blifva det, därför att man vid hufvudregelns tillämpning begagnar ordens *härledning* eller *slägtskap med andra ord* såsom *medel* att bestämma valet mellan de båda tecknen och för den skull gifver

---

1) Jfr J. A. A.: Bidrag till Svenska språkets Ljudlära. Linköping 1869. Sid. 7.

t. ex. denna föreskrift: teckna ä-ljudet med ä i *bägge* på grund af dess släktskap med *båda* (fsv. *baþir, baþar, baþi*; gen. *bæggia*), men med *e* i *tregge* såsom beslägtadt med *tre* (fsv. *þrir, þriar, þry*; gen. *þriggia*). Herr L. gör väl nu den invändningen, som vi förut till en del upptagit, att den där anvisningen icke alltid kan följas, emedan flere ord, trots härledning och släktskap, redan tecknas med ä i stället för *e*, t. ex. *bäfvva* (isl. *þífa*), *gräns* (i Gustaf I:s bibel *grenssa*, ty. *grenze*), *häftig* (isl. *heiptugr* af *heipt*, fiendskap; jfr ty. *heftig*), *vän* (fsv. *vin, ven*) m. fl., och tvärt om flere med *e* i stället för ä, t. ex. *den* (fsv. *þan þæn*), *efter* (af *af*; jfr. *afton*), *eljes*, och *eller* (fsv. *ællis, ællighis; ællær, ælla(r)*; båda af samma stam som got. *alja*, lat. *alius*), *henne* (af *han*) m. fl. Härpå svara vi, att undantag lika litet i detta som i andra fall kunna undvikas, enär man i viss mon måste fästa afseende vid bruket, samt att för öfrigt mängden af undantag blir mångfaldiga gånger större, om den regeln uppställs, att "ä-ljudet tecknas med ä" -- eller, såsom hr L. vill hafva det, "långt ä-ljud tecknas med ä" och "kort ä-ljud tecknas med ä"¹⁾ — samt till undantagen föras alla ord, i hvilka samma ljud tecknas med *e*.

Sedan vi sålunda ådagalagt, huru vida hr L. haft verkligt skäl för sitt påstående, att vi i reglerna för ä-ljudets teckning icke fasthållit uttalsgrundsatsen, må vi taga i närmare skärskådande, huru han går till väga i sin bevisning mot begagnandet af härledningen såsom medel vid rättskrifningen. Synbarligen gör han ett försök att drifva saken "in absurdum", då han framställer följande:

"Det kan icke förnekas, att man vid stafningen efter härledning hittills gått till väga så, att man undersökt, ur hvilket ljud det nu varande *närmast* uppkommit, utan att följa ljudförvandlingarnas skiften längre till baka, och det är ju också med afseende därpå som *Sundén* bestämt sina *a*-, *i*- och *u*-klasser. Så har man ju sagt, att *välboren* skall stafvas med *o*, ty det kommer af *buren*, att *fem* skall stafvas med *e*, ty det kommer af *fimm*; men man har stannat här och icke undersökt, af hvilka ljud *u* i *buren* eller *i* i *fimm* kunna hafva uppkommit. Att man härutinnan måtte hafva förfarit mycket oriktigt, ger oss nu den nyss nämnda hänvisningen på *iæ*:s uppkomst genom mellanstadiet *ia* ur ett ännu äldre och ursprungligare ljud *i* en tydlig vink om. Vi följa denna vink och fortsätta undersökningarna om uppkomsten af de vokalljud, som höras i första stafvelsen i *boren* samt i *fem*. *Buren* och *fimm* voro blott ett mellanstadium, vid hvilket vi ej fingo stanna. Det behöfves ej stora språkliga kunskaper för att veta, att båda de i fråga varande vokalljuden, *u* och *i*, i de nämnda orden uppkommit genom försvagning af ett äldre *a*. I imperfektformen *bar* se vi ännu denna ursprungligare vokal kvarstående. För att finna reda på den äldsta vokal, hvaraf *i* i *fimm* uppkommit, få vi gå litet längre till baka. Isl. *fimm* har uppkommit af äldre *fi mf* (got.), som enligt ljudskridningslagarne regelrätt motsvarar det æoliska *πέμπε* (grek. *πέντε*), hvilket åter är det sanskritiska *pan'k'an*. Men hur

1) Se *Pedagogisk Tidskrift* 1874. Sid. 92,

X

går det nu med stafningen af *boren* och *fem*? Jo, skola *hjärna*, *hjälp* stafvas med *e*, därför att de komma af äldre *hirni*, *hilpa*, måste man ju också stafva *båren*, *fäm*, då *å* och *ä* här båda älst uppkommit ur ett *a*! Men vi skola begagna de vapen som stuckits oss i händerna, ännu en stund. Brytningsformen *ie* skulle skrivas *je* därför att bortom det äldre stadiet *ie* låg ett ännu äldre *i*. Men om man nu skulle kunna visa, att bortom detta äldre stadium med *i* låg ett ännu äldre med *a*, hur skulle det då gå med rättskrifningen? Då finge man väl till slut ändå hålla till godo med *jä* såsom utveckladt ytterst ur ett *a*, genom mellanstadierna *i* - *ia* - *ie*!

Men vi bedja om ursäkt för denna nog långa utflykt, af hvilken det emellertid torde framgå, till hvilka stora orimligheter härledningsstafvandet leder, och huru fullkomligt ovetenskapligt det är att bestämma ett ljuds beteckning med afseende på ett af de ljud, hvarur det utvecklats sig, då naturligtvis det ena utvecklingsstadiet med lika mycket skäl (!) kunde återgifvas i skrift som det andra¹⁾.

Många ord behövas icke för att vederlägga den slutsats, till hvilken hr L. här genom en falsk bevisningsgrund kommit. Hr L. förnekar ju icke, att man vid "härledningsstafvandet", såsom hr L. uttrycker sig, eller, såsom vi säga, "vid begagnandet af härledningen såsom hjälpmedel vid rättskrifningen", hittills gått så till väga, att man undersökt, ur hvilket ljud det nu varande *närmast* — märk *närmast* — uppkommit. Just därpå ligger den största vikt, att man betraktar, ur hvilket ord det nu varande *omedelbart* utvecklats sig eller hvilken dess *närmaste släktförbindelse* är; ty endast genom att så gå till väga kan man begagna ordens härledning eller släktskap såsom en hjälpreda vid undervisningen. Altså heter det *icke*, att de exempelvis anförda orden *hjärna*, *hjelpa* skola stafvas med *e*, därför att de, i tredje led, härstamma från *hirni*, *hilpa*²⁾, eller med *ä*, därför att "bortom detta äldre stadium med *i* låg ett ännu äldre med *a*"; utan det heter, att nämnda ord skola stafvas med *ä*, därför att de *närmast* eller *omedelbart* uppstått ur de yngre *hiarni*, *hialpa*, hvilkas brytningsform *ia* öfvergått till ljudförbindelsen *jä*, där *ä*, såsom P. A. Munch säger, är ett "färgadt *a*"³⁾. Och likaså tecknas *välboren* och *fem* med *o* och *e*, emedan de ljud, som dessa bokstäfver beteckna, *närmast* uppkommit af *u* och *i*. Om man icke stannade vid *närmaste* släktleden, då skulle i sanning "härledningsstafvandet" leda till stora orimligheter.

¹⁾ Se Pedagogisk Tidkrift för 1874. Sid. 89—91.

²⁾ Att försvara teckningen *je* genom hänvisning på brytningsformen *ia*s uppkomst af ett äldre *i* (se *Rydquist*: Sv. Spr. Lag. IV. 178) förefaller altså oss, ej mindre än hr L., märkligt. Se *Ped. Tidskr.* sid. 89.

³⁾ Detta förhållande hafva vi också angifvit i samtliga upplagorna af *Rättskrifningsläran*, där det läses: "Ljudförbindelsen *jä* har uppstått ur fornspråkets *ia*, ett s. k. brytningsljud, där det ursprungliga *ä*-ljudet brytes öfver mot *a*. Detta brytningsljud motsvaras i Tyskan af *ä*-ljud, tecknadt med *e*, t. ex. got. *hilpan*, *hjelpa*, fsv. *hialpa*, t. *helfen*; got. *stilan*, *stjala*, fsv. *stjala*,

ter. Men nu stannar man och måste stanna just där, och följaktligen är hr L:s bevisning i förevarande fall ogiltig, enär hon stöder sig på den *falska* bevisningsgrunden, att det är "fullkomligt ovetenskapligt att bestämma ett ljuds beteckning med afscende på ett af de ljud, hvarur det utvecklats sig, då naturligtvis det ena utvecklingsstadiet med lika mycket skäl kunde återgifvas i skrift som det andra"(!).

Lika ogiltig är också hr L:s bevisning, då han angriper den rättskrifningsregeln, att "härledda ord skrivas såsom stamorden". I Pedagog. Tidskrift för år 1874 sid. 182 yttrar hr L. följande:

"Till slut måste vi här yttra några ord med anledning af en regel, som förekommer i så godt som alla svenska språkläror och liksom sätter krouan på härledningsstafvandets, nämligen den föreskriften, att "härledda ord skrivas såsom stamorden (så *Sundén, Brodén, Ullman* m. fl.)" Denna regel är dels fullkomligt oriktig i teoretiskt hänseende, enär den utgår från den grundfalska föreställningen, att någon språklig lag skulle fordra, att *i härledda ord stamordets ljud skola bibehållas oförändrade,*¹⁾ dels alldeles otillämplig på vårt nuvarande svenska skriftspråk, för hvilket den dock är uppställd. Vi skulle kunna fylla många sidor med exempel, som på samma gång skulle visa, att en mängd svenska stamords ljud vid afledning undergått förändringar och att denna förändring af ljud i talspråket åtföljts af en motsvarande förändring af tecken i skriftspråket. Några sådana exempel må här anföras.

Sälunda heter det icke längre och skrives ej heller *kärting* (af *karl*), *bakare* (af *baka*), *kidling* (af *kid*), *brödtung* (af *broder*) — — — — *kunst* (af *kunna*); utan vi säga och skriva nu mera *käring, bagare, källing, brylling* — — — — *konst*, utan att bekymra oss om deras stamord *karl, baka* m. fl."

Genom detta yttrande visar hr L. sig hafva helt och hållet missförstått den ifrågavarande regeln "att härledda ord skrivas såsom stamorden." Denna regel innebär nämligen endast det, att *ett och samma ljud*, för hvilket flere beteckningsätt finnas, tecknas i härledda eller afleda ord med *samma tecken* som i stamordet, så att t. ex., om *ä*-ljudet tecknas med *e* i *fest* (högtid), det ock skall tecknas med *e* i de afleda orden *festlig* och *festlighet*, och att deremot afledningen *fästning* skall skrivas med *ä*, emedan dess stamord *fästa* så skrives. Här är såle-

t. *stehlen*. Samma är förhållandet någon gång i Nysvenskan, t. ex. fsv. *biargh*, nysv. *berg*; fsv. *siaz*, nysv. *sez*, men i de allra flesta fall har, såsom ofvan synes, *i* öfvergått till *j* och *a* till *ä*-ljud, hvilket P. A. Munch kallar ett "färgadt *a*." Riktigt vore att alltid teckna *ä*-ljudet i ljudförbindelsen *jä* med *ä*. Sant är att, detta oaktadt, nämnda ljudförbindelse i Rättskrifningsläran icke tecknas med *jä* i alla ord, utan i somliga ännu med *je*; men orsaken dertill är naturligtvis ingen annan än den, att vi icke ansett oss kunna "våldsamt" uppträda mot bruket. Svårigheten att vid en förändring i den allmänna skriveseden på samma gång gå "varsamt" och vetenskapligt till väga är i sanning stor och helt visst af en och annan mindre beaktad, än rättvisa och billighet fordrar. Vi kunde anföras många exempel på, i hvilket bryderi en läroboks utgifvare i dylikt fall kommer. då han icke vill äfventyra att den ganska stora användning, hans läroböcker fått, hastigt skall upphöra.

¹⁾ Kursiveringen är gjord af oss.

XII

des icke det allra ringaste fråga om, att "i härledda ord *stamordets ljud skola behållas oförändrade,*" utan att de *ljud*, som äro *lika* och *gemensamma* för *stamord* och deraf härledda skola på *samma* eller *lika* sätt tecknas. Regeln föreskrifver alltså, för att än en gång upprepa det, ingalunda, såsom hr L. synes hafva föreställt sig, att t. ex. fornsformen *kunnist* eller *kunst* skulle åter upptagas i språket i stället för det nysvenska *konst*, utan helt enkelt att de härledda (eller afledda) orden *konstla*, *konstig*, *konstnär* skola skrivas med *o*, därför att motsvarande ljud i deras *stamord konst* så tecknas. Och hvad som i detta fall gäller *afledda* ord gäller äfven *böjda* och *sammansatta*.¹⁾ Men hr Leffler, hemfallen som han är åt sin missuppfattning, påstår naturligtvis att den regeln likaledes är falsk, att "böjda ord skrivas såsom *stamorden*", d. v. s. att böjningsformernas *ljud* hafva *samma tecken* som *motsvarande ljud* i stammen, så att t. ex. *ä*-ljudet i de böjda orden *rensar*, *rensade*, *rensat*, *rensad* o. s. v. tecknas med *e*, därför att motsvarande ljud i *rensa* så tecknas. Han har nämligen, sedan han sökt uppvisa falskheten af det innehåll i den afhandlade regeln, som hans missuppfattning ensam ditlagt, å sid. 184 i *Pedag. Tidskrift* s. å. följande yttrande:

"Det har därför varit af vigt att uppvisa denna regels falskhet (!) och söka hindra den från att medföra vidare skada (!) och utbreda vilseledande åsigter (!) om den svenska rättskrifningens uppgift. Äfven de regler, som i våra grammatikor meddelas om *böjda* och *sammansatta* ords stafning efter härledning äro i sin nu varande form oriktiga. Det skulle emellertid föra oss för långt att uppvisa detta."

Huru tacksam borde icke hvarje vän af sunda och riktiga regler i våra läroböcker vara hr L., om han verkligen, såsom i ofvanstående rader påstås, hade uppvisat falskheten af en rättstafningsregel och bidragit att hindra utspridandet af vilseledande åsigter! Men nu är ty värr, såsom ofvan blifvit till fullo visadt, det oriktiga och falska, mot hvilket hr L. uppträd, blott och bart foster af hans egen falska föreställning, och följaktligen den slutsats, till hvilken hr L. kommit, såsom dragen ur falska premisser, helt och hållet stridande mot sanningen. Efter som emellertid hr L. visat att den ifrågavarande regeln kunde misstydas, vi säga

---

¹⁾ För *sammansatta* ord plägar dock uppställas den regeln att de "skrivas såsom de enkla ord, af hvilka de bestå". Denna regel har högst få undantag, men för dess giltighet förutsättes dock att med *sammansatta* ord förstås endast sådana, i hvilka sammansättningsdelarne tydligt framträda, så att det *sammansatta* ordet lätt kan upplösas i de enkla ord, af hvilka det består, t. ex. *solljus*, *männsken* o. s. v. Ty enär all ordbildning ursprungligen bestått i sammansättning, måste, då man med afseende på ordens bildning, sådan denna i de yngre språken framträder, indelar dem i *stamord*, *afledda* (härledda) och *sammansatta*, dessa sistnämnda fattas i ofvan angifna betydelse, men deremot sådana ord som *stackare* (= *stafkarl*), *ingen* (af *en* och nekande suffixet *gi*) o. s. v., betraktas såsom *formellt enkla*, hälst som de också följa lagarne för enkla ords betoning.

icke förtydas, funno vi oss föranlåtna att i 4:de upplagan af Rättskrifningsläran, utgifven 1876, framställa regeln så, att all misstyding skulle blifva omöjlig. Regeln lyder nu så här: "Böjda och afledda ord skrivas i öfverensstämmelse med stamordet, så att i dem de ljud, för hvilka flere beteckningssätt gifvas, tecknas med samma slags tecken som i stamordet; men i fråga om långt medljuds teckning gälla föregående regler. Så t. ex. tecknas *j*-ljudet med *lj* i *ljus-et*, *ljus-en*, *ljus-t*, *ljus-are*, *ljus-ast*, *ljus-ning* o. s. v., emedan stamordet *ljus* (subst. och adj.) så tecknas.¹⁾

Sedan vi sålunda uppvisat, att den rättskrifningsregel, som hr L. förklarar vara i teoretiskt hänseende "fullkomligt oriktig", tvärt om är fullkomligt *riktig*, vilja vi tillägga att samma regel också är i pedagogiskt hänseende nödvändig. För dem, som något sysselsatt sig med undervisning i rättstafning, torde detta vårt påstående icke behöfva bevisas, ty de veta altför väl, huru ofta man får vädja till härledningen i dylika fall. Så t. ex. måste man ju, då en lärjunge skrivit *hvälf*d eller *hvälf*ning utan *h*, göra honom uppmärksam på att *v*-ljudet i dessa ord skall tecknas med *hv*, emedan det så tecknas i *hvälf*va och *hvälf*. Om man icke uppställde ifrågavarande regel, fordrade följdriktigheten och fullständigheten, att *alla* ord — icke blott stamorden utan äfven alla böjningsformer och afledningar — i hvilka t. ex. *v*-ljudet tecknas med *hv*, skulle uppräknas. Men detta vore naturligtvis en högst opraktisk omväg, hvadan det i pedagogiskt afseende är nödvändigt att uppställa en sådan regel som den ifrågavarande.

Af hvad sålunda blifvit framställt torde till fullo inses, att hr L. visserligen från *sin* synpunkt och med *sin* åsigt, att *ä* är det enda riktiga tecknet för det vokalljud, som höres i t. ex. orden *sven*, *svensk*, haft en viss befogethet att förkasta ordens härledning såsom ett medel att bestämma valet mellan de båda tecknen *ä* och *e*, men att hr L. för öfrigt, så väl i fråga om detta medels rätta användning i allmänhet som ock särskildt beträffande reglerna för böjda, afleda och sammansatta ords bokstafvering, helt och hållet misstagit sig om, hvad frågan egentligen gälde, samt i sin bevisning utgått från alt annat än sanna bevisningsgrunder.²⁾

¹⁾ Deremot: *ilsken* (af fsv. *illr*, ond; jfr *illa*) med ett *l* och *yltre* (af *ut*) med två *t* enligt reglerna för långt medljuds-teckning.²⁾ Se Rättskrifningsläran, 4:de uppl., sid. 65.

²⁾ I en föregående uppsats (Hr C. J. Dahlbäcks uppträdande i Sv. Rättstafningsfrågan. Stockholm 1874.), hvilken var under tryckning, då Ped. Tidskrift med hr L:s ofvan nämnda uppsats kom oss till handa, hade vi tillfälle att endast i en not, vid sidan af en anmärkning mot hr L:s regler för *ä*-ljudets teckning, göra en antydning därom, att åtskilligt annat i hr L:s uppsats vore ohållbart. Vi hafva nu här ofvan uppvisat, att så verkligen förhåller sig, och torde den bevisning *i sak*, som vi åstadkommit, bäst bemöta de mindre hofsamma tillmälen, som

XIV

Likaledes torde ock inses att, ehuru rättstafningen har uteslutande till *mål* att återgifva ordens *nu varande uttal* men ingalunda att antyda deras närmare eller fjärrare *ursprung* eller, med andra ord, deras *forna uttal* på det ena eller andra utvecklingsstadiet, det däraf icke följer "att allt afseende på härledningen

---

nämnda antydan hos hr L. framkallat. Jfr "I rättstafningsfrågan" sid. 12.

I samma skrift, sid. 14, yttrar hr L. äfven, att han vill upptaga den "polemik", som vi möjligen kunde komma att öppna mot honom med anledning af hans uppsats i Ped. Tidskrift; men han uppställer såsom vilkor därför, att vi erkänna hvad som, enligt hans förmenande, ligger oss till last genom tvänne af oss fälda yttranden, hvilkas "mindre vackra beskaffenhet" han tror sig hafva uppvisat. Det ena af dessa yttranden lyder så här: "Vill blott anmärka, att man ej håller kan lita på hr Lefflers uppgifter, enär han sid. 89 säger, att det är *fyrtio* ord, som af Sundén skrivas med *je* (*hjerna, hjälp* o. d.). I min Rättskrifningslära finnas endast *tjugu*; hvarifrån har hr L. fått de andra *tjugu*." Detta omdöme om hr L:s uppgifter hatva vi så myc-mindre skäl att förmildra, som hr L. ytterligare gjort sig skyldig till oriktiga uppgifter. Så har hr L. å sid. 7 i "I Rättstafningsfrågan" vid återgifvandet af våra ord skrivit *härledningsgrundsatsen*, där vi skrivit *uttalsgrundsatsen*, såsom af följande jämförelse synes.

Vårt yttrande:

"Deremot, om man hade tecknat *ä*-ljudet med någon annan bokstaf än *ä* eller *e*, då hade man verkligen öfvergifvit *uttalsgrundsatsen*; men ingalunda kan man sägas göra det" (d. v. s. öfvergifva *uttalsgrundsatsen*) "derför, att man vid tillämpningen" o. s. v.

Hr L:s anföring:

"Strax därefter heter det vidare: "ingalunda kan man sägas öfvergifva *härledningsgrundsatsen* därför, att man vid tillämpningen" o. s. v.

Vidare har hr L., då han å sid. 31 återgifver en anmärkning i vår Sv. Språklära (2:dra uppl. 1871, sid. 14) uteslutit ordet "*vanligen*" och därigenom ändrat ordaförståndet, i det han säger: "Så heter det i Sv. Språklära af *D. A. Sundén* — liksom i många andra språkläror — att *ä*-ljudet tecknas med *e* i följande ord: — — *djekne, djefvul — spjele — tjena —*". Men hvad värre är, hr L. har i sin skrift, som utgafs 1875, återgifvit anmärkningen — dock med uteslutande af ordet *vanligen* — sådan hon förekommer i 1871 års upplaga, ehuru vi redan 1872 och framgent i de nya upplagorna af rättskrifnings- och språkläror gifvit nämnda anmärkning följande förändrade lydelse: "— — — Så tecknas, enligt bruket, *ä*-ljudet dels med *ä* dels med *e* i ljudförbindelsen *jä*, t. ex. *bjäbba*, — *djakne* (ofta *djekne*), *djäfvul* (ofta *djefvul*) — — *spjäla* — —; deremot *vanligen*: — — *tjena* — —". Dessutom hafva vi i en not tillagt att det vore riktigt att skriva alla ifrågavarande ord med *ä*. På *sådant* sätt återgifver hr L. andras yttranden. Vare därom nog sagdt!

Det andra yttrandet, för hvilket hr L. klandrat oss, innebar ett ogillande däraf, att hr L. upprepade gånger mot oss åberopat en auktoritet, som vi icke kunna betrakta såsom sådan. Att uttala ett sådant ogillande torde vara så mycket mer berättigadt, som man i allmänhet icke plägar åberopa sådana skrifter, hvilka befunnits vara uppfyllda af "osanna uppgifter, förvrängningar och hugskott", äfven fastän ett och annat däri passar i stycket för den framställning man vill göra.

Efter detta svaromål torde det vara *vår* tur att uppställa vilkor för en fortsatt skriftväxling med hr L. Dessa vilkor äro, 1) att hr L. vid återgifvandet af våra yttranden anför dem *riktigt* och *ordagrant*, samt 2) att hr L. vid en större eller mindre granskning af våra utgifna läroböcker alltid håller sig till de *sista* upplagorna. Skulle därjämte hr L. hädanefter finna för godt att utelenna sådana obefogade förnärmande uttryck, som ymnigast förekomma å sid. 12—14 i "I Rättskrifningsfrågan", skulle helt säkert hr Leffler icke förlora därpå.

får vid stafningen lemnas å sido¹⁾. Tvärt om har etymologien med afseende på det nu varande skriftspråket, sådant det utvecklats sig, "den största vikt äfven för stafningssättet," samt är "ett af rättskrifningens yppersta *medel* att hinna målet"²⁾. "Hon räddar ur den ovisshet, hvori stundom det nu varande uttalet lemnar oss"²⁾ och hon är i flere fall ett oumbärligt hjälpmedel för ljudens beteckning. Så leder hon oss, för att anföra ett par exempel, till insigt däri, att intet verkligt skäl förefinnes att söka införa imperfektformen *grät* i stället för *gret*, som uppstått ur isl. *grét* (impft.: af *gráta*) och således bör uttalas med *e*-ljud, såsom ock vanligast sker, samt att *ä*-ljudet i ordet *merendels* (af t. *mehrentheils*) tillhör en obetonad ändelse, hvadan teckningen *merändels* eller, såsom den äfven någon gång förekommer, *mer än dels* är oriktig. Och särskildt anse vi etymologiens ledning vara af högsta vikt för det ifrågavarande utbytet af *e* mot *ä*, så att detta hvarken sker godtyckligt eller får för stor utsträckning. Rättmätigheten af ett sådant utbyte, där det sker på etymologiska grunder, lär ingen kunna bestrida, hvadan det måste anses eftersträfvansvärdt, att flere ord, som i Sv. Akademiens ordlista hafva *ä*-ljudet tecknadt med *e*, få detta tecken i vår allmänna skrifsed utbytt mot *ä*, t. ex. sådana ord som *bägge* (se ofvan), *där* (fsv. *þar*, *þær*; jfr *dädan*), *häxa* (jfr eng. *hag*; fn. *hagr*, konstfärdig), *jämn* och *jämte* (fsv. *iamn*, *iæmn*; fn. *iæfn*), *järn* (fsv. *iarn*, *iærn*; fn. *iærn*), *järpe* (fsv. *iærpi*; jfr fn. *iærpr*, brun) och öfriga med ljudförbindelsen *jä*; *människa* (fsv. *mænniskia*; jfr *man*), *nämligen* (jfr *nämna*, *namn*; ty. *nämlich*), *älfva* (naturväsen; jfr *alf*), *ämbete* (fsv. *æmbiti*; jfr fn. *ambátt*, t. *amt*) m. fl. Men att gå längre än så i detta reformsträfvande anse vi mindre välbetänkt, hälst som, enligt vår åsigt, bokstafven *ä* aldrig kan komma i besittning af något synnerligen stort öfvervälde, än mindre envälde. Den bekvämlighets- och kraftbesparingsdrift, hvaraf talspråkets utveckling beror och hvaraf skriftspråket väl också röner inflytande, torde nämligen motarbeta ett ymnigare bruk af denna bokstaf, som, om han altför ofta förekommer, onekligen är "för ögat mindre inbjudande".

¹⁾ H. Wendell: Anf. st.

²⁾ Artur Hazelius: Om svensk rättstafning. I. Sid. 67—68.

Innan jag går att enligt den föreskrifna nya planen meddela redogörelse för härvarande högre Elementarläroverk under läsåret 1876--1877, är det för mig en kär pligt att omnämna, att Läroverket under detta år hugnats med besök af H. Majst Konungen, hvilken den 13 sistlidne December täcktes afhöra undervisningen i flera af Läroverkets afdelningar. Detta besök har icke kunnat annat än lifvande och uppmuntrande inverka på både lärare och lärjungar och skall af dem städe i tacksamt minne bevaras.

I. Redogörelse för högre Elementarläroverket i Westerås.

A) Undervisningen.

Höstterminen började den 26 Aug. och slutade den 18 December.

Vårterminen började den 19 Januari och kommer att afslutas den 4 Juni.

Undervisningen har under läsåret varit förlagd till följande tider på dagen: kl. 7—9, 11—2 samt 4—5 på Måndags- och Thorsdagseftermiddagar. Gemensam morgonbön med bibelläsning och förklaring, hvilken omfattat Johannis Evangelium samt brefven till Titus och Philemon, har egt rum hvarje läsdag på fjerdedelstimmen före kl. 7. Gemensam aftonbön har hållits endast på Måndagar och Thorsdagar. För första klassen hafva morgonböerna börjat kl. 7¹/₄ och läsningarna kl. 7¹/₂.

Gudstjenst har hållits hvarje Söndag under den kallare årstiden på skolsalen för hela ungdomen; under den blidare årstiden har vid pass halfva antalet lärjungar enligt af Rektor fastställd ordning öfvervarit gudstjensten i Domkyrkan, den andra hälften på skolsalen. Responsorierna vid gudstjensten i Domkyrkan hafva utförts af skolungdomens chör som för detta ändamål varit indelad i 2 afdelningar, hvilka turvis tjenstgjort.

jen Gymnastiköfningarna hafva varit förlagda till eftermiddagarna kl. 5—7 tre dagar, kl. 5—6 två dagar i veckan. Öfningarna i målskjutning med salongsgevär samt fäktning hafva egt rum kl. 10—11 tre dagar, kl. 5—6 en dag i veckan; målskjutning med skarpa skott har egt rum på Lördagseftermiddagarna under Höstterminen, så länge väderleken sådant tillät.

Sångöfningarna hafva varit förlagda till förmiddagarna kl. 9—¹/₂ 10, 10—¹/₂ 11, ¹/₂ 11—11 två dagar, kl. 4—5 två dagar och kl. 5—6 tre dagar i veckan. Instrumentalmusiköfningarna hafva egt rum en dag kl. 3—4 och 2 dagar kl. 6—7.

Teckningsöfningarna hafva egt rum kl. 11—12 två dagar, kl. 1—2 två dagar, kl. 3—4 två dagar och kl. 4—5 en dag i veckan.

Beträffande det antal lärotimmar i veckan, under hvilka för hvarje klass eller afdelning undervisning enligt den fastställda läseordningen af särskilda lärare meddelats, samt antalet af undervisade lärjungar i hvarje klass eller afdelning under hvardera terminen, se nedanstående tabell:

Klass eller afdelning.	Antal lärotimmar		Antal lärjungar		Anmärkningar.
	Höst-terminen.	Vår-terminen.	Höst-terminen.	Vår-terminen.	
I	24	24	27	31	
II	28	28	40	35	
III	28	28	27	32	
IV A.	30	30	13	12	i klass. IV & V utmärker A. den afdelning, som läser Latin, B. den som läser Engelska.
IV B.	30	30	20	21	
V A.	30	30	18	18	
V B.	30	30	23	23	
VI 1 L.	32	32	16	15	
VI 1 R.	24	24	5	5	tills. med VI 1 L.: 2 tr Christendom, 1 te Nat.hist., 2 tr Svenska, 1 te Tyska.
VI 2 L.	32	32	16	16	
VII 1 L.	30	30	4	4	
VII 1 R.	18	18	1	1	tills. med VII 1 L.: 2 tr Christ., 3 tr Hist., 4 tr Mathem., 2 tr Svenska; tills. med VI 1 R.: 1 te Geografi.
VII 2 L.	27	27	15	15	tills. med VII 1 R.: 3 tr Franska.
Summa	363	363	225	228	

Begagnade läroböcker och genomgångna lärokurser i läseämnena inom de särskilda klasserna och afdelningarna inhemtas af nedanstående uppgift om

Genomgångna Pensa under läsåret:

Kristendom.

- Kl. I.* 3 tim. — Bibl. hist.: gamla testamentets efter Hübner (Thomanderska uppl.). — Katekes: 1:sta hufvudstycket. — Bibelläsning i sammanhang med bibliska historien och katekesen. — Valda psalmer.
- Kl. II.* 3 tim. — Bibl. hist.: nya testamentets. — Katekes: 2:dra hufvudstycket. — Bibelläsning och psalmer.
- Kl. III.* 3 tim. — Bibl. hist.: repetition. — Katekes: 3:dje—5:te hufvudst. — Bibelläsning och psalmer.
- Kl. IV.* A. & B. 2 tim. hvardera. — Katekisation. — Bergs Bibelhandbok. — Bibelläsning: Mark. kap. 1—8 med förklaring.
- Kl. V.* A. & B. 2 tim. hvardera. — Katekisation. — Bergs Bibelhandbok. — Bibelläsning: Mat. evang. med förklaring.

- Kl. VI.* Lägre afdeln. (båda linierna) 2 tim. -- Förre hälften af Norbecks Teologi. -- 1:sta perioden af Cornelii Kyrkohistoria. -- Nya testamentets läsning med förklaring. Högre afdeln. Klassiska linien. 2 tim. -- Senare hälften af Norbecks Teologi. -- 2:dra perioden af Cornelii Kyrkohistoria. -- Nya testamentets läsning med förklaring.
- Kl. VII.* Lägre afdeln. (båda linierna) 2 tim. -- Norbecks Teologi. -- 3:dje perioden af Cornelii Kyrkohistoria. -- Nya testamentets läsning på grundspråket med förklaring. Högre afdeln. Klassiska linien. 2 tim. -- Repetition af Norbecks Teologi och Cornelii Kyrkohistoria. -- Nya testamentets läsning på grundspråket med förklaring.

Historia och Geografi.

- Kl. I.* 4 tim. (3 i hist. 1 i geogr.). Historia: till Kon. Carl Knutsson efter Ekelunds mindre sammandrag jemte Alanders läsebok. -- Geografi: öfversigt af verdensdelarnes fysiska samt de skandinaviska ländernas, Öst-Europas och Central-Europas fysiska och politiska till Nederländerna.
- Kl. II.* 5 tim. (4 i hist. 1 i geogr.). Historia: Kalmare-Unionens och Wasaättens till och med Gustaf II Adolf efter Ekelunds mindre sammandrag jemte läsning af samma period i Alanders läsebok. -- Geografi: Europas från och med Nederländerna.
- Kl. III.* 5 tim. (4 i hist. 1 i geogr.). Historia: från och med Drott. Christina jemte läsning af samma period i Alanders läsebok. -- Geografi: Asiens, Afrikas, Amerikas och Australiens fysiska och politiska.
- Kl. IV.* Afdeln. A. 5 tim. (4 i hist. 1 i geogr.) Historia: Gamla och Medeltidens efter Pallins lärobok jemte läsebok af Sjögren. -- Geografi: den mathematiska jemte Europas och Asiens fysiska och politiska.
Afdeln. B. Tid och kurser lika med afdeln. A.
- Kl. V.* Afdeln. A. 4 tim. (3 i hist. 1 i geogr.). Allmän historia: repetition af Gamla och Medeltidens. Nyare tidens läst och repeterad. Svenska historien efter Ekelunds mindre sammandrag repeterad. -- Geografi: den mathematiska samt alla verdensdelarnes fysiska och politiska.
Afdeln. B. Tid och kurser lika med afdeln. A.
- Kl. VI.* Lägre afdeln. Klassiska linien. 3 tim. -- Allmän historia: Medeltidens efter Pütz' lärobok. -- Svensk historia: till Folkungaätten efter Ekelunds större sammandrag. -- Geografi: repetition af den fysiska samt af Skandinaviens politiska.
Real-linien. 4 tim. -- Hela Svenska historien efter Ekelunds större sammandrag. -- Geografi: repetition af den fysiska samt af Skandinaviens politiska.
Högre afdeln. Klassiska linien. 3 tim. -- Hela Svenska historien efter Ekelunds större sammandrag. -- Geografi: repetition af den fysiska jemte Skandinaviens politiska.
- Kl. VII.* Lägre afdeln. Klassiska linien. 3 tim. -- Historia: Palmblads lärobok i Nyare tiden till Franska revolutionen samt Ekelunds större sammandrag af fäderneslandets historia från Carl XII:s död till närvarande tid jemte repetition af det föregående af Lutherska tidehvarvet.
Real-linien. 4 tim. -- Lika med klassiska linien.
Högre afdeln. Klassiska linien. 3 tim. Palmblads lärobok i Nyare tidens historia från Franska revolutionen jemte repetition af Gamla, Medeltidens och Nyare historien äfvensom af fäderneslandets. -- Geografi: repetition.
Lärobok i Geografi: Palmblads i alla klasser.

Matematik.

- Kl. I.* 4 tim. — Aritmetik: de fyra räknesätten med decimalbråk och sorter efter Nyström; hufvudräkning.
- Kl. II.* 5 tim. — Aritm.: bråk och sorter.
- Kl. III.* 5 tim. -- Aritm.: enkel och sammansatt regula de tri samt intresseräkning; repetition. — Geometri: Bergius' åskådninglära första kursen och en del af den andra.
- Kl. IV.* A. & B. 5 tim. hvardera. — Geom.: Eukl. böck. I—II efter Lindman. — Algebra: obrutna kvantitetes add. subtr. och multiplikation efter Björling. — Aritm.: repetition af bråk, sorter och enkel reg. de tri (Zweigbergks lärobok). En lärjunge genomgått samma kurs som Kl. V afdeln. A.
- Kl. V.* A. & B. 5 tim. hvardera. — Geom.: Eukl. böck. III, IV. — Algebra: läran om obrutna kvantiteter repeterad; läran om bråk; Afdeln. A. äfven läran om negativa kvant. och lättare eqvationer af 1:a graden med en obekant. — Aritm.: repet. af bråk och sorter, Afdeln. A. dessutom reg. de tri.
- Kl. VI.* Lägre afdeln. Klassiska linien. 4 tim. — Aritm.: ränte- och bolagsräkning. — Geom.: problemöfningar på 1:sta och 2:dra boken, efter Todhunter. — Algebra: de fyra räknesätten med positiva och negativa kvantiteter samt eqvationer af 1:sta graden med en obekant; problemöfningar.
- Real-linien. 6 tim. -- Geom.: Eukl. böck. V, VI (Björlings ed.); problemöfningar efter Todhunter (utan beredelse). — Algebra: läran om eqvationer af 2:dra gr. med en obekant afslutad, roteqvationer, eqvationssystem med flera obekanta; problem i läroboken (kap. VIII § 6) och i Björlings problemsamling 2:a afdeln. I, II och en del af V. — Aritm.: från och med reg. de tri till lärobokens slut (Zweigbergk). En lärjunge afslutat 2:a delen af Bj:s Algebra.
- Högre afdeln. Klassiska linien. 4 tim. — Geom.: proportionsläran (efter Hultman) samt problemöfningar på 1:sta, 2:dra och 3:dje boken. — Algebra: irrationella kvant., kvadratrötter och komplexer; 1:sta afdeln. af Björlings problemsamling. En lärjunge har dessutom genomgått eqvationer med flera obekanta, rötter, potenser, logaritmer och serier (efter Björling) jemte talrika problem.
- Kl. VII.* Lägre afdeln. Klassiska linien. 4 tim. — Algebra: eqvationer af 2:dra graden med en obekant (till roteqvationer); större delen af Björlings problemsamling 2:dra afdeln. I—IV. — Geom.: proportionslärans tillämpning på plangeometrien (efter Lindman) till läran om likformiga figurer; problem ur Todhunters samling samt skriftliga hemarbeten under slutet af vårterminen.
- Real-linien. 5 tim. — Trigonometri: båda kurserna af Phragmén's lärobok. -- Stereometri: Guldbergs lärobog §§ 1—7 repeterad, talrika problemöfningar. — Geom.: problem i urval ur Todhunter: skriftliga hemarbeten hvar fjortonde dag.
- Högre afdeln. Klassiska linien. 4 tim. — Algebra: planimetriska problemen i läroboken samt urval ur problemsamlingen, eqvationer af 1:sta graden med flera obekanta jemte motsvarande problem; repetition. — Geom.: Eukl. B. VI afslutad (Björ. VI 14—30), repetition, talrika problem i urval ur Todhunters m. fl. samlingar; skriftliga hemarbeten hvar fjortonde dag, deraf 2 gånger under uppsigt på lärorummet.

Naturvetenskap.

- Kl. I.* 2 tim. Öfersigt af människokroppens byggnad med ledning af Gumperts väggtaflor. Häftena 1 och 2 af Kindbergs Sammandrag af botanikens elementer.

- Kl. II.* 2 tim. Botanik: Kindbergs ofvannämnde lärobok, 3:e häftet. — Zoologi: Wahlstedts mindre lärobok, det viktigaste till djurrikets system.
- Kl. III.* 2 tim. — Botanik: Kindbergs lärobok, 3:e häftet. — Zoologi: Wahlstedts mindre lärobok, klasser och ordningar inom djurriket.
- Kl. IV.* A & B. 2 tim. vardera. — Botanik och Zoologi: repetition och utvidgning af föreg. kurs efter samma läroböcker. — Naturlära: Fernlundhs inledning till Fysik och Kemi.
- Kl. V.* A. & B. 2 tim. vardera. — Botanik: 3:e och 4:e h. af Kindbergs lärobok. — Zoologi: Wahlstedts mindre lärobok fullständigt. — Naturlära: Calanders lärobok, kap. 1—6.
- Kl. VI.* Lägre afdeln. Klassiska linien. -- Botanik: 1 tim. Areschougs lärobok, repetition af 2:a och 3:e afdeln. samt en del af 1:a; genomgång af växter enl. naturliga systemet; examinering efter Thedenii flora. — Zoologi: 1 tim. Torins lärobok; reptilier, batrachier, fiskar, leddjur och maskar samt repetition af foglarne. Real-linien. — Zoologi, 1 tim. tillsammans med klass. linien. — Fysik: 3 tim. magnetism, elektricitet, akustik och katoptrik efter Floderi lärobok med problem. — Kemi: 2 tim. Blomstrands lärobok till haloiderna. Högre afdeln. Klassiska linien. 2 tim. — Botanik: repetition af det viktigaste af Areschougs lärobok samt genomgång af växter. — Zoologi: repetition af Torins lärobok till blötdjuren. — Fysik: §§ 1—92 af Christie's (öfversatt af Lindeberg) lärobok med undantag af läran om vågrörelsen.
- Kl. VII.* Lägre afdeln. Klassiska linien. 2 tim. — Fysik: Christies lärobok till läran om ljuset. Real-linien. — Fysik 2 tim. Mekanik 1 tim. Floderi lärobok, del. 1 §§ 81—114. Jocknicks lärobok i mekaniken. Repetition af magnetism, elektricitet och optik efter Floderi lärobok. Problemer. — Kemi: 2 tim. Blomstrands lärobok till och med Platina. — Geologi: 1 tim. Erdmans lärobok till 4:e kap. Högre afdeln. — 2 tim. Fysik: repetition af Schabus' lärobok, öfvers. af Berlin.

Filosofi.

- Kl. VII.* Lägre afdeln. Real-linien. 2 tim. -- Antropologi och Logik efter Sjöbergs och Klingbergs läroböcker. Högre afdeln. Klassiska linien. 2 tim. -- Antropologi och Logik efter Sjöbergs och Klingbergs läroböcker.

Svenska.

- Kl. I.* 5 tim. — Uppläsning och förklaring af stycken ur Sundéns och Modins samt Alanders läsebok jemte öfning att återgifva innehållet. Af språkläran samma delar som i Tyskan, delvis med ledning af Sundéns lärobok. Den enkla satsens delar och satsbildningsöfningar. Rättskrifning efter Sundéns lärobok.
- Kl. II.* 6 tim — Innanläsningsöfningar ur Sundéns och Modins läsebok med redogörelse för innehållet af det lästa. Det viktigaste af formläran samt kap. I af den allmänna satsläran efter Sundéns språklära. Öfningar i åtskiljandet af ordklasser, satsdelar och sats. Rättstafnings-, interpunktions- och satsbildningsöfningar.
- Kl. III.* 6 tim. Läsnings af valda stycken i obunden och bunden form såsom i föregående klass. Formläran något utförligare samt den allmänna satsläran efter Sundéns språklära. Rättskrifning efter diktamen med iakttagande af interpunktionsreglerna 2 tim-

- mar i veckan. Analyseringsöfningar. Satsbildningsöfningar. Skriftlig öfversättning från tyska språket på lärorummet.
- Kl. IV.* A & B. 4 timmar hvardera. — Läsöfningar i Sundéns och Modins läsebok med redogörelse för innehållet af det lästa. Formläran och allmänna satsläran fullständigt. Satsöfningar. Det viktigaste af kasusläran i syntaxen. En uppsats efter öfversättning hvarannan vecka.
- Kl. V.* A & B. 3 tim. hvardera. — Läsöfningar. Svenska språkets syntax jemte satsöfningar. Repetition. En uppsats eller öfversättning hvarannan vecka.
- Kl. VI.* Lägre afdeln. Klassiska linien. 2 tim. Real-linien. 3 tim. — Läsning af valda stycken ur svensk norsk och dansk litteratur jemte underrättelser om författarne. Ordbildningslära samt forn-svenskans böjningsformer. Satsanalys. Verslära. En uppsats eller öfversättning hvarannan vecka.
- Högre afdeln. Klassiska linien. 2 tim. — Läsning af skandinavisk litteratur jemte underrättelser om författarne samt isländska efter Oldnorsk Læsebog of M. Nygaard. Stillära efter Sundéns och Modins lärobok. Öfersigt af Nordiska Mytologien med ledning af Sundéns lärobok. En uppsats eller öfversättning hvar annan vecka.
- Kl. VII.* Lägre afdeln. Klassiska linien. 2 tim. Real-linien. 3 tim. — Läsning af skandinavisk litteratur. Öfningar i disposition. Literaturhistoria med ledning af Claësons lärobok: t. o. m. Gustavianska perioden. Talöfningar. En utförligare uppsats i månaden.
- Högre afdeln. Klassiska linien. 2 tim. — Läsning såsom i föregående klass. Öfningar i disposition. Literaturhistoria. Talöfningar. Uppsatser enligt läroverksverksstadgan.

Tyska.

- Kl. I.* 6 tim. — Substantivens, adjektivens, personliga och possessiva pronomens och hjälpverbens böjning samt aktiva och passiva verbets former efter Flachs lärobok. — Öfning i särskiljande af den enkla satsens delar. — Flachs elementarbok: st. 1—18, 23—32, 39—41 muntligen och skriftligen genomgångna.
- Kl. II.* 7 tim. — Det viktigaste af formläran efter Flachs lärobok. — Flachs elementarbok, 3:dje uppl., st. 19—63. — Öfningar i särskiljande af ordklasser, satsdelar och olika slags satser. — Vokabelläsning.
- Kl. III.* 7 tim. — Formläran repeterad efter Flachs lärobok. — Flachs elementarbok, 2:dra uppl., från st. 39 till slutet. — Satsanalys, extemporalier, vokabelläsning.
- Kl. IV.* A. 4 tim. — Formlära och syntax till 6:te kap., efter Hjort. — Flachs läsebok: st. 1—31 af 1:a afdeln. — Lokutionsöfningar efter Flachs elementarbok.
B. 4 tim. — Repetition af formläran samt den enkla satsens syntax efter Hjort. — Flachs läsebok: st. 9—31. — Ett hemthema hvarannan vecka för båda afdelningar.
- Kl. V.* A & B. 3 tim. hvardera. — Formlära och det viktigaste af syntaxen efter Hjort. — Flachs läsebok: st. 28—39 af 1:a afdelningen och st. 1—29 af 2:dra. — Lokutions- och skriföfningar efter Flachs elementarbok. — Ett hemthema hvarannan vecka.
- Kl. VI.* Lägre afdeln. Klassiska linien. 1 tim. — Repetition af Formläran och det viktigaste af syntaxen efter Hjort. — Schillers "Die Jungfrau von Orleans", de 3 första akterna.
Real-linien. 2 tim. — Det samma som klass. linien och dessutom de 7 första sångerna af Göthes "Hermann und Dorothea." — Ett hemthema hvarje vecka.
Högre afdeln. Klassiska linien. 1 tim. — Hjorts grammatik fullständigt. — Schillers "Die Jungfrau von Orleans", 4:e och 5:te akt. "Wallensteins Lager." "Die Piccolomini," akt. I.

Franska.

- Kl. V.* A & B. 3 tim. vardera. — Oldes språklära: kap. 1—6, det viktigaste af uttalsläran och af formläran. — Oldes läsebok: 1:a afdeln., st. 1—30. — Muntlig öfvers. till franska af st. 1—12. — Skrifv. af franska verb.
- Kl. VI.* Lägre afdeln. Klassiska linien. 4 tim. Oldes språklära: 1:a och 2:a kursen af kap. 2—7. — Oldes läsebok: 1:a afdeln., st. 46—75; 2:a afdeln. st. 1—14, 20, 29—40. — Muntlig och skriftlig öfvers. till franska af st. 13—40.
Real-linien. 5 tim. — Oldes språklära: 1:a och 2:a kursen af kap. 2—9. — Oldes läsebok: 2:a afdeln. st. 1—22, 29—90. — Öfvers. till franska af st. 33—60. — Lokutionsöfningar.
Högre afdeln. Klassiska linien. 4 tim. — Oldes språklära: 1:a och 2:a kursen af kap. 2—10. — Oldes läsebok: 2:a afdeln., st. 34—114, samt af 3:e afd. st. 1—4. Muntlig och skriftlig öfvers. till franska af st. 31—68. — Lokutionsöfningar.
- Kl. VII.* Lägre afdeln. Klassiska linien. 5 tim. — Oldes språklära: 1:a och 2:a kursen af kap. 2—10. — Oldes läsebok: 3:e afdeln., st. 3 samt de poetiska st — Dubbs handbok: Voltaires Contes; Marmontel: Belisaire; Le Sage: Gil Blas; Févelon: Télémaque; Chateaubriand: Les Romains et Les Francs; Thiers: Hist. de la Révolution; V. Hugo: Notre Dame de Paris. — Muntlig och skriftlig öfvers. till franska efter Olde, Pauli och Drysén. — Lokutionsöfningar. — Ett hemthema hvarannan vecka.
Real-linien. 5 tim. — Oldes språklära fullständigt. — "L'ambitieux" af Scribe akt. 2—5. — "Les femmes savantes" of Molière. — "Athalie" af Racine. — "Le bourgeois gentilhomme" af Molière, akt. 1—3. — Talöfningar efter "Echo français." — Ett hemthema hvarje vecka.
Högre afdelningen. Klassiska linien. 3 tim. — Oldes lärobok fullständigt med repetition. — "L'ambitieux" af Scribe, akt. 2—5. — "Les femmes savantes" af Molière. — Talöfningar efter "Echo français". — Ett hemthema hvarannan vecka.

Engelska.

- Kl. IV.* B. 8 tim. — Löhrs lärobok: uttals- och formlära inöfvade i sammanhang med 1:sta kursen samt st. 1—8 af den andra uti läsöfningarna. — Skriföfningar på lärorummet.
- Kl. V.* B. 8 tim. — Löhrs lärobok fullständigt. — Skriföfningar på lärorummet.
- Kl. VI.* Lägre afdeln. Icke-Greker. 2 tim. — Sundsténs grammatik: formlära och syntax till ordföljdläran. — Sturzenbeckers läsebok: st. 1—57. — Skriföfningar på lärorummet.
Real-linien. 2 tim. — Detsamma som icke-Greker.
Högre afdeln. Icke-Greker. 2 tim. — Sundsténs grammatik fullständigt. — Akt. 3—5 af "King Dagobert." — Sturzenbeckers läsebok: sid. 23—98. — Lokutionsöfningar.
- Kl. VII.* Lägre afdeln. Icke-Greker. 3 tim. — Sundsténs grammatik fullständigt. — Moréns urval ur eng. litter. The Alhambra, sid. 81—152. — Sturzenbeckers läsebok: st. 47—65. — Talöfningar efter "the English Echo."
Real-linien. 3 tim. — Detsamma som icke-Greker, samt dessutom ett hemthema hvar annan vecka.
Högre afdeln. Klassiska lin. 1 tim. — Grammatiken fullständigt efter Löhrs lärobok. — 2:dra kursen af elementarboken samt st. 1—16 af blandade öfningar.
Icke-Greker. 3 tim. — Sundsténs grammatik fullständigt med repetition. — Macaulays History of England: kap. I, sid. 90 till slutet enl. Moréns urval ur Eng.

litt. — Walter Scotts "The Lady of the Lake". — Shakspeares "Macbeth," akt. I och II. — Talöfningar efter "the English Echo."

Latin.

- Kl. IV.* A. 8 tim. — Törnebladhs elementarbok: 1:a afdeln. utom de 2 sista styckena. — Grammatik: Det allmännaste af formläran efter Rabes lärobok.
- Kl. V.* A. 8 tim. — Cornelius Nepos: Conon, Aristides, Timotheus och Agesilaus. — Grammatik: Formläran utförligare samt det allmänna af läran om kasus och att-satser i syntaxen efter Rabe. — Skriftliga öfningar på lärorummet.
- Kl. VI.* Lägre afd. 8 tim. — Livius: 31 kap. af 1:sta boken. — Cicero: de senectute 12 kap. — Virgilius: Æn. 4:de boken. — Grammatik och prosodik efter Rabe. — Extemporerade öfningar på lärorummet. — Ett hemthema hvarje vecka.
Högre afd. 8 tim. Livius: fr. o. m. kap. 31 af 1:sta boken t. o. m. slutet, samt kap. 1—40 af 2:dra boken. — Virgilius Æn.: de två 1:sta böckerna. — Grammatik och prosodik efter Rabes lärobok. — Extemporerade satsöfningar på lärorummet. — Ett hemthema hvarje vecka.
- Kl. VII.* Lägre afd. 7 tim. — Livius II, 40—III, 60. — Virgilius Æn.: II—III. — Horat. Od. I, 1—16. — Repetition af grammatiken. — Extemporalier. — Ett hemthema hvarje vecka.
Högre afd. 7 tim. — Virgilius: Æn. 5:te och 6:te böck. — Cicero: Qvæstiones Tusculanæ 1:a boken. — Horatius: od. 1:a (repet.) och 2:a böck. — Grammatik. — Extemporalier. — Antiquiteter. — Ett hemthema hvarje vecka.

Grekiska.

- Kl. VI.* Lägre afd. 6 tim. — Grammatik efter Löfstedt: Attisk formlära jemte behöfliga syntaktiska hänvisningar. — Xenophons Anabasis I—II, 4.
Högre afd. 6 tim. — Grammatik: Attisk och Episk formlära, äfvensom behöfliga hänvisningar till syntaxen. — Xenophons Anabasis III—IV. — Homeri Odysseé I—II.
- Kl. VII.* Lägre afd. 5 tim. — Grammatik: Oregelbundna verben jemte allmän repetition af formläran. — Det allmännaste af syntaxen till läran om Modi i bisatser. — Xenophons Anabasis IV—V, 1—3. — Homeri Odysseé III, Iliad I—II, 1—300. — Skriföfningar å lärorummet.
Högre afd. 5 tim. — Grammatik afslutad och repeterad. — Xenophons Anabasis IV. — Memorabilia: kursif läsning å spridda ställen af 1:a boken. — Homeri Iliad III, VI, 1—340. — Platos Crito. — Skriföfningar å lärorummet.

Hebreiska.

- Kl. VII.* Lägre afd. 2 tim. (under höstterminen). — Formlära efter Lindbergs grammatik. Läsöfningar.

I afseende på läroböcker har under läsåret det ombyte egt rum, att i VII 1 L. antagits *Lindmans* proportionslärans tillämpning; i VI 2 och VII 1 *Christies* lärobok i Fysik (öfversatt af *Lindeberg*); i VI 2 Oldnorsk Læsebog af *Aygaard*; i V *Celanders* lärobok i Naturlära.

I välskrifning hafva klasserna I—III undervisats hvardera en timme i veckan.

Undervisningen i teckning har varit på följande sätt anordnad:

- 1:sta klassen.* — 2 timmar: Teckning efter väggplanscher, af hvilka de 6 första medhunnits af större delen af lärjungarne.
- 2:dra klassen.* — 1 tim.: Teckning efter väggplanscher, dervid de 12 första af flertalet lärjungar medhunnits.
- 3:dje klassen.* — 1 tim.: Teckning dels efter väggplanscher, dels efter mindre förläggsplanscher.
- 6:te och 7:de klassernas real. och icke-Greker.* — Tillsammans 2 tim.: Teckning och skuggning såväl med blyertspenna som svartkrita efter mer eller mindre utförda förläggsplanscher.
- 6:te och 7:de klassernas realister* hafva dessutom erhållit undervisning i instrumentalteckning 1 tim., på hvilken timme äfven de frivilliga teckningsöfningarna egt rum.

Vid sångöfningarna, som upptagit 8 timmar i veckan, hafva lärjungarne varit fördelade i 5 sångklasser, hvilka varit oberoende af läsklasserna.

För de särskilda sångklasserna hafva kurserna och undervisningstiden varit följande:

- Första sångklassen:* (30 elever) 1 tim.: 15 sångstycken af Cronhamns sånglära.
- Andra* „ (32 elever) 1 tim.: första hälften af Cronhamns sånglära.
- Tredje* „ (27 elever) 1 tim.: Cronhamns sånglära fullständigt.
- Fjerde* „ (35 elever) 2 tim.: Duetter af olika kompositörer.
- Femte* „ (36 elever) 2 tim.: Quartetter af olika kompositörer.

Dessutom hafva de tre lägsta sångklasserna haft 1 tim. i veckan choralsång, hvari äfven 4:de sångklassen deltagit 1 tim. hvarje månad. Alla eleverna hafva öfvats i notläsning och tonträffning, samt i kännedom om musikaliska tecken och termer äfven de lärjungar, som varit befriade från deltagande i sångöfningarna.

Samtliga sångelevernans antal har varit 160.

I violspelning hafva 5 lärjungar erhållit undervisning. Af dessa hafva 2 genomgått första och delvis andra häftet af Hennings violskola, 3 hälften af samma skolas första häfte. Hvardera afdelningen har haft en timmes undervisning i veckan. I orgelspelning hafva 3 lärjungar öfvats tillsammans en timme i veckan.

Vid gymnastik- och vapenöfningarna voro under kalenderåret 1876 lärjungarne fördelade på trenne afdelningar sålunda, att klassen VII² utgjorde en afdelning, klass. ~~VII~~ —V en afdelning och klass. IV—I en afdelning. Andra afdelningen var indelad i 4 och tredje afdelningen i 8 ungefär lika stora underafdelningar. Gymnastiköfningarna egde rum för klass. V—VII¹: Måndagar kl. 5—6 samt Onsdagar och Fredagar kl. 6—7 (Höstterminen en timme tidigare på Fredagen); för klass. I—IV: Tisdagar, Onsdagar och Fredagar kl. 5—6 (Höstterminen en timme senare på Fredagen). Samfälda öfningar i gevärsexercis och manöver för klass. V—VII¹ förehades stundom å nämnda timmar, hvarjemte kl. V särskildt öfvades i dessa ämnen m. m. Tisdagar kl. 6—7. I bajonettfäktning öfvades kl. VI och VII¹ Thursdagar kl. 10—11.

I fäktning med florett och sabel erhöllo lärjungarna i klass. VII² undervisning Måndagar kl. 10—11 och Torsdagar kl. 5—6. Målskjutning med. för "salongsskjutning" apterade gevär förehade klass. VI och VII¹, ett skjutlag i sender, å gymnastiksalen Lördagar

kl. 10—11. Öfriga genom Kongl. Cirkuläret den 23 Mars 1870 föreskrifna militärofningar, som erfordra en blidare årstid, egde rum på särskildt för hvarje gång med hänsyn till väderleken bestämd tid; likväl skedde skjutöfningarna med klassen VII² alltid på Lördags eftermiddagarne. Öfningarna omfattade målskjutning i skjutbana för klass. VII² samt afdelnings- och kompaniexercis i såväl spridd som sluten ordning för klass. VI och VII¹. Under Vårterminen användes härtill 18 timmar under ledning af Löjtnanten vid Kongl. Westmanlands Regem. *C. A. Schenström*, hvilken dertill var kommenderad, och under Höstterminen 30½ timmar (deraf 8½ timmar till målskjutning) under ledning af Gymnastikläraren. Antalet af Gymnastiklärarens undervisningstimmar har under pågående militärofningar icke inskränkts.

Beträffande från gymnastiköfningarna befriade lärjungar, se nedanstående Tabellarska uppgift angående antalet lärjungar, som på grund af nedanstående orsaker icke deltagit i Gymnastiköfningarna

Vårterminen 1876.

Lärjungarnes ålder.	Missbildning.	Nervsystemet.	Cirkulationsorgan.	Andedrägtsorgan.	Mat-smält-ningsorgan.	Bräck- och bräck-anlag	Urin- och könsorgan.	Rörelseorgan.	Allmän svaghet.	Andra orsaker.	Summa,		Hela antalet.
											Antal.	Proc.	
Öfver 15 år.	1	—	7	6	1	4	—	6	2	—	27	18,8	143
Under 15 år.	—	—	—	1	—	5	—	1	2	—	9	10,1	89
Summa	1	—	7	7	1	9	—	7	4	—	36	15,5	232

Hösttermin 1876.

Öfver 15 år.	1	—	2	7	1	7	—	5	2	1	26	25	104
Under 15 år.	1	—	—	4	—	4	—	1	1	—	11	9,8	122
Summa	2	—	2	11	1	11	—	6	3	1	37	16,3	226

Den 28 September inspekterades militärofningarna vid läroverket af Majoren vid Kgl. Södermanlands Regemente *R. S. O., R. D. D. O. C. F. E. Öhrström*.

B) Lärarne.

Lärarnes tjensteåligganden voro under Höstterminen 1876 på följande sätt fördelade: Undertecknad Rektor: Latin i VII²; Latinskrifning med icke-Greker i VI² och VI¹; morgonbönerna; gudstjänsterna; Latinska hemthemata i VII² . 15 timmar i veckan. Lektorn, Fil. Dokt. *J. S. Löfberg*: Hist. och Geogr. i VII—VI; Svenska uppsatser i R. VI¹ . . . . . 16 ” ” Lektorn, Fil. Dokt. *C. H. Johanson*: Nathist. i VI, 3 t:r; Fysik i VII och R. VI¹, 9 t:r; Kemi i R. VII¹ och R. VI¹, 4 t:r; Mineralogi och Mekanik i R. VII¹, 2 t:r; Svenska uppsatser i VI²; Fysikal. skriföfningar i R. VII¹; Klassföreståndare i VII¹ . . . . . 18 ” ” Lektorn, Fil. Dokt. *D. A. Sundén*: Modersmålet i VII—V A (utom

	1 tim. i VII ¹), 12 tr; Filosofi i VII, 4 tr; Svenska uppsatser i VII ²	16	timmar	i	veckan.
Lektorn, Fil. Dokt. <i>C. Schmidt</i> :	Kristendom i VII—IV A, 14 tr; Hebreiska, 2 tr; Modersmålet i VII ¹ , 1 t:e; Svenska uppsatser i VII ¹	17	”	”	”
Lektorn, Fil. Dokt. <i>Th. D. G. Widegren</i> :	Grekiska i VII, 10 tr; Latin i VII ¹ , 7 tr; Latinska hemthemata i VII ¹	17	”	”	”
Lektorn, Fil. Dokt. <i>J. E. Modin</i> :	Franska i VII ² , R. VII ¹ , 5 tr; Tyska i VI, 3 tr; Engelska i VII ¹ (R. och icke-Greker), i VII ² och VI ² (icke-Greker), med frivilliga i VII, 11 tr; Franska hemthemata i VII ² och R. VII ¹ ; Tyska hemthemata i R. VI ¹ ; Engelska skriföfningar; Klassföreståndare i VII ²	19	”	”	”
Lektorn, Fil. Dokt. <i>Th. C. C. Billbergh</i> :	Mathematik i VII och L VI, 17 tr; Fysik i VI ² , 1 t:e; Matematiska skriföfningar; Klassföreståndare i VI ²	18	”	”	”
v. Adjunkten Fil. Kand. <i>C. J. A. Medin</i> :	Alla ämnen i I utom Välskrifning och Teckning; morgonbönerna i I; Tyska hemthemata i IV A; Klassföreståndare i I	25 ^{1/2}	”	”	”
Adjunkten <i>S. H. Rathsman</i> :	Franska i L. VII ¹ —V; Svenska uppsatser i L. VI ¹ ; Franska hemthemata i L. VII ¹ ; Klassföreståndare i L. VI ¹	24	”	”	”
Adjunkten, Fil. Dokt. <i>F. J. L. Wulff</i> :	Mathematik i R. VI ¹ , V och IV; Klassföreståndare i V A.	26	”	”	”
Adjunkten, Fil. Dokt. <i>C. A. Hvasser</i> :	Grekiska i VI, 12 tr; Tyska i V A. & B., i IV A., 10 tr; Välskrifning i III & II, 2 tr; Tyska hemthemata i V A. & B.; Klassföreståndare i IV A.	24	”	”	”
Adjunkten, Fil. Dokt. <i>P. A. Peterson</i> :	Engelska i IV B., 8 tr; Matematik i III, 5 tr; Tyska i IV B., 4 tr; Historia i III & II, 8 tr; Tyska hemthemata i IV B.; Klassförest. i IV B.	25	”	”	”
Adjunkten, Fil. Kand. <i>K. A. Stigman</i> :	Modersmålet i V B., i IV A. & B., 11 tr; i III, 2 tr; Latin i IV A., 8 tr; Naturlära i II, 2 tr; Svenska skriföfningar i IV A. & B.	23	”	”	”
Adjunkten, Fil. Dokt. <i>C. G. Åström</i> :	Kristendom i IV B.—II, 8 tr; Naturlära i V—III, 10 tr; Matematik i II, 5 tr; Geografi i III & II, 2 tr; Svenska skriföfningar i V B.; Klassföreståndare i II	25	”	”	”
Adjunkten, Fil. Dokt. <i>J. A. F. Swartz</i> :	Engelska i V B. och R. VI ¹ , 10 tr; Latin i VI ¹ och V A., 16 tr; Latinska hemthemata i VI ¹ ; Klassföreståndare i V B.	26	”	”	”
Adjunkten, Fil. Dokt. <i>E. Sandelius</i> :	Hist. och Geogr. i V & IV A. & B., 18 tr; Latin i VI ² , 8 tr; Latinska hemthemata i VI ² ; Klassföreståndare i R. VI ¹	26	”	”	”

Adjunkten, Fil. Kand. <i>J. Janson</i> : Modersmålet och Tyska i III & II (utom 2 t:r Modersmålet i III), 24 t:r; Svenska skriföfningar i V A.; Klassföreståndare i III	24 timmar i veckan.
v. Musikläraren, Direktör <i>C. J. Bolander</i> : Musik- och Sångöfningar i alla klasser	11 " "
v. Ritläraren, Löjtnant <i>A. Bjuggren</i> : Teckning i alla klasser (äfvén med frivillige och icke-Greker); Välskrifning i I	8 " "
Gymnastikläraren, Kapten <i>R. Bolling</i> : Gymnastik- och Vapenöfningar i alla klasser (oberäknadt undervisningstiden utom schema)	11 " "

Under Vårterminen har Adj. *Åström* på grund af förordnande att vara Folkskole-Inspektör haft sig beviljad partiel tjenstledighet, så att han under denna tid endast haft Kristendomsundervisningen i IV B.—II; hans öfriga undervisningsskyldighet har uppehållits af Stud. vid Upsala Univ. *E. Hwasser*, hvilken dertill varit af H. H. Eforus förordnad. Likaledes har på grund af H. H. Efori förordnande Gymnastikläraren, Kapten *R. Bolling*, från Maj månads början till Vårterminens slut uppehållit Ritlärarebefattningen i stället för den dertill förordnade, Löjtn. *A. Bjuggren*, hvilken af militära tjensteåligganden varit hindrad att under ofvannämnda tid tjenstgöra vid läroverket.

Till följd af Adjunkten *Åströms* ofvannämnda tjenstledighet har under Vårterminen Adj. *Peterson* varit Klassföreståndare i II; Adj. *Sandelius* i IV B.; Adj. *Rathsman* i båda linierna af VI¹.

Tjenstlediga: Adjunkten *H. E. Lyrberg* och Ritläraren *N. Tufvesson*, båda under hela läsåret och på grund af genom läkarebetyg styrkt sjuklighet.

Förordnade: till vik. Adjunkt: Fil. Kand. *C. J. A. Medin* för Adj. *Lyrberg*; till vik. Ritlärare: Löjtnanten *A. Bjuggren* för Ritläraren *Tufvesson*; till vik. Musik- och Sånglärare: Musik-Direktören *C. J. Bolander* i ledigheten efter aflidne Musik-Direktören *J. G. Nordvall*; alla under hela läsåret med det undantag i afseende på Löjtnant *Bjuggren*, som här ofvan är omförmäldt.

De vik. tillkommande arvodesbeloppen af Statsmedel utgöra för Höstterminen:

till vik. Adj. <i>Medin</i>	294.
till vik. Ritlär. <i>Bjuggren</i>	263: 28. 557: 28.

för Vårterminen:

till vik. Adj. <i>Medin</i>	350: 23.
till vik. Ritlär. <i>Bjuggren</i>	315: 65. 663: 88.
	1,221: 16.

Den 2 Juli 1876 afled härstädes efter en längre tids sjuklighet Läraren i Sång och Musik vid Läroverket, Domkyrko-Orgelnisten och Musik-Direktören *J. G. Nordvall*, och till hans efterträdare vid läroverket har H. Domkapitlet utnämnt Musik-Direktören *C. J. Bolander*. Likasom läroverket med tacksamhet ihågkommer och erkänner den bortgångne lärarens mångåriga och i helsans dagar utmärkta verksamhet, så helsar det med glada förhoppningar hans efterträdare välkommen, tillönskande honom all framgång och tillfredsställelse i utöfningen af sitt kall.

Musik-Direktör *J. G. Nordvall* var född den 24 Januari 1824 i Kristianstad, der fadren var Körsuär. Han aflade Musik-Direktörs-examen vid Kgl. Musikal. Akademien den 16 Dec. 1842; tjenstgjorde såsom Musik-

och Sånglärare vid Wexiö läroverk från den 29 Maj 1848 till dess han den 1 Maj 1850 tillträdde enahanda tjänst vid härvarande läroverk och på samma gång Orgelnist- och Sångarebefattningen vid Domkyrkan. Från början af 1876 var han af tilltagande sjuklighet urståndsatt att tjänstgöra.

Musik-Direktör *C. J. Bolander* är född den 4 Febr. 1854 i Barkeryds församling af Jönköpings län; aflade Musik-Direktörs-examen vid Kgl. Musikaliska Akademiens Konservatorium den 8 Maj 1875; tjänstgjorde såsom Orgelnist vid Kongl. Hofförsamlingen i Stockholm från 1 Jan. 1874 - 1 Juni 1876; har sedan början af Høstterminen 1876 varit tillförordnad Musik- och Sånglärare vid härvarande läroverk; utnåmades till ordinarie den 18 Okt. 1876; tillträder denna befattning tillika med Orgelnist- och Sångarebefattningen vid Domkyrkan den 1 Maj 1878.

Genom Kgl. Brevet den 19 Januari 1877 har undertecknad blifvit förordnad att fortfarande vara Rektor vid Westerås högre Elementarläroverk under en tid af 5 år, räknad från den 1 Juli 1877.

Någon ledig lärareplats vid läroverket finnes ej för närvarande.

C) Lärjungarne.

Antalet när- och frånvarande lärjungar i de särskilda klasserna under hvardera terminen synes af nedanstående Tabell:

Klass.	Gemensamma linien		Reallinien		Latinlinien			Summa		Total-summa
	närv.	frånv.	närv.	frånv.	med grekiska	utan grekiska	frånvarande	närv.	frånv.	
					närvarande.					
1	27	—	—	—	—	—	—	27	—	27
2	40	—	—	—	—	—	—	40	—	40
3	27	—	—	—	—	—	—	27	—	27
4	—	—	20	—	—	13	—	33	—	33
5	—	—	23	1	—	18	—	41	1	42
6: 1	—	—	5	—	10	6	—	21	—	21
6: 2	—	—	—	—	7	9	—	16	—	16
7: 1	—	—	1	—	2	2	—	5	—	5
7: 2	—	—	—	—	11	4	—	15	—	15
Summa	94	—	49	1	30	52	—	225	1	226
1	31	—	—	—	—	—	—	31	—	31
2	35	2	—	—	—	—	—	35	2	37
3	32	1	—	—	—	—	—	32	1	33
4	—	—	21	—	—	12	—	33	—	33
5	—	—	23	1	—	18	—	41	1	42
6: 1	—	—	5	—	10	5	—	20	—	20
6: 2	—	—	—	—	7	9	—	16	—	16
7: 1	—	—	1	—	2	2	—	5	—	5
7: 2	—	—	—	—	11	4	—	15	—	15
Summa	98	3	50	1	30	50	—	228	4	232

I afseende på de under Høstterminen närvarande lärjungarnes ålder, se Bil. 1.

I afseende på de under Høstterminen närvarande lärjungarnes hemorter voro: från Westmanlands län 205, från St. Kopparbergs län 15, från Örebro län 3, från Stockholms län 1 och från Södermanlands län 1.

I afseende på lärjungarnes hemort i läroverksstaden eller å annan ort, se nedanstående Tabell:

Klass.	Antal lärjungar, som bo		
	i läroverks- staden	på annan ort	
1	10	17	
2	22	18	
3	11	16	
R 4	9	11	
L 4	3	10	
R 5	10	13	
L 5	5	13	
R 6: 1	2	3	
L 6: 1	3	13	
L 6: 2	5	11	
R 7: 1	1	—	
L 7: 1	3	1	
L 7: 2	5	10	
	S:a	89	136

I sjunde latinklassen hafva nio lärjungar läst både grekiska och engelska, men icke hebreiska; 2 grekiska och hebreiska, men icke engelska; ingen har läst grekiska och tillika begagnat sig af undervisningen i både engelska och hebreiska.

I afseende på lärjungarnes deltagande i teckning, musik och gymnastik under Höstterminen, se Bil. 2.

Hemlexor hafva blifvit lärjungarne i alla klasser föresatta: i klasserna I—V i allmänhet i 2:ne läroämnen för hvarje dag, i de öfriga i 3:ne; och kunna dessa hemlexor anses hafva upptagit i klass. I en timme, i II och III två, i IV och V tre samt i VI och VII tillsammans med de skriftliga hemarbetena fyra timmar om dagen.

Helsotillståndet bland lärjungarne har under hela läsåret varit tillfredsställande. Hvad deras kropps-konstitution beträffar, så kan denna sägas vara i allmänhet god, med undantag för några få bland de lärjungar, som deltaga i gymnastiköfningarna samt somliga af dem, som från dessa öfningar äro befriade, i afseende på hvilka sistnämnda närmare besked inhemtas af den dem beträffande här ofvan intagna tabell, som utvisar anledningen till befrielsen.

Antalet lärjungar, som under hvardera terminen af sist förflutna kalenderår blifvit vid läroverket inskrifna, eller inom detsamma flyttade, eller derifrån afgått, se Bil. 3 a) och b).

Af de 53 lärjungar, som under läsåret blifvit vid läroverket inskrifne, har ingen förut bevistat endast folkskola, utan allesammans hafva bevistat annat offentligt eller enskildt läroverk.

Förteckning öfver de under sistförflutna kalenderår afgångna lärjungarne samt dem angående uppgifter inhemtas af nedanstående Tabell:

De afgångne lärjungarnes namn.	Klass som lärjunge tillhörde vid afgången.	Afgången under Vårt. och på följ. mell.termin	Afgången under Höstt. och på följ. mell.termin	Efter aflagd godkänd afgångsexamen på Vårt.	Af-liden.	Summa afgångna.	Anmäld afsigt vid afgången.
H. A. Lyrberg	L 7: 2	—	—	1	—	—	öfvergång till Universitetet.
A. P. Wickholm	"	—	—	1	—	—	"
E. A. Jernström	"	—	—	1	—	—	"
E. H. Th. Lundberg	"	—	—	1	—	—	att ingå vid Landtbruks-Institut.
L. W. Svensson	"	—	—	1	—	—	öfvergång till Universitetet.
E. Andersson	"	—	—	1	—	—	"
G. H. Johansson	"	—	—	1	—	—	"
P. I. Gillberg	"	—	—	1	—	—	"
E. Sundstedt	"	—	—	1	—	—	att ingå vid Jernvägen.
C. E. Leufvén	"	—	—	1	—	—	öfvergång till Universitetet.
M. B. Klinckowström	R 7: 2	—	—	1	—	—	att ingå vid Veterinär-Institut.
A. G. Ericsson	"	—	—	1	—	—	att ingå vid Skogs-Institut.
O. W. Hammarbäck	L 7: 2	—	—	—	1	—	"
P. E. Holmstedt	L 7: 1	—	—	—	1	—	"
O. G. A. Gedda	L 6: 2	1	—	—	—	—	att ingå vid Jernvägen.
P. F. Bjurling	"	1	—	—	—	—	"
H. V. M. Hedgren	"	1	—	—	—	—	"
R. Norman	"	1	—	—	—	—	"
F. M. Dehlgren	"	1	—	—	—	—	"
C. Thunberg	"	1	—	—	—	—	att blifva Landtbrukare.
J. H. Eriksson	L 6: 1	1	—	—	—	—	att priv. fortsätta studierna.
C. A. V. Pagels	"	1	—	—	—	—	att blifva Landtbrukare.
C. E. Erlandsson	"	1	—	—	—	—	att blifva Brukselev.
E. A. Bergh	"	1	—	—	—	—	att blifva Boktryckerielev.
A. G. Brinck	"	—	—	—	1	—	"
I. V. Nylén	L 5	1	—	—	—	—	att blifva Farmaceut.
I. F. Starnberg	"	1	—	—	—	—	att blifva Brukselev.
I. A. Pettersson	"	1	—	—	—	—	att ingå på Handelskontor.
W. Thunberg	"	1	—	—	—	—	att blifva Landtbrukare.
W. E. Behm	"	1	—	—	—	—	att ingå vid Slöjdskola.
E. F. G. Hedgren	"	1	—	—	—	—	att ingå vid Jernvägen.
H. Wulff	R 5	1	—	—	—	—	att ingå på Handelskontor.
B. W. Bjuggren	"	1	—	—	—	—	att ingå vid Jernvägen.
H. A. Jakobsen	L 4	1	—	—	—	—	"
A. G. Enbom	R 4	1	—	—	—	—	att blifva Brukselev.
G. A. Fritz	"	1	—	—	—	—	att blifva Landtbrukare.
W. E. Abenius	"	1	—	—	—	—	att öfvergå till annat Läroverk.
C. A. Thunmark	"	1	—	—	—	—	att ingå i Handel.
E. L. Peterson	"	1	—	—	—	—	att blifva Landtbrukare.
K. O. Eriksson	"	1	—	—	—	—	att öfvergå till annat Läroverk.
S. S. Starnberg	3	1	—	—	—	—	att blifva Brukselev.
A. W. Berger	"	1	—	—	—	—	"
A. W. Ericson	"	1	—	—	—	—	att blifva Landtbrukare.
I. Krook	"	1	—	—	—	—	att blifva Sjöman.
I. E. Fröström	"	1	—	—	—	—	att priv. fortsätta studierna.
G. Sernander	"	1	—	—	—	—	att öfvergå till annat Läroverk.
A. V. Andersson	"	1	—	—	—	—	att blifva Landtbrukare.
C. L. J. Broberg	"	1	—	—	—	—	att blifva Sjöman.
C. H. Blomqvist	2	1	—	—	—	—	att ingå i Sejlaryrket.
C. J. Malmström	"	1	—	—	—	—	att priv. fortsätta studierna.
C. H. E. Sjöberg	"	1	—	—	—	—	"
C. E. V. Karlsson	"	1	—	—	—	—	"
C. E. F. Lindberger	L 6: 1	—	1	—	—	—	att ingå i Handel.
C. F. Widholm	L 4	—	1	—	—	—	"
S. H. A. Öberg	"	—	—	—	1	—	"
A. Danielsson	2	—	1	—	—	—	att ingå i prakt. yrke.
E. Th. Fryklund	"	—	1	—	—	—	att öfvergå till annat läroverk.
Summa	—	37	4	12	4	57	

Beloppet af under sistförflutna kalenderår till lärjungarne utdelade *stipendier* utgjorde Kr. 1,698: 85; *premier* och *understöd* Kr. 489: 25, eller tillsammans Kr. 2,188: 10.

Under Höstterminen 1876 hafva 33 och under Vårterminen 1877 32 lärjungar varit befriade från afgift till både materielkassan och byggnadsfonden; från afgiften till byggnadsfonden men icke till materielkassan befriades Höstterminen 19 och Vårterminen 19 lärjungar; ingen lärjunge har varit befriad från afgift till materielkassan, men icke till byggnadsfonden.

D) Undervisningsmateriel.

För läroverkets medel har inköpts bland annat *Schlyters* monumenta antiquitatis 1—5; *Mentzer*, Planetsystemet 2 ex., samt 10 stycken nyare geografiska Kartor.

För Bibliothekets medel äro inköpta:

Schmids Encyclopædi, h. 103—104.

Pedagogisk tidskrift för 1877.

Pedagogiska blad „ 1877.

Framtiden „ 1877.

Allmänna Kyrkomötet 1868.

Reuterdaahl, H. Sv. kyrkans historia. D. 1—4. Lund 1838—66.

Carlsson, F. F. Sveriges historia. D. IV. Sth. 1875.

Hamilton, H. Frankrike och Tyskland åren 1866—74. Sth. 1877.

Upsala Universitets Årsskrift. 1876. Matematik och Naturvetenskap I. Philosophi, Språkvetenskap och Historia I.

Posttidningen för 1877.

Följande gåfvor hafva blifvit till läroverket och biblioteket öfverlemnade:

Från Kongl. Ecclesiastik-Departementet:

Gustaf I:s registratur, del. 6.

Dybeck, R. Runa, 2. 1, 2.

Silfverstolpe, Historiskt Bibliothek, d. 2.

„ Diplomatarium Suecanum. I. 1, 2.

Vetenskapl. iakttagelser under Freg. Eugenie's resa. h. 13, 14.

Tidskrift för Anthropologi och Kulturhistoria. h. I.

Sv. Fornminnesföreningens tidskrift. h. 3—7.

Montelius, Bibliographie de l'Archeologie prehistorique en Suède.

Schlegel & Klingspor, Den icke introducerade Svenska Adeln's ättartaflor. H. 1—6.

Hess, Historisk Atlas.

En samling Danska och Norska läroverksprogram.

Från Kongl. Svenska Akademien:

Dess minnespenning, präglad öfver *N. v. Rosenstein*.

Från Kgl. Sekretariatet vid det Norske Frederiks Universitetet i Christiania:

- Johansen.* De Elegia et peculiari ejus operis indole apud romanos.
Weisse, J. P. Hvilke betingelser indeholdt den romerske Nationalkarakter for udviklingen af en literatur och for hvilke Literaturgrene var den anlagt?
Smitt, J. Det Norske Landbrugs historie i Tidsrummet 1815—1870.
Getz, Om den saakaldte Delagtighet i Forbrydelser, en strafferetlig undersøgelse.
J. Sparre-Schneider, Enumeratio insectorum Norvegicorum Fasc. III & IV auctore H. Siebke defuncto.
 Det Kongelige Norske Frederiks Universitets Aarsberetning for Aaret 1875.
Wulfsberg, N. Enumerantur muscorum quorundam rariorum sedes in Norvegia, quas observavit.
Aubert, Et Græsk Senatus consult om Thisbæerne i Bæotien for Aaret 170 f. Chr.
 International Exhibition 1876 Philadelphia, Norwegian Special Catalogue.
Platou, O. Prøveforelæsninger over opgivne Emner ved concurrence om en Professorspost i Lovkundighed.
 Hans Majestæt Kongens Gave af Undervisningsmateriel till Hammerfest Skolevæsen 1873 —75.
Johansson, J. Grammatiske studier, I.
Broch, O. J. Kongeriget Norge och det Norske Folk.
 Anden beretning om Ladegaardsöens Hovedgaard. h. 2.
Seue, C. de. Windrosen des südlichen Norwegens.
Guldberg & Mohn, Etudes sur les Mouvements de l'atmosphère. P. I.

Från Kongl. Statistiska Central-Byrån:

- L) Statens jernvägstrafik, 14. Trafikstyrelsens berättelse för år 1875.
 N) Jordbruk och boskapsskötsel: Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes årsväxtberättelser för 1876.
 N) Jordbruk och Boskapsskötsel: Hushållnings-Sällskapens årsberättelser för 1874.
 O) Landtmäteriet. IX. Berättelse för 1875.
 U) Kommunernas fattigvård och finanser. I. Statistiska Centralbyråns berättelse för 1874.

Från Författaren, Overlærer J. Lökke i Christiania:

- Modersmaalets Grammatik til Skolebrug. Chr. 1876.
 Kort Omrids af Modersmaalets Grammatik. 1876.
 Samling af exemplar til indövelse af Grammatikens Begyndelsegrunder. 1875.
 Engelsk Grammatik til Skolebrug. 1876.
 Kortfatted Engelsk Grammatik. Andet oplag.
 Engelsk Læsebog for mellemklasserne med oplysende anmærkninger. 1876.
 Engelske Författare i Udvalg med biografiske Inledninger og oplysende Anmærkninger. 1875.
 Kortfatted Tysk Grammatik. 3:e Udgave, 1876.
 Tysk Grammatik til Skolebrug (Femte Udgave af Tysk Formlære och Tysk Syntax). 1876.

Tyske Læsestykker med oplysende Anmærkninger udgivne til skolebrug. (Anden Afdeln. for de højere klasser 1872).

Tyske Læsestykker med oplysende anmærkninger udgivne til skolebrug. Første afdeln. for mellemklasserne. 1875.

Från Kyrkoherden D. Sundéns Sterbhus:

Ambrosii Calepini Dictionarium latinum, in folio. Basel 1598.

Från Postmästaren, Öfversten och Riddaren E. v. Wedderkop:

D:r *Karl v. Spruners* Historischer-Geografischer Handatlas.

1:er Abth. Atlas Antiquus. 27 Karten. Gotha 1850.

2:e „ vom anfang des mittelalters bis auf die neuste Zeit, 73 Karten. Gothe 1846.

Från Hr Kapten J. Broberg:

Lohman, J. B. Arboga känning, Sthm 1737. in 4:o.

Från Lektorn, Hr Doktor D. A. Sundén:

Förteckning på Stipendii-Stiftelser för Upsala Universitet år 1875 af O. F. A.

Från Läroverks-Adjunkten, Hr Dokt. F. J. L. Wulff:

Klotz, R. Handwörterbuch der lateinischen Sprache. B. I. II. 1857. Braunschweig.

Från Författaren, Prosten och Kyrkoherden D:r C. M. Södergren:

Försök till Metriska öfversättningar från hebreiska grundtexten.

Urval af Davids Psalmer. Sth. 1876.

Profeten Jeremie Klagovisor. Hedemora 1869.

Några ord vid 2:ne sällsynta små högtidligheter i Sätters kyrka. Falun 1855.

Predikan prostvisitationsdagen i Sätters kyrka. Hedemora 1866.

Prolog vid ett sällskapsspektakel för skarpskytteidén den 4 Nov. 1864. Hedemora 1867.

Från Pastor A. F. Svederus å Sollerön:

En samling diverse koppar- och silfvermynt af olika ålder

En äldre messingsdosa med runstafven försvenskad.

En kopparplåt å 2 daler s. m.

En ljusstake af jern.

Ett brudbälte, fordom brukligt å Sollerön.

En papperssedel å 1 Rdr Rgs.

En ljushållare från Dalarne.

En samling petrifikater från Dalarne.

2:ne runstafvar.

Från Hr Löjtnant S. Ljunggren:

En samling kopparmalmstuffer samt slagger och stycken utvisande gången af kopparsmältningen och kopparns rening från Åtvidaberg.

Från Hr Direktör R. Gagge:

Kranium samt benen af ett rådjur.

Från Hr A. Åhlund, Engelsberg:

Ett stycke af en ovanligt stor tall.

E) Läroverksbyggnader och Inredningsmateriel.

I afseende härpå är att nu omnämna, det ett af de större lärorummen på nedre boten i läroverkshuset genom uppsättande af en mellanvägg blifvit afdeladt till 2:ne läsrum. Denna förändring, som befunnits ganska ändamålsenlig, påkallades af det större behof af lärorum, som blef en följd deraf, att hvardera afdelningen af klasserna 5 och 4 i anseende till det stora lärjungeantalet måste undervisas på särskildt rum. Kostnaden har bestridts af byggnadsfonden.

F) Ekonomiska förhållanden.

I afseende på ställningen i läroverkets ~~klasser~~ vid slutet af år 1876, se Bil. 4.

Med H. H. Efori tillåtelse och i öfverensstämmelse med Kgl. Cirkuläret den 27 Nov. 1868 har ett belopp af 500 Kronor lemnats af materielkassan såsom bidrag till bestridande af de utgifter, hvilka böra bekostas af ljus- och vedkassan.

Sedan Domkyrko-kommissionen i Westerås, som för Domkyrkokassans räkning disponerar den i läroverkshusets närhet belägna s. k. Gymnasiiträdgården, hvilken hittills mot en årlig hyra af 50 Kronor varit åt Elementarläroverket upplåten, förhöjt denna hyra från den 1 Okt. 1875 till 100 Kr. årligen, och Läroverks-Collegii pluralitet ansett detta belopp jemte de kostnader i öfrigt, som trädgårdens vård och hägnad toge i anspråk, komma att blifva alltför betungande för läroverkets materielkassa, af hvilken kostnaderna för trädgården hittills bestridts, så har H. H. Eforus i skrifvelse till Kgl. M:t i underdånighet hemställt, att, enär det för den botaniska undervisningen vore af vigt, att den ifrågavarande trädgården kunde för läroverket behållas, Kgl. M:t täcktes i nåder medgifva, att från läroverkets byggnadsfond finge för ofvan berörda ändamål utbetalas dels årligen under 10 år ifrån d. 1 Okt. 1875 Kr. 225, nämligen till hyran 100 Kr. och till trädgårdens skötsel, gatuhållningen m. m. 125 Kronor, dels för en gång till trädgårdsstaketets iordningsättande 200 Kronor; och har Kongl. Maj:t i bref af den 11 Aug. 1876 funnit godt i nåder bifalla Efori ofvanberörda underdåniga framställning, till hvilken såväl byggnadsfondens Delegerade som Högvördiga Domkapitlet i afgifna utlåtanden tillstyrkt nådigt bifall.

Jag har glädjen gifva tillkänna, att läroverket under detta läseår fått emottaga en ny Stipendiifond, den *Öbergiska*. Donationsbrevet härom är af följande lydelse:

Till Rektorn vid Westerås högre Elementarläroverk Doktor A. L. Mossberg!

*Jag får härmed till Eder öfverlemnade Ett Tusen (1000) Kronor, afsedda att bilda en Stipendiifond vid Westerås högre Elementarläroverk, hvilken torde få benämnas den Öbergiska Stipendii-fonden, enär jag önskar att med denna gifva förknippa minnet af en älskad Son, Sig-gardt Herman Alexander Öberg, hvilken åtnjutit undervisning vid Westerås högre Elementarläro-
verk, hvars fjerde klass han vid sin död den 27 sistlidne September tillhörde. Fonden anhåller jag måtte af Rektor och Collegium förvallas på samma sätt som andra likartade medel, och den årliga afkomsten af densamma utgör ett stipendium, som med hälften vid hvardera läseterminens slut tilldelas någon flitig, välartad och behöfvande lärjunge, som Läroverks-Collegium för hvarje gång stipendiet blir ledigt utser inom fjerde klassen, eller, om klasserna framdeles komma att på annat sätt ordnas, den klass som motsvarar den nuvarande fjerde. Stipendiet får behållas så länge lärjungen kvarstår vid läroverket och icke genom bristande flit och uppmärksamhet eller mindre godt uppförande gör sig deraf oförtjent.*

På det att Stipendiet redan vid innevarande Höttermins slut må kunna utdelas, bifogas härjämte Trettio (30) Kronor att af Läroverks-Collegium särskildt för denna gång tilldelas någon lärjunge i den afdelning af fjerde klassen, som min son i lifstiden tillhörde; kommande vid näst instundande Vårtermins slut den Stipendiat att utses, som sedan får behålla Stipen-diet enligt här ofvan gjorda bestämmelser. Westerås den 31 Oktober 1876.

Elise Öberg,
född Westman.

Af Sällskapet *Karlsbröderna* hafva äfven detta år blifvit till mig öfverlemnade 150 Kr., "för att i 2:ne premier, hvarterda å 75 Kronor, vid Vårterminens slut enligt Läroverks-Collegii bestämmande tilldelas 2:ne behöfvande, hoppgifvande ynglingar af läroverkets 6:te eller 7:e klass." För att visa i huru stor och mångårig tacksamhetsskuld läroverket står till detta Sällskap, tillåter jag mig här omnämna, att sedan Vårterminen 1862, då Karlsbrödernas premium första gången utdelades, icke mindre än 2,700 Kronor, detta årets bidrag inräknadt, blifvit af Sällskapet för samma vackra ändamål till läroverket öfverlemnade.

Då jag här till alla dem, hvilka på ett eller annat sätt ihågkommit läroverket med gåfvor, hembär dess vördsama tacksamhet, sker det tillika under en hjertlig önskan, att den ungdom, hvars nytta härmed är afsedd, må å sin sida genom att med flit och allvar begagna de medel till förkofran i kunskaper och sedlighet, som här erbjudas dem, bereda sig tillfälle att en gång ådagalägga sin tacksamhet. På detta sätt kunna sådana gåfvor blifva medel att befordra både allmänt och enskildt väl, och den tillfredsställande känslan af att hafva kunnat i någon mån bidraga därtill är den bästa belöning jag kan tillönska läroverkets och ungdomens välgörare.

Under det sist förflutna kalenderåret hafva af läroverkets medel utgått ungefär följande belopp till underhåll och tillökning af materielen, nämligen: till boksamlingen 200 Kronor; till den öfriga undervisningsmaterielen 600 Kronor och till inredningsmaterielen 350 Kronor.

G) Examina och Terminsafslutning m. m.

Den skriftliga afgangsexamen vid läroverket egde under det sist förflutna kalenderåret rum den 21, 22, 24 och 25 April. Tolf af läroverkets lärjungar samt en privatist hade i stadgad ordning anmält sig till denna examen och blefvo dessa allesamman admitterade till den muntliga examen, som hölls den 27 Maj. Utom H. H. Eforus voro såsom vittnen därvid närvarande: Sekund-Chefen för Lifregem. Grenadiercorps, Öfverstelöjtnanten, R. K. S. O. Frih. *O. Fleming*, Medicine Doktorn, R. K. W. O. Hr *L. M. Altin*, Consistorii-Notarien, Fil. Dokt. *J. W. Sjöqvist*. Såsom Censorer fungerade Domprosten, L. K. N. O. Fil. Dokt. *C. W. Linder*, Adjunkten vid Kgl. Universitetet i Lund, R. Sp. C. III:s O. Fil. Dokt. *V. E. Lidfors* och Adjunkten vid Kgl. Universitetet i Upsala Fil. Dokt. *G. Dillner*. Samtliga läroverkets lärjungar blefvo mogne förklarade.

Till afgangsexamen under innevarande termin hafva anmält sig samtliga lärjungarne i sjunde klassens högre afdelning, 15 till antalet, samt en lärjunge från enskild undervisning. Den skriftliga examen egde rum den 20, 21, 23 och 24 i denna månad och blefvo efter densamma 12 af läroverkets lärjungar admitterade till den muntliga examen, som är utsatt till den 4 och 5 instundande Juni.

Höstterminsexamen med läroverkets *fem* nedersta klasser anställdes den 18 sistlidne December. Årsexamen kommer att hållas den 4 instundande Juni kl. 8— $\frac{1}{2}$, hvarefter slutöfning i sång sker på stora lärosalen. Sedan derefter klassflyttningen äfvensom belöningar och understöd offentligen gifvits tillkänna, kommer läsåret att afslutas med gudstjänst i Domkyrkan, då tecken gifves med stora klockan.

Uppvisning i Gymnastik sker Lördagen den 2 Juni kl. 6 e. m.

Att läroverkets Eforus, Biskopen, Kommendören af Kongl. Nordstjerne-Orden, Högvärldigste Herr Doktor *C. O. Björling* måtte tackas med sin närvaro gifva åt ofvannämnda offentliga förrättningar ökad vikt och betydelse, derom anhåller jag vördsamast. Med samma vördsamma anhållan vänder jag mig äfven till de män, som H. H. Eforus anmodat att såsom ledare och vittnen vid examen tillstädesvara: Länets Höfding, Kommendören af K. N. O. Hr *G. R. Charpentier*, Sekund-Chefen för Lifregem. Grenadiercorps, Öfverstelöjtnanten, Riddaren af K. S. O. Frih. *O. Fleming*, Domprosten, L. N. O., Fil. Doktor Hr *C. W. Linder*, Lands-Sekreteraren, Riddaren af K. W. O. Hr *C. E. Stålhös*, Borgmästaren Hr *E. W. Abenius*, Medicine Doktorn, Ridd. af K. W. O. Hr *L. M. Altin*, Lasarettsläkaren Hr Doktor *J. F. Claréus*, Prosten, Ledam. af K. W. O., Fil. Dokt. Hr *L. E. Boberg*; och skall räkna det för en heder och glädje att vid samma tillfälle få se rätt talrikt närvarande ungdomens Föräldrar, Anhörige och Målsmän, samt öfrige vetenskapernas och den offentliga undervisningens Gynnare och Vänner.

Nästkommande Hösttermin kommer att börjas Lördagen den 25 Augusti kl. 10 f. m. Westerås den 23 Maj 1877.

Ludvig Mossberg.

Bil. 1.

Lärjungarnes ålder Höstterminen 1876.

Klass och linie.	10 år.	11 år.	12 år.	13 år.	14 år.	15 år.	16 år.	17 år.	18 år.	19 år.	20 år.	23 år.	25 år.	29 år.	Summa närvaran- de lärjun- gar.
1	9	9	8	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27
2	6	6	16	6	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	40
3	—	—	8	11	5	2	—	1	—	—	—	—	—	—	27
R 4	—	—	3	3	4	6	4	—	—	—	—	—	—	—	20
L 4	—	—	1	3	4	—	3	1	1	—	—	—	—	—	13
R 5	—	—	—	5	2	4	10	2	—	—	—	—	—	—	23
L 5	—	—	—	1	4	4	7	2	—	—	—	—	—	—	18
R 6: 1	—	—	—	—	—	2	1	2	—	—	—	—	—	—	5
L 6: 1	—	—	—	—	3	6	2	3	2	—	—	—	—	—	16
R 6: 2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
L 6: 2	—	—	—	—	—	3	6	4	3	—	—	—	—	—	16
R 7: 1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
L 7: 1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	1	4
R 7: 2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
L 7: 2	—	—	—	—	—	—	—	6	2	2	—	4	1	—	15
Summa för Gemensamma linien	15	15	32	17	10	4	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Reallinien	—	—	3	8	6	12	15	5	—	—	—	—	—	—	—
Latinlinien	—	—	1	4	11	13	18	18	8	2	1	4	1	1	—
Summa	15	15	36	29	27	29	33	24	8	2	1	4	1	1	225

Uppgift om antalet af de lärjungar, som deltagit i nedan nämnda öfningar höstterminen 1876.

Klass och Linie.	Närvarande lärjungar.		Lärjungar, som deltagit i				Särskilda militäröfningar enligt cirkuläret den 23 Mars 1870.	Gymnastik och vapenöfningar enligt cirkuläret den 19 Juni 1866.	Instrumentalmusik.	Sång.
	Teckning		obligatorisk.	frivillig.	Sång.	Instrumentalmusik.				
	obligatorisk.	frivillig.								
1	27	27	11	21	—	—	—	—	—	
2	40	40	16	29	1	—	—	—	—	
3	27	27	1	28	1	—	—	—	—	
R 4	20	0	2	11	2	—	—	—	—	
L 4	13	0	2	6	1	—	—	—	—	
R 5	23	0	2	16	2	—	—	—	—	
L 5	18	0	0	11	—	—	—	—	—	
R 6: 1	5	5	0	2	—	—	—	—	5	
L 6: 1	16	6	0	12	—	—	—	—	16	
R 6: 2	0	0	0	0	—	—	—	—	0	
L 6: 2	16	9	0	9	—	—	—	—	16	
R 7: 1	1	1	0	0	—	—	—	—	1	
L 7: 1	4	1	0	3	—	—	—	—	4	
R 7: 2	0	0	0	0	—	—	—	—	0	
L 7: 2	15	4	0	12	—	—	—	—	15	
Gemensamma linien	94	94	28	78	2	—	—	—	83	0
Reallinien	49	6	4	29	4	—	—	—	42	6
Latlinien	82	20	2	53	2	—	—	—	64	51
Summa	225	120	34	160	8	—	—	—	189	57

Bil. 3 b.

Höstterminen 1876.

Klass och Linie.	Lärjungar flyttade till nedan nämnda klasser						Lärjungar tillhörande nedan nämnda klasser den 15 Sept. (så väl när- som frånvarande).					Lärjungar afgångne från läroverket i nedan nämnda klasser.			
	efter att hafva tillhört närmast lägre klass af samma linie följande antal terminer.						Övar i klassen från föregående termin.	Flyttade till klassen på grund af beslut		Inskrifne under terminen.	S u m m a.	från terminens början till och med 14 September.	från och med 15 September till terminens slut.	under näst följande mellan-termin.	S u m m a.
	0	1	2	3	4	5 eller flera		från andra linien.	vid föregående termins slut.						
1	—	—	—	—	—	—	3	—	—	24	27	—	—	—	
2	—	3	13	—	4	—	12	15	5	8	40	—	1	2	
3	—	—	19	—	—	—	8	11	8	1	28	—	—	—	
R. 4	—	1	12	—	4	—	4	12	1	—	21	—	1	1	
L. 4	—	—	5	—	1	—	3	5	1	4	13	—	1	1	
R. 5	—	—	22	—	—	—	—	10	13	1	24	—	—	—	
L. 5	—	—	12	—	2	—	2	13	2	1	18	—	—	—	
R. 6: 1	—	—	5	—	—	—	—	2	3	—	5	—	—	—	
L. 6: 1	—	—	12	—	—	—	—	12	—	4	16	—	1	1	
R. 6: 2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
L. 6: 2	—	—	13	—	2	—	1	12	3	—	16	—	—	—	
R. 7: 1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	
L. 7: 1	—	—	2	—	—	—	1	2	—	1	4	—	—	—	
R. 7: 2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
L. 7: 2	—	—	9	—	6	—	—	15	—	—	15	—	—	—	
Summa för															
Gemensamma linien	—	3	32	—	4	—	23	26	13	33	95	—	1	1	2
Reallinien	—	1	40	—	4	—	4	25	21	1	51	—	1	—	1
Latinlinien	—	—	53	—	11	—	7	59	6	10	82	—	1	1	2
Summa	—	4	125	—	19	—	34	110	40	44	228	—	3	2	5

Bil. 4.

Uppgifter om nedan nämnda till läroverket hörande kassors ställning kalenderåret 1876.

Kassans rubrik.	D e b e t .				K r e d i t .			
	Behållning vid årets början.	Summa inkomster.	Skuld vid årets slut.	Summa.	Skuld vid årets början.	Summa utgifter.	Behållning vid årets slut.	Summa.
Byggnadsfonden	6865,36	2003,00	—	8868,36	—	1381,01	7487,35	8868,36
Ljus- och Vedkassan . . .	29,00	3179,84	1800,00	5008,84	1300,00	3688,14	20,70	5008,84
Materielkassan	200,18	1669,85	—	1870,03	—	1657,49	212,54	1870,03
Bibliotekskassan	1086,79	107,45	—	1194,24	—	41,25	1152,99	1194,24
Premie- och Fattigkassan .	54,42	571,49	—	625,91	—	509,12	116,79	625,91

Genomgångna Pensa under läsåret:

Kristendom.

- Kl. I.* 3 tim. -- Bibl. Hist.: Gamla Test. efter Hübner. — Första hufvudstycket af katekesen. — Valda Bibelspråk och Psalmer.
- Kl. II.* 3 tim. — Bibl. Hist.: Nya Testamentets efter Hübner. — Katekes: 2:dra och 3:dje hufvudst. — Valda Bibelspråk och Psalmer.
- Kl. III.* 3 tim. — Bibl. Hist.: Nya Testamentets efter Kurtz. — Katekes: 4:de och 5:te hufvudst. och repetition af de föregående. — Katekisation. — Valda Bibelspråk och Psalmer.

Historia och Geografi.

- Kl. I.* 4 tim. — Historia: till Wasa-ätten efter Ekelunds mindre sammandrag. — Geografi: det allmännaste om Verldsdelarne; fäderneslandets Geografi; det öfriga Europas fysiska och politiska till Sachsiska Staterna efter Palmblads lärobok.
- Kl. II.* 5 tim. -- Historia från Wasa ätten till Frihetstiden. — Geografi: större delen af Europas fysiska och politiska.
- Kl. III.* 5 tim. — Historia: från Frihetstiden till lärobokens slut. — Geografi: Europas fysiska och politiska avslutad, jemte Asiens och Afrikas.

Mathematik.

- Kl. I.* 4 tim. — Arithmetik: Sorter och Bråk efter Zveigbergk, jemte hufvudräkning. — Geometri: Linearteckning efter Ekman.
- Kl. II.* 5 tim. — Arithmetik: Sorter och Bråk, Bråks användande på Sorter, hufvudräkning. Geometri: Euklides Bok. I, 41 propositioner.
- Kl. III.* 5 tim. — Arithmetik: till och med sammansatt Regula-de-tri. — Geometri: Euklides Bok. I samt Bok. III, 25 propositioner.

Naturlära.

- Kl. I.* 2 tim. — Inledning till djur- och växtrikets kännedom, omfattande det allmännaste af läran om människans kroppsbyggnad och undersökning af lefvande växter. (Berlins lärobok.)
- Kl. II.* 2 tim. — Om växters yttre organer efter Anderssons inledning till Botaniken, Anderssons Vägtaflor och Thedenii Skolbotanik. — Början till växtinsamling. — Torins Zoologi: kännedom om människokroppen med tillämpning på Fiedlers anatomiska Vägtaflor, Djurrikets system. — 4 ordningar af Däggdjuren.
- Kl. III.* 2 tim. — Växtens yttre organer efter Areschoug och Andersson, praktisk tillämpning härpå på växter. — Växtinsamling. — Torins Zoologi: kännedom om människokroppen. Djurrikets system. — Däggdjuren.

Modersmålet.

- Kl. I.* 5 tim. — Läsning af Sundéns och Modins läsebok med redogörelse för innehållet: läsning af vissa skaldestycken. — Det vigtigaste af Formläran samt läran om den

enkla satsens delar, efter Sundéns lärobok. — Rättskrifningsöfningar. — Satsbildningar.

- Kl. II.* 6 tim. — Formlära, Satslära, Rättskrifningslära efter Sundén. — Sundéns och Modins läsebok. — Rättstafnings-, Satsupplösnings- och Satsbildnings-öfningar.
- Kl. III.* 6 tim. — Detsamma som klassen II, ehuru utförligare. — Skriftliga uppsatser öfver lättare ämnen.

Tyska Språket.

- Kl. I.* 6 tim. — Det viktigaste af Formläran samt af Explikationsöfningarna st. 1—29 efter Lyth.
- Kl. II.* 7 tim. — Formlära efter Lyth och af Läseboken 21 styck. med analys och jemförelser med den svenska satsen och formläran. — Lokutionsöfningar.
- Kl. III.* 7 tim. — Formläran och någon bekantskap med Syntaxen efter Lyth och af Läseboken styck. 22—39 med analys och jemförelser med modersmålet. — Skrif- och lokutionsöfningar.

Under läsåret har Anderssons Inledning till Botaniken börjat begagnas i 2:a och 3:e klasserna.

I välskrifning har 1:a klassen undervisats 2 timmar, 2:a klassen 1 timme och 3:dje klassen 1 timme.

Undervisningen i Teckning har varit fördelad på 2 kurser sålunda: 1:a kursen (1:a klassen och en del af 2:a klassen) 1 timme; 2:a kursen (3:e klassen och en del af 2:a) 1 timme. För begge kurserna: Teckning efter Väggtäflor.

Sångundervisningen har meddelats under 2:ne timmar i veckan, Onsdagar och Lördagar kl. 3—4 e. m., och hafva läroverkets samtliga lärjungar, utgörande blott en sångklass, deltagit uti öfningarne, som bestått dels uti tonträffning, dels uti koralsång samt inöfning af mindre, lättare en- och två-stämmiga sångstycken.

Någon annan undervisning uti instrumentalmusik har ej förekommit, än den, som varit nödig för att sätta en eller annan lärjunge i stånd att under bönestunderna behandla skolans orgelharmonium.

Beträffande Gymnastik- och Vapenöfningarne voro under vårterminen 1876 af läroverkets 35 lärjungar 4 befriade: 2 för missbildning, 1 för bräck och 1 för allmän svaghet. Af antalet 27 under höstterminen voro 3 befriade: 2 för missbildning och 1 för bräck.

Samtliga lärjungarne, utgörande blott en afdelning, hafva deltagit uti förekommande vapenöfningar samt vid redskapsgymnastiken varit fördelade uti 3 underafdelningar.

Öfningstider:

- a) Gymnastik 1) med redskap 1 timme i veckan.
 2) utan d:o 1 " "
- b) Fria öfningar, lekar m. m. $\frac{1}{2}$ " "
- c) Vapenöfning . . . . . $\frac{1}{2}$ " "

Gymnastiköfningarne hafva utan afbrott fortgått med $\frac{1}{2}$ timme dagligen samt, då väderleken sådant medgifvit, i fria luften.

B. Lärarne.

Rektor har undervisat i Kristendom (II—III) 5 timmar, i Historia och Geografi (I—III) 13 timmar, i Modersmålet (I) 5 timmar samt (I) i Välskrifning 1 timme = 24 timmar.

Kollega *G. Arpi* har undervisat i Kristendom (I) 3 timmar, i Matematik (I—III) 14 timmar, i Tyska (I) 6 timmar, i Naturlära (I) 2 timmar samt i Välskrifning (I—II) 2 timmar = 27 timmar.

Kollega *P. E. Wallstersson* har undervisat i Modersmålet (II—III) 10 timmar, i Tyska (II—III) 12 timmar, i Naturlära (II—III) 4 timmar samt i Välskrifning (III) 1 timme = 27 timmar.

Uppsatser i Tyska och Modersmålet hafva rättats på lärorummet af Kollega *Wallstersson*.

Lärarne hafva turvis öfvervarit lärljungarnes beivstande af den offentliga gudstjensten och hållit predikoförhör samt handhaft ledningen af bönstunderna i skolan.

Sångläraren Löjtnant *F. Aminoff* har undervisat 2 timmar och såsom gymnastiklärare 3 timmar i veckan.

t. f. Ritlärarinnan Demoiselle *A. Lindfeldt* har undervisat 2 timmar i veckan.

Rektor har varit klassföreståndare för . . . . . 3:e klassen.

Kollega *Wallstersson* för . . . . . 2:a „

Kollega *Arpi* för . . . . . 1:a „

Ingen lärare har åtnjutit tjänstledighet.

Demoiselle *Lindfeldt* har under begge terminerna uppehållit lärarebefattningen i Teckning. Hennes arvode för höstterminen: 133 kr. 33 öre, för vårterminen är requirerad 166 kr. 67 öre.

Någon ordinarie lärare har icke under året afgått från läroverket eller blifvit dit befordrad.

Lärarebefattningen i Teckning är den enda lediga.

C. Lärjungarne.

I de särskilda klasserna:

Höstterminen		Vårterminen	
i 1:a klassen	8.	i 1:a klassen	11.
i 2:a „	11.	i 2:a „	10.
i 3:e „	8.	i 3:e „	8.
	<u>Summa 27.</u>		<u>Summa 29.</u>

Ingen frånvarande.

I afseende på de under Høstterminen närvarande lärjungarnes ålder, se Bil. 1.

Høstterminen 1876 tillhörde i anseende till hemorten 24 lärjungar Westerås, 2 Falu och 1 Stockholms län.

Af första klassens lärjungar hade 5 sin hemort i läroverksstaden och 3 å annan ort; af andra klassens 9 i läroverksstaden och 2 å annan ort; af tredje klassens 3 i läroverksstaden och 5 å annan ort.

I afseende på lärjungarnes deltagande i Teckning, Musik och Gymnastik, se Bil. 2.

Hemlexor hafva under läseåret gifvits i 2:a och 3:e klasserna, men ej till någon dag i flera än två läroämnen. Den tid, som på detta hemarbete behöft användas, kan beräknas till 1 å 2 timmar för dagen.

Helsotillståndet har i allmänhet varit godt.

I afseende på antalet inskrifne, flyttade och afgangne lärjungar under sist förflutne kalenderår, se Bil. 3 a) och 3 b).

Af de høsten 1876 inskrifne hafva 2 bevistat folkskola och 4 enskildt läroverk; af de våren 1877 inskrifne 1 bevistat folkskola och 3 enskildt läroverk.

Vårterminen 1876 afgingo till högre elementarläroverket i Upsala från 3:e klassen *M. F. Kalén, C. F. G. L. Creutz, C. G. Westholm* och från 2:a klassen *H. G. M. Wrangel*; till högre elem.läroverket i Westerås från 3:e klassen *C. F. Widholm* och *A. J. Eriksson*; till elem.läroverket i Eskilstuna *C. F. J. Lychou*, samt utan uppgifven afsigt från 3:e klassen *C. A. V. Neuman, J. E. Andersson, C. J. Danielsson* och *G. F. D. Bastman*; från 2:a klassen *J. Strandberg, G. Strandberg* och *C. T. Bergman*.

Høstterminen 1876 afgick från 2:a klassen *C. A. Lindström* till handtverk och från 1:a klassen *C. F. Björkegren* utan uppgifven afsigt.

1876 utdelades till ynglingarne såsom stipendier 91 Kr., såsom premier och understöd 57 Kr.

Høstterminen 1876 befriades från afgift till materielkassan och byggnadsfonden 7 lärjungar; från afgift till materielkassan, men icke till byggnadsfonden 2 lärjungar samt från afgift till byggnadsfonden, men icke till materielkassan ingen lärjunge.

Vårterminen 1877 befriades från afgift till materielkassan och byggnadsfonden 6 lärjungar; från afgift till materielkassan, men icke till byggnadsfonden 5 lärjungar samt från afgift till byggnadsfonden, men icke till materielkassan ingen lärjunge.

D. Undervisningsmateriel.

Under året har bland annat tillkommit genom inköp de sista häftena af Brehm, Djurens lif, 7 d:o af Sveriges Historia och några d:o af Illustrerad Verldshistoria; genom gåfvor 1 ex. Hess: Historisk Atlas; Schlegel och Klingspor: Den icke introducerade Svenska Adels Åttartaflor, h. 1—6, Några häften innehållande bidrag till Sveriges officiella statistik, samt läroverkens årsberättelser.

Vid läroverket finnes en mindre samling skolböcker till utlåning åt obemedlade lärjungar.

E. Läroverksbyggnaden.

Ingen förändring.

F. Ekonomiska förhållanden.

Kassornas ställeing, se Bil. 4.

Beloppet af utgifter för underhåll och tillökning af boksamlingen har utgjort 33 Kr. 25 öre; till inredningsmaterielen 50 Kr. 91 öre.

G. Examina och Terminsafslutning m. m.

Här torde vara på sin plats att nämna, det läroverket haft glädjen mottaga besök af H. H. Eforus Biskop *Björling*, som den 25 Sept. behagade öfvervara läsningarna i läroverkets trenne klasser.

Höstterminsexamen hölls den 19 Dec. Såsom ledare och vittnen voro närvarande: Läroverkets Inspektor, Herr Kontrakts-Prosten Fil. Dokt. *G. A. Westholm*, Hr Bergshauptmannen och Riddaren Fil. Dokt. *P. N. Sewén*, Herr Borgmästaren *P. Schött* och Hr Rådmanen *J. A. Ekstedt*.

Årsexamen är af H. H. Eforus utsatt att hållas den 6 Juni.

Tiden för examen kl. 9—12 f. m. Derefter premieutdelning och ungdomens hemförlofvande.

Näst kommande termin öppnas åter läroverket den 30 Aug. kl. 10 f. m.

Sala den 8 Maj 1877.

Bil. 1.

Lärjungarnes ålder Höstterminen 1876.

Klass.	10 år.	11 år.	12 år.	13 år.	14 år.	15 år.	16 år.	Summa närvaran- de lär- jungar.
1	4	4	—	—	—	—	—	8
2	—	5	3	2	1	—	—	11
3	—	1	—	5	1	—	1	8
Summa	4	10	3	7	2	—	1	27

Bil. 2.

Uppgift om antalet af de lärjungar, som deltagit i nedan nämnda öfningar
höstterminen 1876.

Klass.	Närvarande lärjungar.		Lärjungar, som deltagit i	
	Teckning		Gymnastik och vapen- öfningar enligt cirkulä- ret den 19 Juni 1866.	
	obligatorisk.	Sång.		
1	8	8	8	8
2	11	11	10	10
3	8	8	6	6
Summa	27	27	24	24

Bil. 3 a.

Vårterminen 1876.

Klass och Linie.	Lärjungar flyttade till nedan nämnda klasser					Lärjungar tillhörande nedan nämnda klasser den 1 Febr. (så väl när- som frånvarande).		Lärjungar afgångne från läroverket i nedan nämnda klasser.				
	efter att hafva tillhört när- mast lägre klass af samma linie följande antal terminer.					Qvar i klassen från före- gående termin.	Inskrifne i läroverket under terminen.	Summa.	från terminens början till och med 31 Januari.	från och med 1 Februari till terminens slut.	under näst följande mel- lantermin.	Summa.
	0	1	2	3	4							
1	—	—	—	—	—	9	4	13	—	—	—	—
2	—	—	—	—	—	11	—	11	—	—	4	4
3	—	—	—	—	—	11	—	11	—	1	9	10
Summa	—	—	—	—	—	31	4	35	—	1	13	14

Bil. 3 b.

Höstterminen 1876.

Klass och Linie.	Lärjungar flyttade till nedan nämnda klasser						Lärjungar tillhörande nedan nämnda klasser den 15 Sept. (så väl när- som frånvarande).				Lärjungar afgångne från läroverket i nedan nämnda klasser.				
	efter att hafva tillhört närmast lägre klass af samma linie följande antal terminer.						Öfvar i klassen från föregående termin.	Flyttade till klassen på grund af beslut		Inskrifte under terminen.	S u m m a.	från terminens början till och med 14 September.	från och med 15 September till terminens slut.	under näst följande mellan-termin.	S u m m a.
	0	1	2	3	4	5		från andra linien.	vid föregående terminslut.						
1	—	3	6	—	1	—	2	—	—	6	8	—	—	1	1
2	1	—	6	—	—	—	1	10	—	—	11	—	—	1	1
3	—	—	—	—	—	—	1	6	1	—	8	—	—	—	—
Summa	1	3	12	—	1	—	4	16	1	6	27	—	—	2	2

Bil. 4.

Uppgifter om nedan nämnda till läroverket hörande kassors ställning kalenderåret 1876.

Kassans rubrik.	D e b e t.			K r e d i t.		
	Behållning vid årets början.	Summa inkomster.	Summa.	Summa utgifter.	Behållning vid årets slut.	Summa.
Byggnadsfonden	2791,56	379,07	3170,66	66,90	3103,76	3170,66
Ljus- och Vedkassan	7,06	255,82	262,88	255,77	7,13	262,88
Materielkassan	2837,06	315,82	3152,88	84,16	3068,72	3152,88
Bibliotekskassan	132,43	9,72	142,15	—	142,15	142,15
Premie- och Fattigkassan	103,34	51,00	154,34	51,00	103,34	154,34

III. Lägre Elementarläroverket i Arboga.

(Uppgift af Rektor, Fil. Dokt. L. Afzelius.)

Undervisningen.

Höstterminen började den 30 Augusti och afslutades den 19 December; Vårterminen började den 25 Januari och kommer att afslutas den 13 instundande Juni.

Den dagliga undervisningen har, såsom under föregående åren, varit förlagd till kl. 8—10 f. m., kl. 12—3 e. m. samt kl. 5—6 tvänne eftermiddagar i veckan, häruti inberäknadt tiden för öfningarna i Teckning. De närmaste 20 minuterna före kl. 8 hafva varit upptagna till förrättande af morgonbönerna. — Öfningarna i Gymnastik egde under Höstterminen rum på förmiddagarna kl. 10— $\frac{1}{2}$ 11 samt $\frac{1}{2}$ 12—12; under Vårterminen hafva dessa öfningar försiggått endast kl. 10— $\frac{1}{2}$ 11. Vapenöfningarna hafva varit förlagda till kl. 5—6 en eftermiddag i veckan. Öfningarna i Sång och Instrumentalmusik hafva varit förlagda till kl. 5—7 e. m. tvänne dagar i veckan samt kl. 5—6 e. m. en dag i veckan.

Antalet lärotimmar i veckan, under hvilka enligt den fastställda läseordningen undervisning af de särskilda ämneslärarne meddelats, visas i följande tabellariska uppgift:

Klass.	Antalet undervisade lärjungar	Rektor	Kollega Sundell	Kollega Stapelmohr	Kollega Åhrling	Kollega Stenberg	Kollega Kemner	Årmärkningar.
V	11	11	5	—	6	5	11	L. IV och L. V hafva haft 3 gemensamma undervisningstimmar i Latin, R. IV och R. V en gemensam undervisningstimme i Kristendom.
IV	10	9	5	—	7	5	7	
III	11	—	5	1	7	8	7	
II	15	—	12	—	7	8	2	
I	21	—	—	26	—	—	—	
Summa	68	20	27	27	27	26	27	

Denna uppgift gäller för båda terminerna, under hvilka förhållandet varit lika med den enda skillnad, att under Vårterminen lärjungarnes antal i 1:a klassen utgjort blott 20.

Under läsåret hafva följande lärostycken blifvit genomgångna:

Första Klassen.

Kristendom. 3 timmar. — Bibl. Historia, Gamla Testamentets, efter Hübner (Thomand. uppl.),

- Berätt. 1—39 samr 44. — Första hufvudst. af Katekesen. -- Läsning af valda bibelställen och Psalmer.
- Modersmålet.* 5 t.r. -- Läsning och förklaring af Starbäcks "Berättelser ur Svenska Historien" samt af berättelser ur "Läsebok för Folkskolan" med öfning för läjungarne att med egna ord återgifva innehållet af det lästa. — Af Språkläran, efter Brodén's lärobok, hufvudsakligen samma delar, som blifvit genomgångna vid undervisningen i Tyska språket. — Det viktigaste om satsdelarna samt öfningar i rättskrifning.
- Tyska.* 6 t.r. Flach's läroböcker, det viktigaste af formläran till och med de regelbundna svaga verbernas aktiva böjning jemte de 20 första öfversättningsöfningarna i Elementarboken, såväl de Tyska som de Svenska.
- Mathematik.* 4 t.r. — Arithmetik: de fyra räknesätten i hela tal jemte läran om Bråk påbörjad; tillämpning på Sorter; hufvudräkning. Efter Zweigbergks lärobok.
- Naturlära.* 2 t.r. — De första grunderna till Djur- och Växtrikets kännedom inhämtade under läsning af Berlins läsebok jemte undersökning af lefvande växter.
- Historia och Geografi.* 4 t.r. — Fäderneslandets Historia, efter Ekelunds "Lärobok för första begynnare," till Kalmare-Unionen. — I Geografi det allmännaste om verdensdelarna samt Sveriges, Norges, Danmarks, Englands och Rysslands fys. och polit. Geografi, efter Palmblad—Sörenssons lärobok.

Andra Klassen.

- Kristendom.* 3 t.r. — Bibl. Histor, Nya Testamentets. — Andra hufvudst. af Katekesen. — Valda bibelspråk och psalmer.
- Modersmålet.* 6 t.r. — Läseöfningar såsom i föregående klass med begagnande af Sundén's och Modins läsebok. — Formläran avslutad. — Satsanalys. — Satsbildnings- samt rättskrifnings- och interpunktionsöfningar.
- Tyska.* 7 t.r. — Formläran, efter Flach's lärobok, fortsatt och fullständigare genomgången till och med konjugation af starka Verber jemte det allmännaste om Adverbier och Partiklar. — Flach's Elementarbok, tredje afdelningens 20 stycken. — Öfningar i särskiljande af ordklasser samt satser och satsdelar.
- Mathematik.* 5 t.r. — Arithmetik: de fyra räknesätten i Bråk med tillämpning på Sorter. — Hufvudräkning. — Geometrisk åskådninglära, efter Bergius.
- Naturlära.* 2 t.r. — Ryggradsdjuren efter Berlins läsebok. — Det viktigaste om växternas yttre organer samt Sexualsystemets klasser, med ledning af Anderssons "Inledning till Botaniken," häft. 1, samt "botaniska Väggtaflor. — Insamling och undersökning af några allmännare vårväxter.
- Historia och Geografi.* 5 t.r. — Fäderneslandets Historia från och med Kalmare-Unionen till Frihetstiden. — Tysklands, Hollands, Belgiens, Schweitz' och Pyreneiska halföns fys. och polit. Geografi jemte repetition af det föregående.

Tredje Klassen.

- Kristendom.* 3 t.r. — Bibl. Histor., Gamla och Nya Testamantet repeterad. — Katekesen avslutad. — Valda bibelspråk och psalmer.
- Modersmålet.* 6 t.r. — Läseöfningar såsom i föregående klass. — Formläran repeterad. — Satsläran avslutad. — Interpunktionsläran muntligen meddelad. — Satsbildnings- och rättskrifningsöfningar. — Smärre uppsatser på lärorummet.
- Tyska.* 7 t.r. — Formläran efter Flach's lärobok, avslutad och repeterad. — Satsöfningar såsom i föregående klass. — Svedboms större läsebok, styck. 1—28. — Muntlig öfversättning från Svenska till Tyska efter Flach's Elementarbok. — Vokabelläsning. — Skriföfningar på lärorummet.

- Mathematik.** 5 t.r. — Arithmetik: tillämpning af de genomgångna kurserna på Reg.-de-tri, In-tresseräkning m. m. — Hufvudräkning. — Geometri: åskådninglära tillämpad på planimetriska och stereometriska uppgifter. — Några enkla geometriska satser.
- Naturlära.** 2 t.r. — Berlins läsebok, Andra afdelningen, kap. 20—49. — Läran om växtens yttre organer med hufvudsakligt afseende på rotens, stammens och bladets terminologi, efter Anderssons "Inledning till Botaniken", häft. 1, och med ledning af samme författares "botaniska Väggtaflor". — Sexualsystemet. — Excursioner, insamling af 30 växtarter.
- Historia och Geografi.** 5 t.r. — Fäderneslandets Historia afslutad och repeterad från och med Gustaf Wasa. — Europas polit. Geografi afslutad och repeterad. — Grunddragen af de öfriga verdensdelarnas fys. Geografi.

Fjerde Klassen.

- Kristendom.** 2 t.r. — Repetition af de 2 första hufvudst. af katekesen. — Bergs bibelhandbok, Gamla Testamentets kanoniska böcker. — Läsning af Math. Evangelium, kap. 16—28.
- Modersmålet.** 4 t.r. — Läsning af valda stycken ur Sundéns och Modins läsebok samt "Fänrik Ståls sägner." — Sats- och interpunktionslära repeterade. — Rättskrifningsöfningar. — Hvarannan vecka en uppsats på lärorummet.
- Tyska.** 4 t.r. — Formlära repeterad, efter Hjorts lärobok. — Af Syntaxen det viktigaste i förening med extemporerade öfningar: — Läseboken, styck. 26—60. — Hvarannan vecka ett hemthema.
- Engelska.** 8 t.r. — Enbloms lärobok, hela formläran i förening med muntlig öfversättning från Svenska till Engelska, dels efter motsvarande Svenska översättningsstycken i Herléns lärobok, dels efter Mathesii Elementarbok. — Läseboken, styck. 1—24. — Vokabelläsning.
- Latin.** 8 t.r. — Rabe's lärobok, formläran samt 1—2 afdeln. af läseboken. — Vokabelläsning. Behöfliga delar af Syntaxen muntligt meddelade.
- Mathematik.** 5 t.r. — Algebra: de fyra räknetsätten i hela tal; läran om Bråk påbörjad. — Geometri: läran om liniers ställning till hvarandra samt om trianglar och parallelogrammer. (Euklid. Bok. 1—2). — Arithmetiska öfningar så mycket tiden med-gifvit.
- Naturlära.** 2 t.r. — Botanik: Anderssons lärobok, häft. 1 afslutad, förnämligast med afseende på blommans och fruktens terminologi, med ledning af Anderssons väggtaflor och egna växtsamlingar. — Excursioner; insamling af ytterligare 50 växtarter. — Zoologi: Torins lärobok, Däggdjuren, med ledning af Kraus' "das Thierreich in Bildern" och läroverkets naturaliesamling.
- Historia och Geografi.** 5 t.r. — Gamla Tidens och Medeltidens Historia efter Pallins lärobok. — Öfversigt af de främmande verdensdelarnas polit. Geografi samt de förnämsta Europeiska kulturländernas polit. Geografi repeterad.

Femte Klassen.

- Kristendom.** 2 t.r. Katekesen repeterad. — Bergs bibelhandbok, Nya Testamentet. — Bibel-läsning lika och tillsammans med 4:de klassen.
- Modersmålet.** 3 t.r. — Språkläran repeterad. — Läsöfningar såsom i föregående klass. — Rättskrifningsöfningar. — Hvarannan vecka en uppsats på tid utom lärotimmarne.
- Tyska.** 3 t.r. — Formläran fullständigare; Syntaxen fortsatt och utförligare i förening med extemporerade öfningar. — Läseboken styck. 61—94. — Schillers Wilhelm Tell, 1:er—3:er Aufz. — Ett hemthema hvarannan vecka.
- Engelska.** 8 t.r. — Formläran repeterad. — Af Syntaxen läran om Artiklarna, Pronomen, In-

- finitivers och Participium i förening med extemporerade öfningar. — Läseboken, st. 24.—41. — Vokabelläsning. — Skriföfningar på lärorummet.
- Franska.* 3 tr. — Olde's lärobok, det viktigaste af formläran till de oregelbundna Verberna. — Läsebokens 1:sta afdelning, styck. 1—30.
- Latin.* 8 tr. — Formläran fullständigare och repeterad. — Kasusläran. — Af Syntaxen för öfrigt det nödigaste muntligen meddeladt. — Rabe's lärobok, 3:dje afdelningen. — Cornelius Nepos: Miltiades, Themistocles, Aristides, Pansarias, Cimon, Lysander, Alcibiades.
- Mathematik.* 5 tr. Algebra: läran om Bråk afslutad; lättare eqvationer af första graden med en obekant jemte problem. — Geometri: läran om cirklar och månghörningar (Eukl. Bok. 3—4). — Arithmetiska öfningar så mycket tiden medgifvit.
- Naturlära.* 2 tr. — Botanik: Anderssons lärobok, häft. 2, Dicotyledoneæ, med ledning af egna växtsamlingar, Fristedts Exsiccater och Läroverkets herbarium. — Excursioner: insamling af ytterligare 75 växtarter. — Zoologi: Torins lärobok, de vertebrerade djuren, med ledning af Krauss' "Bilder", Sundevalles "Atlas till Svenska foglarne" och Läroverkets naturaliesamling.
- Historie och Geografi.* 4 tr. -- Wennerströms lärobok i Allm. Histor. afslutad och repeterad, samt Fäderneslandets Historia repeterad från och med Gustaf Wasa. — De förnämsta Europeiska kulturländernas samt Amerikas polit. Geografi repeterad.

Något ombyte af läroböcker har ej under läseåret egt rum vidare, än att Pallins lärobok i Allmänna Historien med detta läseårs början blifvit antagen för 4-de klassen i stället för Wennerströms, som dittills i nämnda klass begagnats och ännu följes af 5:te klassens lärjungar.

Undervisning i välskrifning har meddelats i 1:sta klassen 2 timmar, i 2:dra klassen 1 och i 3:dje klassen 1 timme i veckan.

Till undervisning i Teckning hafva varit anslagna och i den allmänna läseordningen upptagna: för klass. III—I en timme i veckan samt för klass. V—IV två timmar. Vid undervisningen begagnas de från K. Ecclesiastik-Departementets Expedition bekomna väggtaflorna och hafva de längst försigkomna lärjungarne medhunnit 2:dra kursen till och med Tabell X.

Vid öfningarna i Sång hafva lärjungarne varit fördelade i 2:ne afdelningar, den lägre bestående af klass. I—II och den öfre af klass. V—III. Hvardera afdelningen har haft 1 timmes undervisning i veckan förutom den timme, under hvilken båda afdelningarna öfvats gemensamt i koralsång. Den lägre afdelningen har undervisats i läran om de musikaliska tecknen, tonarter o. s. v. samt öfvats i tonträffning och enstämmig sång. Den öfre afdelningen har undervisats i läran om tempo, de musikaliska termerna o. s. v. samt öfvats i tonträffning och flerstämmig sång. Öfningar i Instrumentalmusik hafva egt rum 2:ne timmar i veckan. Af de lärjungar, som deruti deltagit, hafva 5 öfvats i behandlingen af blåsinstrumenter, 3 i orgelspelning och 4 i violinspelning (1 under Hötsterminen och 4 under Vårterminen).

I Gymnastik- och Vapenöfningarna deltog under förra årets Vårtermin 61 lärjungar. Lärjungarnes hela antal var under terminen 66, deraf 9 öfver och 57 under 15 år. Antalet af dem, hvilka läkaren förklarar böra från deltagande i öfningarna befrias, var 5, af hvilka 1 befriades på grund af sjukdom i andedrägtsorganerna, 2 på grund af fel i rörelseorganerna samt 2 till följd af allmän svaghet. Under Hötsterminen, då lärjungarnes hela

antal var 68, deraf 10 öfver och 58 under 15 år, voro 4 från öfningarna befriade, 2 på grund af fel i rörelseorganerna, 1 på grund af bräck samt 1 på grund allmän svaghet. Af dem, som uppnått 15 års ålder och i Gymnastiköfningarna deltagit, fanns under året ingen, som ej fick i vapenöfningarna deltaga.

Lärjungarne voro under båda terminerna fördelade på 2 afdelningar, hvardera delad i 2 rotar, af hvilka afdelningar den lägre, bestående af 1:sta och 2:dra klassens lärjungar, öfvades hvarje dag en half timme omedelbart efter morgonlektionernas slut kl. 10, och den högre afdelningen, bestående af 3:dje—5:te klasserna, en half timme omedelbart före middagslektionernas början kl. 12. En eftermiddagstimme i veckan var anslagen till vapenöfningar — bestående i gevärsexercis och infanterimanöver — och dermed under de tider, väder och väglag tilläto, förenade utmarscher, och företogos sådana öfningar i fria luften under en del af Maj månad, samt September och halfva Oktober. I vapenöfningarna deltog lärjungarne ur 3:dje—5:te klasserna jemte några få dertill vuxne ur de lägre klasserna, tillsammans till ett antal af under Vårterminen 38 och under Höstterminen 30.

Under året voro öfningarna inställda under de båda stora marknaderna samt 4 andra dagar, på hvilka lärjungarne hade lof, tillsammans 8 halftimmar för hvardera afdelningen, samt dessutom från den 10 Maj till Vårterminens slut, under hvilken tid Läraren bevistade sitt Regementes möten.

Dessa öfningars goda inflytande på lärjungarnes helsa, härdighet, kroppsliga hållning o. s. v. höras år från år föräldrar och målsmän med tacksamhet erkänna; att lärjungarne sjelfva känna detta inflytande, synes den allt större och större glädje och lifaktighet visa, hvarmed de hängifva sig åt dessa öfningar.

Lärarne.

Tjenstgöringsskyldighet och undervisningsämnen voro under Höstterminen på följande sätt mellan lärarne fördelade:

Rektor: Latin i klass. V—IV, 13 timmar i veckan, Tyska i V, 3 t:r, i IV 4 t:r; rättat Tyska hemthemata i V—IV; klassföreståndare för V.

Kollega L. T. Sundell: Matematik i V—II, 20 t:r; Tyska i II, 7 t:r; klassföreståndare för VI.

Kollega, Fil. D:r G. H. von Stapelmohr: Alla ämnen i I utom Teckning, 26 t:r; Kristendom (Bibl. Hist.) i III, 1 t:e; Klassföreståndare för I.

Kollega, Fil. Dokt. J. E. E. Åhrling: Historia och Geografi i V—II, 19 t:r; Naturlära i V—II, 8 t:r; rättat 4:de klassens Svenska uppsatser; Klassföreståndare för III.

Kollega, Fil. Dokt. S. O. Stenberg: Kristendom i V—II, 7 t:r; Modersmålet i V—II, 19 t:r; morgonbönerna; rättat 5:te klassens Svenska uppsatser; Klassföreståndare för II.

Kollega, Fil. Dokt. G. V. Kemner: Franska i V, 3 t:r; Engelska i V—IV, 15 t:r; Tyska i III, 7 t:r; Kristendom (Bibl. Hist.) i II, 1 t:e; Välskrifning i II, 1 t:e.

Vik. Läraren i Teckning *C. G. Göransson* undervisade 8 timmar i veckan, Läraren i Musik *J. E. Söderberg* 5 timmar och Läraren i Gymnastik, Löjtnanten *S. A. Hallström* 7 timmar.

Under Vårterminen, då båda Gymnastikafdelningarna öfvats gemensamt, har Löjtnant *Hallström* haft 4 tienstgöringstimmar i veckan.

Ledig ordinarie lärareplats vid läroverket är Ritläraretjensten.

Under Höstterminen uppehöll Privatläraren *C. E. Göransson* denna tienst såsom Vikarie och belöpte sig det honom tillkommande arvodesbelopp af statsmedel till 200 Kr.

Under innevarande termin tienstgör Fru *A. G. Åhrling*, f. *Kindeström*, såsom Vikarie för samma tienst och tillkommer henne för denna termin ett arvodesbelopp af 250 Kr.

Lärjungarne.

Lärjungarnes antal Höstterminen 1876 och Vårterminen 1877.

K l a s s.	Gemensamma linien		Reallinien		Latinlinien		Summa närvarande
	närv.	frånv.	närv.	frånv.	närv.	frånv.	
H.-T. 1876							
1	21	—	—	—	—	—	21
2	15	—	—	—	—	—	15
3	11	—	—	—	—	—	11
4	—	—	7	—	3	—	10
5	—	—	6	—	5	—	11
Summa	47	—	13	—	8	—	68
V.-T. 1877							
1	20	—	—	—	—	—	20
2	15	—	—	—	—	—	15
3	11	—	—	—	—	—	11
4	—	—	7	—	3	—	10
5	—	—	6	—	5	—	11
Summa	46	—	13	—	8	—	67

För öfversigt öfver de under Höstterminen närvarande lärjungarnes ålder hänvisas till Tabellen, Bil. 1.

Af de under Höstterminen närvarande lärjungarne voro

- a) från Westmanlands län . . . 53,
 „ Örebro län 7,
 „ Kopparbergs län 7,
 „ Södermanlands län 1,

b) och af dessa 68

- i klass. V från Arboga 3, från annan ort 8,
 „ IV „ „ 6, „ „ 4,
 „ III „ „ 6, „ „ 5,
 „ II „ „ 9, „ „ 6,
 „ I „ „ 14, „ „ 7.

S:a 38, 30.

För öfversigt öfver lärjungarnes deltagande i Teckning, Musik och Gymnastik hänvisas till Tabellen, Bil. 2.

Hemlexor hafva i alla klasser och för hvarje dag blifvit lärjungarne föresatta, för kl. I i ett à två ämnen, för klass, III—II i allmänhet i två ämnen och för de öfriga i två à tre ämnen, och kunna dessa hemlexor för lärjungar af medelmåttiga anlag i allmänhet anses hafva upptagit: för 1:sta klassen 1 à 1½ timme dagligen, för 2:dra och 3:dje klass. omkring 2 timmar samt för de öfriga 2 à 3 timmar. Den tid, lärjungarne i 4:de och 5:te klasserna behöft använda på sina hemscripta, kan antagas till 1 à 1½ timme i veckan.

Hvad helsotillståndet bland lärjungarne beträffar, har det under året, med Guds nåd, varit fullkomligt tillfredsställande trots den stora sjuklighet, som under året rådt och ännu råder i staden och dess grannskap. Utom nerv- och skarlakansfeber har staden varit hem-sökt af en ännu fortfarande koppepidemi. Af denna sjukdom har blott en af Läroverkets lärjungar varit angripen, dock ytterst lindrigt, så att han efter blott en veckas sjukdom kunde åter delta i undervisningen. Allmän revaccination verkställdes i tid på uppmaning af skolans läkare. Att denna sjukdom ej gripit vidare omkring sig bland ungdomen, torde, efter hvad läkaren menar, bland annat visa, att lärjungarne i allmänhet hafva sunda och snygga qvarter. Hvad lärjungarnes kropps-konstitution beträffar, är densamma den för deras ålder vanliga, och företer ej något nämnvärdt antal af dem en svagare kroppsbyggnad, ehuru en och annan visat sig chlorotisk.

För öfversigt för hvardera terminen under sist förflutna kalenderår öfver antalet inskrifna, inom Läroverket flyttade och från Läroverket afgångne lärjungar m. m. hänvisas till Tabellerna, Bil. 3 a) 3 b).

Af de 17 under läseåret inskrifna lärjungar hade

12 förut bevistat folkskola;

1 „ „ enskildt läroverk.

Följande lärjungar afgingo från Läroverket vid förra Vårterminens slut, efter att hafva undergått godkänd afgangspröfning enligt § 37, mom. 2, i Nåd. Stadgan för Rikets Elementarläroverk:

G. Eriksson till H. Elementarläroverket i Westerås;

C. O. Göransson till „ „

C. E. Dehlgren till „ „

A. F. Hallmodin till „ „

J. G. Göransson till handel.

De lärjungar, som i öfrigt och utan att hafva aflagt afgangsexamen nämnda termin afgingo från Läroverket, voro följande:

Från 4:de klassen:

C. M. Hallmodin till H. Elementarläroverket i Westerås;

H. W. Sjöberg till „ i Örebro;

G. H. L. Nylén att söka anställning vid jernvägarne;

H. D. Stenström till Tekniska skolan i Örebro.

Från 3:dje klassen:

H. G. Eriksson till H. Elementarläroverket i Norrköping;

O. A. A. Jakobzon att söka anställning vid jernvägarne;

Erik Carlsson till landtbruk.

Från 2:dra klassen:

C. L. Lindh för svår sjuklighet;

C. G. R. Crug till Handel.

Från 1:sta klassen:

E. J. Eriksson till H. Elementarläroverket i Norrköping;

J. G. Andersson i Glasmästarelära.

Vid Høstterminens slut afgick 1 lärjunge från 1:sta klassen, *H. A. Skoglund*, utan anmälan.

Beloppet af de under sist förflutna kalenderår till lärjungarne utdelade stipendier, præmier och understöd uppgick till 699 Kronor 88 öre.

Under Høstterminen voro 6 lärjungar befriade från afgift till både materielkassan och byggnadsfonden samt 6 befriade från afgift till byggnadsfonden men ej från afgift till materielkassan. För innevarande termin torde förhållandet blifva detsamma.

Undervisningsmateriel.

För Läroverkets egna medel hafva blifvit inköpta: Sveriges Historia, utgifven af *O. Montelius* m. fl., 7 häften, samt Pedagogisk Tidskrift för år 1876. Från Chefen för K. Ecclesiastik-Departementet hafva blifvit till Läroverket öfverlemnade: Svenska Fornminnesföreningens Tidskrift, Häft. 3—7; *Montelius'*, Bibliographie de l'Archéologie préhistorique de la Suède; *Schlegel* och *Klingspor*: Den icke introducerade Svenska Adelns Åttartaflor, Häft. 1—6, samt *K. T. Mühlert's* Historiskt—Geografiska Atlas, utgifven af *N. Hess*. — Från Consistorium och andra myndigheter har Läroverket fått emottaga: Bidrag till Sveriges officiela Statistik, 13 häften, samt den vanliga samlingen af Läroverkens årsberättelser. — Från *L. J. Hjertas* Förlags-Expedition har Läroverket erhållit *Walter Scott's* "the Lady of the lake", utgifven af *A. Z. Collin*.

Läroverksbyggnader och Inredningsmateriel.

Intet anmärkningsvärdt att omnämna.

Ekonomiska förhållanden.

För öfersigt för det sist förflutna kalenderåret öfver ställningen i Läroverkets kassar hänvisas till Tabellen, Bil. 4.

Efter sista årsberättelsens afgifvande har en betydligare donation tillfallit Läroverket. Afidne Grosshandlaren *Albert Engvall* i Stockholm har nemligen i sitt den 14 Juni 1876

upprättade, af honom och hans hustru *Pauline Engvall*, född *Frykholm*, undertecknade Testamente, bland annat gjort följande förordnanden:

"5:o) Gifver jag härmed till *Arboga stads 5-klassiga Läroverk Femton Tusen Kronor*, hvaraf en fond skall bildas, som under namn af *Engvallska Stipendiifonden* ställes under ansvar och förvaltning af *Kyrkorådet i stadsförsamlingen*, stadens *Borgmästare* och *Scholans Rector*. Den af denna fond upplöpande räntan skall fördelas i fem lika stora stipendier vid *Läroverket* samt tilldelas fem ynglingar, hvilka i förening med stadgadt och godt uppförande ådagalägga utmärktare håg och fallenhet för studier, äro fattige och sjelfve födde inom *Arboga stad* eller ock söner till föräldrar, hvilka minst tio år varit derstüdes bosatte. Stipendierna skola tillkomma ynglingarne vid tolf års ålder, och af dem innehafvas till scholtidens slut; fortsätter stipendiat derefter oafbrutet studier vid annat läroverk må dock stipendiet kunna innehafvas, tills tjugueti års ålder är af honom uppnådd. Stipendiernas antal må under inga vilkor få förökas."

"De här ofvan bestämda legater skola ett år efter min död af sterbhuset utbetalas."

Grosshandlaren *Engvall*, som afled den 18 sistlidne Januari, var född här i staden år 1819 af obemedlade föräldrar samt tillhörde åren 1829—1835 såsom lärjunge d. v. stadsskolan i *Arboga*. Välsignelse öfver hans minne!

De belopp, som under sist förflutna kalenderår utgått för underhåll och tillökning af boksamlingen, den öfriga undervisningsmaterielen samt inredningsmaterielen, utgjorde för den förstnämnda 12 Kronor och för de sednare något öfver 100 Kronor.

Examina och Terminsafslutning m. m.

Med de lärjungar, hvilka under förra årets Vårtermin anmält sig till examen för afgång till Högre Elementarläroverks 6:te klass, anställdes sådan examen den 14 Juni under tillsyn af *Läroverkets t. f. Inspektor*, *Prosten* och *Kyrkoherden* i *Fellingsbro*, *Fil. D:r A. Nystedt*. Af de nuvarande lärjungarne i *Läroverkets 5:te klass* hafva 7 anmält sig till sådan afgångsexamen vid terminens slut.

Höstterminens examen hölls den 19 December, dervid såsom ledare och vittnen voro närvarande: *Herrar Inspektor Scholæ*, *Prosten* och *Kyrkoherden* i *Arboga*, *Fil. Dokt. E. K. Klingberg*, *Borgmästaren R. W. Bosæus*, *Förste Stadsläkaren*, *Med. Dokt. C. Wettergren*, *Andre Stadsläkaren*, *Med. Dokt. W. Hartelius*, *Handlanden* och *Riddaren J. O. Rosendal*, *Rådmannen* och *Magistrats-Sekreteraren A. Örström* samt f. d. *Föreståndaren* för *Arboga mekaniska verkstad*, *Ingenjören* och *Riddaren C. W. Olsson*.

Den offentliga Årsexamen är af *H. H. Eforus* utsatt till *Onsdagen* den 13 inst. Juni och kommer att hållas från kl. 9 f. m. till kl. 1 e. m., hvarefter, sedan uppvisning i *Gymnastik*, *Sång* och *Musik* egt rum, flyttningen klasserna emellan o. s. v. tillkännagifves, stipendier och præmier utdelas och lärjungarne hemförlofvas.

Näst kommande termin börjas *Thorsdagen* den 30 nästk. *Augusti* kl. 11 f. m.

Arboga den 15 Maj 1877.

Bil. 1.

Lärjungarnes ålder Höstterminen 1876.

Klass och Linie.	10 år.	11 år.	12 år.	13 år.	14 år.	15 år.	16 år.	17 år.	18 år.	Summa närvaran- de lär- jungar.
1	7	7	4	1	2	—	—	—	—	21
2	1	5	4	3	2	—	—	—	—	15
3	—	—	4	3	4	—	—	—	—	11
R 4	—	—	1	3	2	1	—	—	—	7
L 4	—	—	—	1	—	—	2	—	—	3
R 5	—	—	—	—	2	1	—	—	1	6
L 5	—	—	—	1	1	1	1	1	—	5
Gemensamma linien	8	12	12	7	8	—	—	—	—	47
Reallinien	—	—	1	3	4	2	2	—	1	13
Latinlinien	—	—	—	2	1	1	3	1	—	8
Summa	8	12	13	12	13	3	5	1	1	68

Bil. 2.

Uppgift om antalet af de lärjungar, som deltagit i nedan nämnda öfningar höstterminen 1876.

Klass och Linie.	Närvarande lärjungar.	Lärjungar, som deltagit i				
		Teckning		Sång.	Instrumentalmusik.	Gymnastik och vapen- öfningar enligt cirkulä- ret den 19 Juni 1866.
		obligatorisk.	frivillig.			
1	21	21	—	21	—	19
2	15	15	—	14	4	15
3	11	11	—	11	1	10
R 4	7	7	—	7	1	7
L 4	3	—	—	3	1	2
R 5	6	—	—	3	2	6
L 5	5	—	—	3	—	5
Gemensamma linien	47	—	46	5	—	44
Reallinien	13	—	10	3	—	13
Latinlinien	8	—	6	1	—	7
Summa	68	—	62	9	—	64

Vårterminen 1876.

Klass och Linie.	Lärjungar flyttade till nedan nämnda klasser						Lärjungar tillhörande nedan nämnda klasser den 1 Febr. (så väl när- som frånvarande).				Lärjungar afgångne från läroverket i nedan nämnda klasser.				
	Lärjungar flyttade till nedan nämnda klasser						Qvar i klassen från föregående termin.	Flyttade till klassen på grund af beslut		Inskrifne i läroverket under terminen.	S u m m a.	från terminens början till och med 31 Januari.	från och med 1 Februari till terminens slut.	under näst följande mellantermin.	S u m m a.
	efter att hafva tillhört närmast lägre klass af samma linie följande antal terminer.							vid vårterminens början.	vid föregående termins slut.						
	0	1	2	3	4	5									
1	—	—	—	—	—	—	19	—	1	20	—	—	2	2	
2	—	—	—	—	—	—	13	—	—	13	—	1	1	2	
3	—	—	—	—	—	—	14	—	—	14	—	1	2	3	
R 4	—	—	—	—	—	—	8	—	—	8	—	—	1	1	
L 4	—	—	—	—	—	—	6	—	—	6	—	—	1	1	
R 5	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	1	1	
L 5	—	—	—	—	—	—	4	—	—	4	—	—	4	4	
Gemensamma linien	—	—	—	—	—	—	46	—	1	47	—	2	5	—	
Reallinien	—	—	—	—	—	—	10	—	—	10	—	—	4	—	
Latinlinien	—	—	—	—	—	—	10	—	—	10	—	—	5	—	
Summa	—	—	—	—	—	—	66	—	1	67	—	2	14	16	

Bil. 3 b.

Höstterminen 1876.

Klass och Linie.	Lärjungar flyttade till nedan nämnda klasser						Lärjungar tillhörande nedan nämnda klasser den 15 Sept. (så väl när- som frånvarande).					Lärjungar afgångne från läroverket i nedan nämnda klasser.				
	efter att hafva tillhört närmast lägre klass af samma linie följande antal terminer.						från andra linien.	Qvar i klassen från föregående termin.	Flyttade till klassen på grund af beslut		Inskrifne under terminen.	S u m m a.	från terminens början till och med 14 September.	från och med 15 September till terminens slut.	under näst följande mellan-termin.	S u m m a.
	0	1	2	3	4	5			vid föregående termins slut.	vid höstterminens början.						
1	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	17	21	—	—	1	1
2	—	—	12	—	2	—	—	1	11	3	—	15	—	—	—	—
3	—	—	9	—	1	—	—	1	6	4	—	11	—	—	—	—
R 4	—	—	6	—	1	—	—	—	7	—	—	7	—	—	—	—
L 4	—	—	3	—	—	—	—	—	2	1	—	3	—	—	—	—
R 5	—	—	5	—	—	—	—	1	3	2	—	6	—	—	—	—
L 5	—	—	4	—	1	—	—	—	4	1	—	5	—	—	—	—
Summa för																
Gemensamma linien	—	—	21	—	3	—	—	6	17	7	17	47	—	—	1	1
Reallinien	—	—	11	—	1	—	—	1	10	2	—	13	—	—	—	—
Latinlinien	—	—	7	—	1	—	—	—	6	2	—	8	—	—	—	—
Summa	—	—	39	—	5	—	—	7	33	11	17	68	—	—	1	1

Bil. 4.

Uppgifter om nedan nämnda till läroverket hörande kassors ställning kalenderåret 1876.

Kassans rubrik.	D e b e t.				K r e d i t.			
	Behållning vid årets början.	Summa inkomster.	Skuld vid årets slut.	Summa.	Skuld vid årets början.	Summa utgifter.	Behållning vid årets slut.	Summa.
Byggnadsfonden	193,45	549,00	—	742,45	—	340,32	402,13	742,45
Ljus- och Vedkassan	192,88	715,00	—	907,88	—	838,23	69,65	907,88
Materielkassan	608,81	588,00	—	1196,81	—	267,30	929,51	1196,81
Bibliotekskassan	52,44	8,00	—	60,44	—	12,00	48,44	60,44
Premie- och Fattigkassan	48,28	62,16	—	110,44	—	87,50	22,94	110,44

IV. Stadspedagogien i Köping.

(Uppgift af Rektor, Fil. Dokt. M. Barkén.)

A. Undervisningen.

Höstterminen började den 30 Augusti och avslutades den 19 December.

Vårterminen, som öppnades den 15 Januari, kommer enligt H. H. Efori bestämmande att avslutas den 2 instundande Juni.

Den dagliga undervisningstiden har äfven detta år varit kl. 7—9, 10—12 f. m. 1—2 e. m. Hvarje morgon har förrättats bön med sång och bibelläsning.

Enligt den fastställda läseordningen hafva såväl under höst- som vårterminen Rektor meddelat undervisning i Rektorsklassen 26 timmar i veckan uti alla ämnen utom Engelska och i Kollegaklassen 2 timmar i Modersmålet, Kollega 2 timmar i Engelska uti Rektorsklassen och 25 timmar i alla ämnen i Kollegaklassen.

Årets lärokurser och dervid begagnade läroböcker:

Första Klassen.

Kristendom: (3 t.) 3:e—5:e hufvudst. i Katekesen;

Bibl. Historien: öfra lexlaget: N. Test. hist. 29—slutet; nedra lexlaget: G. Test. hist. 1—39 efter Hübner.

Modersmålet: (5 t.) innanläsning i läsebok för folkskolan och Fänrik Ståls Sagner m. fl. med återgifvande af innehållet, rättskrifningsöfningar, formlära och det allmännaste af satsläran efter Sundéns lärobok.

Tyska språket: (6 t.) Flachs språklära och Mathesii läsebok. Öfra lexl.: det viktigaste af formläran samt från st. 45 i 1:a afd. till 2:a afd., såväl tyska som svenska st. i läseboken; nedra lexl.: paradigmerna till starka verberna; st. 1—20 i läseboken.

Matematik: (4 t.) Hela tal (repet.) till och med Reg. de Tri, efter olika framsteg. Zweigbergks lärobok.

Naturlära: (2 t.) Växtriket och djurriket till stråldjuren efter Agardhs lärobok.

Historia: (2 t.) Ekelunds mindre sammandrag. Öfra lexlaget: Wasaätten till Gustaf II Adolf; nedra lexl.: Olof Skötkonung—Albrecht af Mecklenburg.

Geografi: (2 t.) Dahms lärobok. Öfra lexl.: södra Europa; nedra lexl.: Skandinavien och Ryssland.

Välskrifning: (3 t.) Engelsk stil efter föreskrift.

Rektorsklassen.

Kristendom: (3 t.) Biblisk historia, efter Kurtz' lärobok. Nya Test., Bibelns kändedom efter Welander. Katekesen med analyt. förklaring.

- Modersmålet*: (4 t.) Läsning af läseböcker, Frithiofs saga m. fl. med redogörelse för innehållet och satsernas upplösning, satsbildningsöfningar, en skriftlig uppsats på lärorummet i veckan, Sundéns formlära och det viktigaste af satsläran.
- Tyska språket*: (7 t.) Svedboms läsebok, lägre lexlaget st. 1—54, högre lexl. st. 126—141 samt Schillers Wilhelm Tell med resolution. Formläran och det viktigaste af satsläran efter Flachs och Hjorths läroböcker. Lokutions- och skriföfningar på lärorummet.
- Engelska*: (2 t.) Enbloms läsebok, öfra lexlaget sidd. 84—108; nedra sidd. 50—69. Det allmännaste af formläran efter Enbloms språklära.
- Aritmetik*: (3 t.) Bråk och Sorter (repet.), Reg. de Tri, Kedjeräkning efter olika fallenhet och framsteg.
- Geometri*: (2 t.) lägre lexl.: Euclides I, theoremen dock utan bevis; högre lexl.: Euclides II och III.
- Naturvetenskap*: (2 t.) Torins Zoologi, lägre afd. Däggdjuren; högre afd. foglar, reptilier, battrachier och fiskar. Inl. till botaniken efter Arrhenius.
- Historia*: (2 t.) lägre afd.: Ekelunds mindre sammandrag af fäderneslandets historia; högre afd. tillika Wennerströms allm. hist. till Romarne.
- Geografi*: (2 t.) Europas politiska (repet.), Afrikas, Amerikas och Australiens efter Sörensons lärobok.
- Välskrifning*: (1 t.) Engelsk och Tysk stil efter föreskrifter.

Undervisning i *Teckning* har af t. f. läraren lemnats Rektorsklassens lärjungar Måndagar och Torsdagar kl. 3—5 e. m. (4 t. i v.) och omfattat frihandsteckning efter folkskolans väggtäflor, klotsritning efter naturen jemte grunddragen af linearperspektiven samt ornamentsritning, hufvudsakligen efter W. Hermes' Zeichenschule.

I *Sång* hafva skolans alla lärjungar, som icke saknat naturlig fallenhet, varit indelade i två afdeln., hvilka undervisats Tisdags- och Fredagsefterm. kl. 3— $\frac{1}{2}$ 5 (3 t. i v.), neml.: högre afd. i tonträffning inom alla tonarter, 2-stämmig sång efter Larssons och Sandbergs läroböcker, koralsång gemensamt med lägre afd., hvilken öfvats i notkänndom, tonträffning och enstämmig sång efter Cronhamns lärobok. Sju lärjungar hafva enskildt njutit undervisning i Pianospelning och 1 tillika å Violin.

I *Gymnastik*: Tisdagar, Onsdagar, Fredagar och Lördagar kl. 12—1 (4 t. i v.), tiden så fördelad att till

lekar o. d. användts ungefär	40 min.
fristående gymnastik	1 t. 20 „
redskapsgymnastik	1 t.
marsch- och vapenöfningar	1 t. _____ 4 tr.

Då väderleken i början af höstterminen och slutet af vårterminen det tillät, hafva öfningarna företagits i det fria, eljest inom gymnastiklokalen.

B. Lärarne.

Gymnastikläraren, Löjtnanten vid K. Nerikes regemente *R. Schenström*, har sedan 1 Oktober åtnjutit tjänstledighet för att vistas utrikes och var under återstående delen af höstterminen Sergeanten vid K. Lifreg. Grenadierkår *C. Klinth* förordnad att uppehålla under-

visningen och under vårterminen Fanjunkaren vid K. Westmanlands regemente *Joh. Läljemalm*.

Under begge terminerna har Civilingeniören *E. F. Hultgren* haft förordnande som lärare i teckning emot det af staten anslagna arvode af 200 kronor för år.

Kollega, utn. Kyrkoherden Fil. Doktor *G. Bellander*, som 1 Maj tillträdde Tillberga och Hubbo pastorat, kommer dock att efter förordnande uppehålla Kollegatjensten till terminens slut. Genom Kyrkoherden *Bellanders* afflyttning härifrån efter 13 års nitisk tjenstgöring förlorar skolan en lärare, som genom sina grundliga kunskaper, sin pligttröhet, redbarhet och älskliga personlighet i lika hög grad tillvunnit sig samhällets djupa högaktning och tacksamhet, som ungdomens odelade kärlek och tillgifvenhet. Men om skolan alltså gör en svår förlust, så är deremot den församling i hög grad att lyckönska, som tillegnat sig en så trogen och värdig själasörjare och tillönska vi Kyrkoh. *Bellander* af fullaste hjerta på det nya arbetsfältet mycken framgång och välsignelse i hans ansvarsfulla kall.

Efter Kyrkoh. *Bellander* har till Kollega blifvit utnämnd Filos. Doktorn *O. F. Hedström*, hvilken vi härmed helsa hjertligen välkommen och kunna med allt skäl lyckönska skolan att i honom hafva funnit en efterträdare, hvars utmärkta kunskaper, redan vunna erfarenhet i lärarekallet och vänliga väsen berättiga till stora förhoppningar om en välsignelserik verksamhet.

Herr Doktor *Hedström* har om sig lemnat följande biograf. uppgifter:

Hedström, Oskar Fritiof, född i Tingstäde socken på Gotland d. 10 Juli 1846, aflade maturitetsexamen våren 1865, inskrifven som student i Upsala våren 1867, aflade ("gamla") filosofie kandidatexamen i Maj 1875, disputerade för doktorsgraden samma månad och promoverades 1875, genomgick fullst. profärskurs vid Upsala katedralskola 1876, utnämndes till kollega i Köping d. 13 Sept. 1876, v. kollega i Söderhamn vårterminen 1877, vistades sommaren 1875 i Tyskland för idkande af språkstudier, har af trycket utgifvit "Ett par små träskor" ("Two little shoes") af Ouida, öfvers. från Engelskan, Norrköping 1874 samt "Om Sakuntala, ett indiskt drama", gradualdisputation, Upsala 1875, m. m.

C. Lärjungarne.

Lärjungarnes antal.

Klass.	Höstterminen 1876.			Vårterminen 1877.		
	Närvarande.	Frånvarande.	S u m m a.	Närvarande.	Frånvarande.	S u m m a.
1	34	—	34	38	2	40
2	20	1	21	19	1	20
Summa	54	1	55	57	3	60

I afseende på de under höstterm. närvarande lärjungarnes ålder se Bil. 1.

De under höstterminen närvarande lärjungarnes hemorter:

från Westmanlands län	51.
„ Örebro „	2.
„ Södermanlands „	1. 54.

Häraf voro i 1:a klassen från Köpings stad . . .	22.
„ „ „ „ annan ort . . .	12. 34.
„ 2:a „ „ Köpings stad . . .	14.
„ „ „ „ annan ort . . .	6. 20. 54.

I afseende på lärjungarnes deltagande i Teckning, Musik och Gymnastik, se Bil. 2

I första klassen hafva i allmänhet 2 hemlexor blifvit lärjungarna dagligen föresatta och ansetts erfordra 1—1½ timmes hemarbete.

I rektorsklassen 2—3 hemlexor med 1½—2½ timmes hemarbete.

Lärjungarnes helsotillstånd har med högst få undantag varit utmärkt godt.

I afseende på antalet inskrifne, flyttade och afgångne lärjungar under sistförflutna kalenderår, se Bil. 3 a) och 3 b).

Af de under året inskrifne hafva 15 förut bevisat folkskola,
1 njutit enskild undervisning.

Under och efter vårterminen afgingo:

från 1:a klassen till mekan. verkstad (<i>E. A. Palm, P. L. Lundgren</i> och <i>O. H. Eriksson</i>)	3.
„ landtbruk (<i>E. Eriksson</i>)	1.
„ handtverk (<i>K. A. Blomqvist</i>)	1.
utan uppgifven bestämmelse (<i>J. Edvard Lundholm</i>)	1. 6.

från rektorsklassen till handelsinstitut (<i>A. V. Wassberg</i>)	1.
„ jernvägarne (<i>G. A. Rydmark</i>)	1.
„ landtbruk (<i>J. G. Jansson</i> och <i>L. O. Pettersson</i>)	2.
„ näringarne (<i>L. A. L. Björklind</i>)	1. 5.

under höstterminen afgick från rekt.-klassen utan uppgifven best. (*I. V. Dahlberg*) 1. 12.

Under sistförflutna kalenderår hafva till lärjungarne utdelats i stipendier, premier och understöd, Kr. 329,30.

Från afgift till materialkassan befriades vårterminen	13.
„ „ „ „ höstterminen	9.
	<u>22.</u>

D. Undervisningsmateriel.

För skolans egna medel hafva inköpts åtskilliga läro- och läseböcker, kartor m. m. äfvensom några arbeten till utlåning åt lärjungarne.

Från Konsist.-Expeditionen har skolan fått emottaga de flesta läroverks årsberättelser.

E. Läroverksbyggnader m. m. .

Härvid äro inga betydligare förändringar under året att uppgifva.

F. Ekonomiska förhållanden.

Kassornas ställning, se Bil. 4.

Obs. Afgift till Byggnadskassa upptages icke.

Under sistförflutna kalenderår har utgått för underhåll och tillökning:

a) af boksamlingen	Kr. 139,60.	
d:o till utlåning åt lärjungarne	„ 12,75.	
b) den öfriga undervisningsmaterielen	„ 22,24.	
c) inredningsmateriel	„ 90,20.	264,79.

G. Examina.

Höstterminens examen hölls den 19 December under ledning af skolans Inspektor, Kontraktsposten, Fil. Doktor *A. Arhusiander*, biträdd af Rådmannen *J. E. Möller*.

Den offentliga årsexamen är af H. H. Eforus utsatt att hållas den 2 Juni och nästkommande hösttermin att öppnas den 31 Augusti kl. 11 f. m.

Köping den 11 Maj 1877.

Bil. 1.

Lärjungarnes ålder Höstterminen 1876.

Klass och Linie.	10 år.	11 år.	12 år.	13 år.	14 år.	15 år.	16 år.	17 år.	18 år.	Summa närvaran- de lär- jungar.
1	4	4	12	6	5	3	—	—	—	34
2	1	1	1	5	4	6	2	—	—	20
Summa	5	5	13	11	9	9	2	—	—	54

Bil. 3 b.

Höstterminen 1876.

Klass och Linie.	Lärjungar flyttade till nedan nämnda klasser						Lärjungar tillhörande nedan nämnda klasser den 15 Sept. (så väl när- som frånvarande).				Lärjungar afgångne från läroverket i nedan nämnda klasser.				
	efter att hafva tillhört närmast lägre klass af samma linie följande antal terminer.						Övar i klassen från föregående termin.	Flyttade till klassen på grund af beslut		Inskrifne under terminen.	S u m m a.	från terminens början till och med 14 September.	från och med 15 September till terminens slut.	under näst följande mellan-termin.	S u m m a.
	0	1	2	3	4	5		från andra linjen.	vid föregående termins slut.						
1	—	—	—	—	—	—	24	—	—	10	34	—	—	—	—
2	—	1	1	2	4	—	13	8	—	—	21	1	—	—	—
Summa	—	1	1	2	4	—	37	8	—	10	55	1	—	—	1

Bil. 4.

Uppgifter om nedan nämnda till läroverket hörande kassors ställning kalenderåret 1876.

Kassans rubrik.	D e b e t.				K r e d i t.			
	Behållning vid årets början.	Summa inkomster.	Skuld vid årets slut.	Summa.	Skuld vid årets början.	Summa utgifter.	Behållning vid årets slut.	Summa.
Ljus- och Vedkassan . . .	47,97	461,00	—	508,97	—	408,66	100,31	508,97
Materielkassan	70,87	396,00	—	466,87	—	264,79	202,08	466,87
Premie- och Fattigkassan .	0,60	20,00	—	20,60	—	20,00	0,60	20,60

V. Stadspedagogien i Nora.

(Uppgift af Rektor Ernst Brandberg.)

A. Undervisningen.

Höstterminen började den 21 Aug. och avslöts den 16 December. Vårterminen, som tog sin början den 22 Januari, kommer att avslutas den 6 Juni.

Med undantag af några veckor under den kallaste årstiden, då morgonlektionerna varit framflyttade en half timme, har undervisningen hvarje morgon börjats kl. $\frac{1}{2}$ 8 och fortgått till $\frac{1}{2}$ 10 samt vidare 11 - $\frac{1}{2}$ 2, hvartill för *första* klassen kommit 2:ne och för *andra* 4 lästimmar, hvilka varit förlagda till eftermiddagar, de förra Måndagar och Torsdagar 4—5, de senare Måndagar, Tisdagar, Torsdagar och Fredagar 4—5. Morgonlektionerna hafva alltid föregåtts af bön, sång och bibelläsning, som vänligen upptagit 15 minuter. Öfningarne i *Gymnastik* hafva hållits hvarje dag kl. $\frac{1}{2}$ 2—2 och i *Sång* Ons- och Fredagar kl. 3—4 e. m.

Beträffande antalet undervisningstimmar i veckan samt lärjungeantalet under hvardera terminen, se nedanstående tabell:

Klass.	Antal undervisningstimmar i veckan.				Antal lärjungar.	
	Höstterminen.		Vårterminen.		Höstterm.	Vårterm.
	Rekt.	Koll.	Rekt.	Koll.		
I	11	18	11	18	33	35
II	19	12	19	12	20	21
Summa	30	30	30	30	53	56

De under läsåret begagnade läroböcker hafva varit följande: i *Kristendom*: Lindbloms Björblings och Åkerbloms; i *Historia* och *Geografi*: Odhnors, Wennerströms, Dahms och Sörensens; i *Naturvetenskap*: Celanders, Anderssons (med väggtafior) och Torins; i *Matematik*: Euklidis, Bergii, v. Zweigbergks och Björblings; i *Svenska språket*: Brodéns språklära och Statens läsebok för folkskolan; i *Tyska språket*: Hjorts, Flachs och Lyths; i *Engelska*: Herléns och Moréns. — Nedanstående kurser i läseämnena hafva under året blifvit genomgångna:

Första Klassen:

Kristendom: Katekes (2 t.): Lexl. 1) 2 hufvudstycken af förklaringen; Lexl. 2) hela läroboken. Katekisation, valda psalmverser. — *Bibl. historia* (2 t.): Lexl. 1) Gamla Testamentets; Lexl. 2) Nya Testamentets.

- Historia och Geografi*: Fäderneslandets historia (2 t.): Lexl. 1) Forntidens och 2:e afdelningar af Medeltidens; 2) fr. Sten Sture d. ä. till Pfalziska ätten. — Geografi efter Sörensson (3 t.): Lexl. 1) det allmännaste af jordens länder, haf, berg, floder m. m., Europas statsindelning, Sveriges, Norges, Danmarks, Britiska rikets fysiska och politiska samt Öst-Europas fysiska; 2) Brit. rikets och Öst-Europas fysiska och politiska, Central-Europas fysiska samt Österrike—Ungarns, Tysklands, Hollands och Belgiens politiska geografi.
- Naturlära* efter Celander (2 t.): Lexl. 1) Afdeln. 3 kap. 12, 13, 14 till "Vadfoglar"; 2) Afdeln. 3 kap. 16, 17, 18, 19, 20.
- Matematik*: Geometri ($1\frac{1}{2}$ t.): Lexl. 1) Första kursen af Bergius; 2) Defin., postulat., axiom. samt bok. I prop. 1—26 af Euklides. — Aritmetik ($4\frac{1}{2}$ t.): Lexl. 1) Decimal- samt allmänna bråk till liknämningöring; 2) Allm. bråk, Addition och Division. Hufvudräkning med alla.
- Svenska språket* (5 t.): Lexl. 1) Det allmännaste af Formläran till starka verben; 2) Formläran fullständigare jemte repetition. Satsanalys och ett hemtema hvarje vecka.
- Tyska språket* efter Flach (5 t.): Lexl. 1) Uttalsläran, artiklarnes, substantivens, hjälp- och svaga verbens böjning samt st. 1—13 i Elementarboken; 2) Formläran utom starka verben samt st. 14—40 i Elementarboken.

Andra Klassen.

- Kristendom*: Katekes (2 t.): Hela läroboken repet. af alla. Katekisation, valda psalmer och psalmverser. — Bibl. historian repet. af alla.
- Historia och Geografi*: Historia (3 t.) Fäderneslandets Lexl. 1) Nyare tiden fr. o. m. Pfalziska ätten avslutad och repeterad; 2) Repet. från början till Frihetstiden. — Allmän historia: Lexl. 1) Gamla samt 1:sta perioden af Medeltidens; 2) fr. o. m. 2:dra perioden af Medeltidens t. o. m. Nyare historiens slut. — Geografi efter Sörensson (2 t.): Lexl. 1) Europas politiska fr. o. m. storhertigd. Hessen avslutad samt Sveriges fysiska och politiska repeterad; 2) Asiens, Afrikas, Amerikas och Australiens efter Dahm samt fullst. repet. af Skandinaviska rikenas och Öst-Europas fysiska och politiska efter Sörensson.
- Naturvetenskap* (2 t.): Zoologi: Lexl. 2) Inledningen, däggdjuren samt af foglarna till "Vadare". — Botanik efter Andersson: Lexl. 1) Växterne 15—20, Sexualsystemet samt af Organografien allt med gröfre stil; 2) Insaml. och examinering af blommor.
- Matematik*: Geometri (2 t.): Lexl. 1) Euklid. bok. I prop. 21—48, samt böck. II, III; 2) Eukl. bok. III prop. 20—37 och bok. IV samt repet. af böck. I—IV. — Aritmetik (hvarannan vecka 5 t., hvarannan $3\frac{1}{2}$ t.): Olika kurser fr. o. m. bråk t. o. m. intresse. Hufvudräkning med alla. — Algebra (hvarannan vecka 3 t., hvarannan $3\frac{1}{2}$ t., alltid på räknetimmarne): Lexl. 1) fr. början t. o. m. bråk; 2) fr. division i hela tal till "Irrationela kvantiteter".
- Svenska språket* (hvarannan vecka 3 t., hvarannan $4\frac{1}{2}$ t.): Lexl. 1) Satsläran fullst. jemte Interpunktionsläran; 2) repet. af Sats- och Formläran. Båda lexlagen dessutom haft ett hemkria hvarje vecka samt i skolan satsanalys med begagnande af Statens läsebok.
- Tyska språket* ($6\frac{1}{2}$ t.): Lexl. 1) Formläran efter Flach fullständigare repet., st. 42—47 af 1:sta samt 1—20 af 3:dje afdeln. i Elementarboken samt st. 1—21, 23—27 i Lyths läsebok; 2) 5 kap. af Syntaxen efter Hjorth jemte muntliga och skriftliga öfningar på lärorummet samt st. 29—31, 33—37, 40, 41, 43—47, 49, 52, 55, 56 i Lyths läsebok.
- Engelska språket* efter Herlén ($2\frac{1}{2}$ t.): Lexl. 2) Uttalsläran och det viktigaste af Formläran till partiklarne, st. 1, 5, 12, 33, 36 i Elementarboken samt st. 1—9 i Moréns läsebok. Några skriföfningar på lärorummet.

Undervisningen i *Välskrifning* efter Engelska föreskrifter har af Rektor meddelats 2 timmar i veckan åt hvardera klassen.

Undervisningen i *Sång* har varit förlagd till Ons- och Fredagseftermidd. kl. 3—4. Öfningarne hafva bestått i tonträffning, psalmsjungning och lättare en-, två- och trestämmiga sångstycken. Några särskilda afdelningar med särskilda timmar hafva ej förekommit; men på de till *Sång* anslagna timmarne hafva lärjungarne efter olika klasser och fallenhet varit fördelade i 3 afdelningar, som hvardera för sig under samma timme öfvats. Ingen har helt och hållet varit från dessa öfningar befriad; men några, som dels varit i målbrott, dels saknat allt öra, hafva blott deltagit i psalmsjungning. De sålunda delvis befriades antal har under Hösttermin varit 5 och under Vårtermin 8.

I afseende på lärjungarnes antal och fördelning vid öfningarne i *Gymnastik* under sist förflutna kalenderår meddelas, att antalet öfver 15 år varit under Vårt. 4 och under Höstterm. 2, samt antalet under 15 år Vårt. 46 och Höstt. 51. Antalet af dem, som ej deltagit i dessa öfningar, har Vårt. utgjort 11 och Höstt. 10. Orsakerna dertill se nedanstående tabell:

Tabellarisk uppgift

å antalet lärjungar, som på grund af nedan stående orsaker icke deltagit i gymnastiköfningarne vid Nora pedagogi år 1876.

Vårtermin 1876.

Lärjungarnes antal.	Missbildning.	Nervsystemet.	Cirkulationsorgan.	Andedrägtsorgan.	Mat-smält-ningsorgan.	Bräck- och bräck-anlag.	Urin- och könsorgan.	Rörelseorgan.	Allmänsvaghet.	Andra orsaker.	Summa.		Hela antalet.
											Antal.	Proc.	
Öfver 15 år.	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	3	75	4
Under 15 år.	—	—	1	1	—	1	—	3	2	—	8	17,39	46
Summa	—	2	2	1	—	1	—	3	2	—	11	22,00	50
Hösttermin 1876.													
Öfver 15 år.	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	50	2
Under 15 år.	—	—	—	1	—	—	—	2	6	—	9	17,65	51
Summa	—	—	1	1	—	—	—	2	6	—	10	18,87	53

Alla lärjungar, som deltagit i gymnastiköfningarne, hafva äfven deltagit i förekommande vapenöfningar. Vid de förra hafva de varit fördelade i 3 afdelningar, hvar med sin förman, som under lärarens öfverinseende ledt de för dagen föreskrifna öfningar. Vid vapenöfningar och marscher ha alla deltagande utgjort en afdelning.

I afseende på de särskilda slagen af öfningar har apparelj-gymnastik, inledd med 5 à 10 minuters fristående eller ock fria lekar, öfvats under den kallare årstiden, men march- och vapenöfningar hållits under den varmare och alltid i fria luften, så ofta väderleken

sådant tillåtit. — Öfningarne hafva varit inställda d. 5 Nov. för snöyra och d. 13 Dec. för skurning.

På lärjungarnes helsa, äfvensom på deras raskhet, hurtighet och disciplin hafva de gymnastiska öfningarne utöfvat ett godt inflytande. Någon extra lärare har ej vid öfningarne tjenstgjort.

B. Lärarne.

Beträffande lärarnes tjensteåligganden under höstterminen har *Rektor* derunder hvarje läsevecka undervisat 1:a klassens lärjungar: i Kristendom 4 samt i Historia och Geografi 5 timmar, och 2:a klassens i Kristendom 3, i Historia och Geografi 5, i Tyska språket $6\frac{1}{2}$, och i Engelska $2\frac{1}{2}$, tillsammans 26 läsetimmar; *Kollega* åter 1:a klassens lärjungar: i Naturlära 2, i Matematik 6, i Svenska språket 5 och i Tyska 5 timmar samt 2:a klassens: i Naturvetenskap 2, i Matematik $6\frac{1}{4}$ och i Svenska språket $3\frac{3}{4}$, tills. 30 läsetimmar.

Lärjungarnes i båda klasserna skriftliga uppsatser på modersmålet hafva utom läro- rummet rättats af *Kollega*, hvaremot *Rektor* ensam handhaft ledningen af bönestunderne med åtföljande sång, bibelläsning och förklaring.

Under terminen har *Kollegan* varit föreståndare för 1:a och *Rektor* för 2:a klassen, hvarjemte den förre haft värden om museets samlingar och den senare om boksamlingen och skolans öfriga materiel. — Tjenstgöringstimmarne för läraren i gymnastik och sång hafva sammanlagda varit 5 i veckan.

Ingen af lärarne har under läsåret åtnjutit tjenstledighet.

Under både höst- och vårterminen har *Kollega* d:r *P. R. Billmanson* såsom vikarie uppehållit de vakanta lärarebefattningarna i gymnastik och sång. Den tid, som hans tjenstgöring i denna egenskap omfattat, har för Höstterm. utgjort $16\frac{1}{7}$, och för Vårterm. $19\frac{3}{7}$, veckor, och uppbär han därför i årligt arvode af statsmedel, såsom gymnastiklärare 300 och såsom sånglärare 200 kronor.

Bland ordinarie lärareplatser äro såsom ofvan nämnts, gymnastik- och sånglärareplatserna ännu obesatta.

C. Lärjungarne.

Beträffande lärjungarnes antal under hvardera terminen, se nedanstående tabell:

Höstterminen.			Vårterminen.		
Klass.	Gemensam linie.		Klass.	Gemensam linie.	
	Närv.	Fränv.		Närv.	Fränv.
I	33	—	I	35	—
II	20	—	II	21	—
Summa	53	—	Summa	56	—

I afseende på de under höstterm. närvarande lärjungarnes ålder se bil. 1.

Af de under höstterminen närvarande lärjungar tillhörde samtliga Örebro län; men, fördelade efter särskilda hemorter, tillhörde bland 1:sta klassens lärjungar 17 Nora stad, 13 Nora bergsförsamling, 1 Axbergs, 1 Ervalla och 1 Kils socken, och bland 2:dra klassens: 14 Nora stad, 4 Nora bergsförsamling, 1 Lindes och 1 Mosås socken.

I afseende å de under höstterminen närvarande lärjungarnes deltagande i teckning, musik och gymnastik, se bil. 2.

Hemlexor hafva för hvarje dag i 2 à 3 ämnen blifvit lärjungarne föresatta; men all-denstund dessa lexor i de flesta fall af lärarne på förhand genomgås och förklaras, och god tid till öfverläsning i skolan beredes lärjungarne derigenom, att hvardera klassen är fördelad i tvänne lexlag, som turvis förhöras, böra hemarbetena i allmänhet ej anses upptaga mera än $1\frac{1}{2}$, högst 2 timmar för lärjungar af medelmåttige anlag.

Lärjungarnes kropps-konstitution kan enligt besigtning af Stadsläkaren bedömas så-lunda, att under vårterminen 1876 27 ansetts ega en stark konstitution, men 23 en svag, och under höstterminen s. å., 32 ansetts ega en stark, men 21 en svag konstitution. Helso-tillståndet bland skolungdomen har under båda terminerna i allmänhet varit godt.

I afseende på antalet inskrifne, flyttade och afgångne lärjungar under sist förflutna kalenderår, se bil. 3 *a* och *b*.

Af de under läseåret inskrifne 19 lärjungar hafva 15 förut bevistat folkskola och 4 begagnat enskild undervisning.

Under vårterminen af sistförflutna kalenderår afgingo från läroverket 14 lärjungar, näml. 6 från 1:sta och 8 från andra klassen; under höstterminen deremot inga. Bland dem som lemnade läroverket, hafva 2 afgått till Örebro elementarläroverk och 1 till Beskowska skolan i Stockholm, 1 egnat sig åt handel, 1 åt boktryckeri-, 1 åt mjölnare- och 5 åt bergsmannayrket. De öfrige hafva lemnat skolan utan uppgifven afsigt vid afgången.

Under sist förflutna kalenderår hafva till lärjungarne utdelats stipendier, premier och understöd till följande belopp:

a) stipendier . . . . . 42 kronor 55 öre.

b) premier och understöd . . . . . 46 kronor 65 öre.

Summa 89 kronor 20 öre.

Från afgift till materiel-kassan hafva för höstterminen 25 och för vårterminen 27 lärjungar blifvit befriade. Någon byggnadsfond finnes ej vid pedagogien.

D. Undervisningsmateriel.

Efter sista årsredogörelsens afgifvande har *boksamlingen* blifvit tillökad med några häften af Pedagogisk tidskrift, de flesta af läroverkens årsberättelser och några af Konsistorii Cirkulär, *materielen* med en normal-stäm-gaffel, *museets samlingar* med en stenyxa, en huggorm, en solvisare, en medalj och diverse silfver-, koppar- och messingsmynt, skänkta dels af enskilda inom staden boende personer, dels af skolans lärjungar, och den för utlåning till medellösa lärjungar afsedda boksamlingen med läroböcker i olika ämnen.

E. Läroverksbyggnader och Inredningsmateriel.

Allt befinner sig i oförändradt skick. Blott några reparationer å gymnastik-attiraljen samt lärorummens pulpeter och bänkar m. m. hafva under året blifvit gjorda.

F. Ekonomiska förhållanden.

I afseende å kassornas ställning kalenderåret 1876 se bil. 4.

Anm. Efter förra årsredogörelsens utgifvande har läroverket genom dess Inspektor af en icke namngifven person fått emottaga ett belopp af 50 kronor, som under namn af "Gåfvan af Maj 1876" allt framgent skall såsom ett oförminskadt kapital tillhöra premie- och fattigkassan och med henne bokföras.

För underhåll och tillökning af boksamlingen och materielen hafva under år 1876 utgått följande belopp:

a) boksamlingen	3,75.
b) den öfriga undervisningsmaterielen	53,69.
c) inredningsmaterielen	43,25.
d) utlånings-boksamlingen	69,50.
	Summa 170,19.

G. Examina och Terminsafslutning m. m.

Hösttermins-examen hölls den 16 December, och voro dervid såsom ledare och vittnen närvarande: Inspector scholæ *Oskar Bohm*, Borgmästaren *C. J. Watz* samt Brukspatronen och Ridd. *C. G. Löwenhielm*. Vårterminsexamen är af *H. H. Eforus* utsatt till den 6 Juni och kommer att fortgå från kl. 9 till half 2. Omedelbart efter dess slut följa premieutdelning, ungdomens hemförlofning och terminens afslutning. Uppvisning i gymnastik och sång sker föregående dag kl. 6—7 e. m.

Nästkommande termins början är utsatt till den 24 Aug. kl. 10 förmidd.

Nora den 16 Maj 1877.

Bil. 1.

Lärjungarnes ålder Höstterminen 1876.

Klass och Linie.	10 år.	11 år.	12 år.	13 år.	14 år.	15 år.	16 år.	17 år.	18 år.	Summa närvaran- de lär- jungar.
1	7	7	10	6	2	1	—	—	—	33
2	—	—	5	7	7	1	—	—	—	20
Summa	7	7	15	13	9	2	—	—	—	53

Bil. 3 b.

Höstterminen 1876.

Klass och Linie.	Lärjungar flyttade till nedan nämnda klasser						Lärjungar tillhörande nedan nämnda klasser den 15 Sept. (så väl när- som frånvarande).				Lärjungar afgångne från läroverket i nedan nämnda klasser.				
	efter att hafva tillhört närmast lägre klass af samma linie följande antal terminer.						Övar i klassen från föregående termin.	Flyttade till klassen på grund af beslut		Inskrifne under terminen.	S u m m a.	från terminens början till och med 14 September.	från och med 15 September till terminens slut.	under näst följande mellan-termin.	S u m m a.
	0	1	2	3	4	5		från andra linien.	vid höstterminens början.						
1	—	—	—	—	—	—	16	—	—	17	33	—	—	—	—
2	—	—	2	1	11	1	5	15	—	—	20	—	—	—	—
Summa	—	—	2	1	11	1	21	15	—	17	53	—	—	—	—

Bil. 4.

Uppgifter om nedan nämnda till läroverket hörande kassors ställning kalenderåret 1876.

Kassans rubrik.	D e b e t.				K r e d i t.			
	Behållning vid årets början.	Summa inkomster.	Skuld vid årets slut.	Summa.	Skuld vid årets början.	Summa utgifter.	Behållning vid årets slut.	Summa.
Ljus- och Vedkassan . . .	16,91	95,50	—	112,41	—	88,59	23,82	112,41
Materielkassan	1254,13	322,99	—	1577,12	—	170,29	1406,83	1577,12
Premie- och Fattigkassan .	420,28	95,48	—	515,76	—	46,65	469,11	515,76

VI. Stadspedagogien i Linde.

(Uppgift af Rektor, Regem.-Pastorn, utn. Kyrkoh., Fil. Dokt. E. J. Tägtström.)

Undervisningen.

Höstterminen började den 21 Aug. och slutade den 15 Dec. Vårterminen, som tog sin början den 22 Jan., kommer att avslutas den 1 Juni.

Läsetimmarna, som i regeln varit förlagda på förmiddagarna kl. $\frac{1}{2}$ 8—9 och 10—1, hafva under senare tiden varit framflyttade från kl. 8 f. m. till $\frac{1}{2}$ 2, hvilken åtgärd blifvit nödvändigjord med afseende på de lärjungar, som från landet med bantågen inkomma hvarje dag. Före läsningens början har bön hållits och ett kapitel af bibeln med en kort förklaring genomgåts. Läroböckerna äro hufvudsakligen desamma som begagnas i h. Elementarläroverkets i Örebro lägre klasser, der de fleste, som fortsätta sina studier, söka inträde.

Genomgångna Pensa under läsåret:

- Kristendom*: 1:a, 2:a och 3:dje hufvudstyck. af katekesen samt af bibl. historien: nedre lexlaget nya testamentet efter Åkerblom, och det öfre: delar af Matthei och Luce evangelium.
- Historia*: nedre lexlaget: från början till Gustaf Wasa; öfre: från Gustaf Wasa till Carl XIV (efter Dahm och Odhner).
- Geografi*: nedre lexlaget: Skandinavien, Tyskland, Österrike, England, Holland och Belgien (efter Winge); öfre lexl.: Asien, Afrika och Amerika (efter Winge, några efter Sörenson).
- Arithmetik*: olika, från och med decimalbråk till och med hela räkneboken (efter Nyström).
- Algebra*: 2:ne gossar: 1:a gradens eqvationer samt kapitlet om qvadratrötter; 2:ne till läran om bråk (efter Björling).
- Geometri*: 1 gosse: 2:a och större delen af 3:dje boken af Euclides; 3:ne: 21 prop. af 1:a boken.
- Naturlära*: Mineralogi efter Berlins lärobok med tillhjälp af mineraliesamling.
- Svenska språket*: nedre lexl.: ordklasserna och formläran till verbet; öfre: hela läroboken (Brodén).
- Tyska språket*: nedre lexl.: innanläsning och formlära till adjunct; öfre: Explikation af 18—24 st. af Lyth; syntax: till verbets rektion, samt dessutom skriföfningar från svenska till tyska. (Läroböcker: Flach och Lyth).
- Engelska språket*: nedre lexl.: innanläsning; öfre: "Alfred, a Drama," "The adventure of the Mason" samt "Malteos Story" (efter May); dessutom muntliga öfversättningar från svenska till engelska.

Hvad läroböckerna i allmänhet beträffar, hafva under läsåret antagits Flachs tyska lärobok jemte Lyth samt Odhners svenska historia jemte Dahm. Undervisningen i välskrifning har ej skett på någon viss därför anslagen timme, hvilket tiden ej medgifvit, utan

hafva lärjungarne hvarje dag skrivit på lärorummet en skrifsida successive under ledigheten. Någon undervisning i teckning, sång och gymnastik har ej meddelats.

Lärare.

Undervisningen har under hela läsåret blifvit bestridd af ord. Rektorn, Fil. Dokt. *E. J. Tägtström* ensam med 27 tjenstgöringstimmar i veckan.

Lärjungarnes

antal vid slutet af förra läsåret utgjorde 33. Sedan 5 af dessa afgått till näringarna, och 5 blifvit höstterminen 1876 inskrifna, utgjorde antalet 33. Under innevarande vårtermin hafva 9 blifvit nyinskrifne och 2:ne återkommit efter 1 och 2 terminers frånvaro, hvadan antalet för närvarande utgör 44.

Lärjungarnes ålder hösttermin 1876:

	9 år.	10 år.	11 år.	12 år.	13 år.	14 år.	15 år.	
I	2	3	2	6	8	10	2	Summa 33.

Af dessa voro 22 från staden och 11 från Lindes bergsförsamling; alla således från Örebro län. 3 hemlexor hafva i allmänhet blifvit för hvarje dag lärjungarne föresatta, och kunna hemarbetena i allmänhet anses upptaga 1 à 2 timmar. Helsotillståndet i allmänhet godt. Af under läsåret inskrifne hafva 11 bevistat folkskola och 3 åtnjutit enskild undervisning. Under sist förflutna kalenderår hafva till lärjungarne i stipendier, premier och understöd utbetalats en summa af 44 kronor 75 öre. Under höstterminen hafva 6 lärjungar blifvit befriade från afgift till materielkassan, och under vårterminen 9. Någon byggnadsfond finnes ej här.

Undervisningsmaterielen

har under året blifvit tillökad med en större politisk karta öfver Sverige och Norge, en d:o fysisk öfver d:o, en mineraliesamling samt Läroverkens årsredogörelser. Dessutom har pedagogien från Örebro läns landsting såsom gåfva emottagit 5 kartblad af "Rikets ekonomiska kartverk" (Örebro län).

Inredningsmaterielen

har blifvit tillökad med ett par bord jemte 4 st. bänkar.

Ekonomiska förhållanden.

Kassornas ställning kalenderåret 1876 synes af nedanstående tabell:

Kassans rubrik.	D e b e t.				K r e d i t.			
	Behållning vid årets början.	Summa inkomster.	Skuld vid årets slut.	Summa.	Skuld vid årets början.	Summa utgifter.	Behållning vid årets slut.	Summa.
Byggnadsfonden		F i n	n e s	e j.				
Ljus- och Vedkassan	—	129,75	209,16	338,91	189,95	148,96	—	338,91
Materiellkassan	1127,29	139,51	—	1266,80	—	93,25	1173,55	1266,80
Bibliotekskassan		F i n	n e s	e j.				
Premie- och Fattigkassan	4,83	19,00	0,92	24,75	—	24,75	—	24,75

Undervisningsmateriel har under året inköpts för 52 kronor.

Inredningsmateriel för 40 kronor.

Examina och Terminsafslutning m. m.

Höstterminsexamen hölls den 15 Dec. kl. 10—1 i närvaro af Kontrakts-Prosten, Ledamoten af K. N. O., Fil. och Theol. Dokt. *C. D. Arosenius*. Vårterminens examen är, såsom ofvan sades, bestämd till den 1 Juni kl. 9 f. m., hvarefter premier komma att utdelas och ungdomen hemförlofvas. Nästa termin kommer att börja kl. 10 f. m. måndagen den 27 Augusti.

Lindesberg den 5 Maj 1877.